tevhid

Şâban 1446

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | ŞUBAT '25 | YIL: 14 | SAYI: 144 | FİYATI: 100₺ | ISSN: 2148-4635

İSLAM'IN ZİRVESİ

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

GENÇ MUVAHHİD

GENÇLİK DERGİSİ

İslam davetinin yarınları genç muvahhidlerin omuzlarında yükselecek. İlim yolunda ter döken talebe kardeşlerimizin hazırladığı **"Genç Muvahhid"** dergisini **Tevhid Kitabevi** şubelerimizden alabilirsiniz.

SATIŞ NOKTALARI | **Tevhid Kitabevleri** | **+(90) 552 872 8384** www.**tevhidkitap**.net

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak yeni sayımızı siz değerli okuyucularımıza takdim ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız bu sayımızda dünya hayatında kazanmanın, ahirette ebedî saadetin anahtarı olan ve "İslam'ın zirvesi" veciz tanımıyla karşımıza çıkan "cihad" kavramını Kur'ân ve Sünnet ışığında mercek altına alıyor. Cihad kavramını tüm yönleriyle incelemek isteyen Hocamız yazısını iki kısma ayırıyor ve bu bölümde nefisle mücadeleden zalim yöneticilere karşı durmaya, münafıklarla cihaddan bidat ehline karşı mücadeleye kadar cihadın çeşitli boyutlarına değiniyor

Enes Yelgün, siyer okumalarında savaşların yanı sıra gündem belirlemede önemli yer tutan meselelerden birini, Allah Resûlü'nün (sav) Zeyneb Annemizle (r.anha) evliliğini naklediyor ve bu evlilikten çıkaracağımız derslere değiniyor.

Talha Akman, Rabbimizin (cc) müminler için gösterdiği yol işaretlerinden biri olan "takva" kavramını Enfâl Suresi'nin 29. ayeti bağlamında ele alıyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabilerimizden Ebû Said El-Hudrî'nin (ra) bu sıfatı almasındaki sebepleri açıklamaya başlıyor.

Ömer Akduman, dinde istikamet konulu yazısını kaleme alıyor.

Salim Kandemir, Allah Resûlü'nün (sav) "Ümetimin Emini" ünvanını verdiği Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ın hayatından kesitler aktarmaya devam ediyor.

Kerem Çağlar, yakın bir zaman önce komşumuz Suriye'de gerçekleşen devrim, devrilen Baas rejimi, Nusayrîlik/Râfızîlik üzerine mülahazalarını içeren yazısını bizlerle paylaşıyor.

Zeynep Bayancuk, bazen unuttuğumuz bir gerçek üzerine eğiliyor ve "Bizim sorumluluğumuz elimizden geleni yapmaktır. Gerisi İlahi takdire kalmıştır." düsturunu hatırlatıyor.

Dr. Gözde Tercuman, dua ile insan zihni arasındaki bağlantıyı ortaya koyduğu yazısına devam ediyor.

Elif Duruk, bedenî ve psikolojik iyi oluş ne demektir, detaylıca açıklıyor.

Melek Şeref, Geçlerle Muamele köşemizde bu sayıda mola verip bir başka konuya temas ediyor: İnsan değişir mi? Atalarımızın bu konudaki deyimlerinin gerçeği ne kadar yansıttığını sorguluyor. İnsan değişirse nasıl değişir ve benzeri sorulara cevap arıyor.

Sultan Amed Yaşar, yapay zekâ destekli video üretimine dair bilgiler paylaşıyor.

Osman Sadıkoğlu, Allah'ın (cc) El-Melîk ismini ve bu ismin kapsamını anlatıyor.

Bu sayımızda sizlere Prof. Dr. Sefa Saygılı ve Uz. Psikolog Ali Çankırılı'nın kaleminden "Babacığım Neredesin? Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü" eserini tanıtıyor, eksik olduğumuz bu hususta bizlere yardımcı bir klavuz olmasını umuyoruz.

Allah'ın (cc) izniyle 144. sayımızı istifadenize sunuyor, Ramazan arifesinde olduğumuz şu günlerde Rabbimizden İslam ümmetine hayır getirmesini diliyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2/A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70
- **İnegöl** : Sinanbey Mah. Baykut Sok. No. 1 16400 İnegöl/BURSA 0 543 225 50 16
- **Şanlıurfa** : Paşabağı Mah. Zafer Cad. Aydınlar A Blok No. 42/C, 63040 Haliliye/ŞANLIURFA 0 544 978 00 63

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat. 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- **Kırıkkale** : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşihan/KIRIKKALE
- **İnegöl** : Sinanbey Mah. Baykut Sok. No. 1 16400 İnegöl/BURSA
- **Şanlıurfa** : Paşabağı Mah. Zafer Cad. Aydınlar A Blok No. 42/C, 63040 Haliliye/ŞANLIURFA

Şubat 2025 | Şâban 1446
Yıl: 14 | Sayı: 144 | Fiyat: 100₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

Halis BAYANCUK HOCA

İSLAM'IN ZİRVESİ

Nefisle cihad, tüm cihadların aslı ve esasıdır. Çünkü insanın nefsi, elinin altında olan ve güç yetirebildiği düşmanıdır. Onunla cihad etmeyi göze alamayan, cenk meydanında düşmanla çarpışmayı göze alamaz. Ayrıca insanı düşman karşısında zayıf düşüren korku, kaygı, bencillik, yaşama arzusu gibi hastalıklar da nefsin arızalarıdır. Nefsi hastalıklardan arındırıp onu cesaret, tevekkül, cömertlik ve ahiret sevgisiyle süslemeden düşman karşısına çıkmak, cenk meydanına kılıçsız kalkansız atılmaya benzer. Zira cihad yalnızca bedenlerin değil, ruhların da çarpıştığı bir alandır. Ruhen güçlü olanlar, cenk meydanının galipleridir.

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah Resûlü (sav) bize getirdiği mesajı tanımlarken, "Bu işin başı İslam, direği namaz, zirvesi de cihaddır."[1] buyurur. Biz de bu ayki yazımızda İslam dininin zirvesi olan cihad kavramını ele alacak, Kur'ân ve Sünnet ışığında bu kavramı anlamaya çalışacağız.

Cihad Nedir?

Kelimenin kökü olan "c-h-d", meşakkat anlamına gelir. Kelimeye yakın köklerden biri olan cehad, (ot bitmeyen) sert toprak anlamındadır.[2] Cihad ise düşmanı savuşturmak için tüm takatin harcanmasıdır.[3] Cehad kelimesinin anlamı olan sert toprak ile tüm takatin harcanması anlamındaki cihad arasındaki bağ şöyle kurulabilir: Bir şey; içindeki tüm kuvvet/takat/imkân boşaltıldığında kurur, sertleşir.[4] Cehdin anlamlarından bir diğeri de bir şeyi istemek, arzulamaktır. Araplar, "Yemeği cehdettim." dediklerinde, "Onu istedim." demiş olurlar.[5]

Kur'ân ve Sünnette Cihad

Kur'ân ve Sünnet, cihad kelimesini Arap lugatından almış, onu kavramlaştırmış ve lugat anlamından daha geniş bir anlamda kullanılmıştır. Lugatta yer alan, "bir şeyi istemek ve bu isteğe bağlı olarak tüm çabasını o doğrultuda harcamak" anlamına ek olarak bu çabanın nerede harcanacağına dair bir çerçeve de çizmiştir.

– "Kâfirlere itaat etme! Ve o (Kur'ân'la) onlara karşı büyük bir cihad ver."[6]

Okuduğumuz ayette cihad, davet ve tebliğ anlamındadır. Bir Müslim'in Kur'ân hakikatlerini topluma ulaştırması, bu uğurda mücadele vermesi ve müşriklerin engelleme çabalarına rağmen davette ısrarcı olması, Allah yolunda cihaddır.

– "Kim cihad ederse kendisi için cihad etmiş olur. Şüphesiz ki Allah, âlemlere (ve onların kulluğuna) muhtaç değildir."[7]

1. Ahmed 22068; Tirmizi 2616
2. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 1/486, c-h-d maddesi
3. bk. El-Mufredât, s. 208, c-h-d maddesi
4. bk. Mu'cemu İştikâi'l Muessel, 1/348 vd. c-h-d maddesi
5. bk. Es-Sıhâh Tâcu'l Luğa, 2/460, c-h-d maddesi
6. 25/Furkân, 52
7. 29/Ankebût, 6

“Bizim yolumuzda cihad edenlere elbette (en doğru olan) yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki Allah, muhsinlerle/kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlarla beraberdir.”[8]

Ayetlerin yer aldığı Ankebût Suresi, Mekkî surelerdendir. Yüce Allah bu surede imtihan gerçeğine dikkat çekmiş ve imtihanlar karşısında sabırla direnmeye cihad demiştir. Buna göre nefsini sabırla terbiye etmek, yani tezkiye/arınma, cihaddır.

– “Müminlerden (savaştan geri kalmasını meşrulaştıracak) özrü olmaksızın oturanlar ile Allah yolunda malları ve canlarıyla cihad edenler eşit değildir. Allah, malları ve canlarıyla cihad edenleri, oturanlara derece bakımından üstün kılmıştır. (Bununla beraber) Allah hepsine güzellik vadetmiştir. Allah, mücahidleri oturanlara büyük bir ecirle üstün kılmıştır.”[9]

“Hacılara su dağıtmayı ve Mescid-i Haram’ı onarmayı, Allah’a ve Ahiret Günü’ne inanan ve Allah yolunda (malı ve canıyla) cihad edenlerin (ameliyle) bir mi tuttunuz? Allah katında bir olmazlar. Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez.”[10]

Okuduğumuz ayetlerde cihad, Allah yolunda savaşmak anlamındadır. Allah düşmanlarıyla mücadelede bizzat yer almak, düşmanla göğüs göğüse çarpışmak veya bu uğurda kişinin malını infak etmesi cihaddır.

Enes’ten (ra) rivayet edilen bir hadiste Allah Resûlü (sav) cihadın tüm kısımlarını bir araya toplayarak şöyle buyurmuştur:

“Müşriklere karşı mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihad ediniz.”[11]

Cihad kavramına Kur’ân ve Sünnet bütünlüğünde bakan âlimler, cihadın farklı kısımlarına şöyle dikkat çekmişlerdir:

İbnu’l Kayyim (rh) şöyle der: “Cihad dört basamaktır: Nefisle, şeytanla, kâfirlerle, münâfıklarla...”[12]

Râğıb El-Esfehânî şöyle der: “Cihad üç kısımdır: Açık düşmanla cihad, şeytana karşı cihad ve nefse karşı cihad...”[13]

Şimdi bu kısımların her birini ele alıp ayrı ayrı temas edelim.

8. 29/Ankebût, 69
9. 4/Nisâ, 95
10. 9/Tevbe, 19
11. Ahmed 12246; Ebu Davud, 2504
12. bk. Zâdu’l Meâd, Muessesetu’r Risâle, 3/9
13. bk. El-Mufredât, s. 208, c-h-d maddesi

Nefisle Cihad

“Bizim yolumuzda cihad edenlere elbette (en doğru olan) yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki Allah, muhsinlerle/kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlarla beraberdir.”[14]

Ankebût Suresi’ndeki bu ayet henüz savaş emri gelmeden önce nazil olmuştur. Hâliyle bu ayette kastedilen cihad, nefse karşı verilen cihaddır. Allah’a itaat hususunda nefsin arzularına karşı mücadele edenler,[15] hicret emrinin zorluklarına karşı mücadele edenler,[16] Allah’a davet eden ve insanları kötülükten alıkoyanlar,[17] dinlerini öğrenmek için mücadele edenler[18]... Allah yolunda cihad edenlerdir.

Fedâle ibni Ubeyd’den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

“Mücahid, Allah’ın (rızası) uğrunda nefsiyle cihad edendir.”[19]

Allah Resûlü (sav) nefsiyle, hevasıyla mücadele edenleri mücahid diye isimlendirmiştir. Zira her nefiste fücur ve takva vardır. Nefsini arındırma çabası içinde olanlar şer’i anlamda mücahid ismini almaya hak kazananlardır.

“Nefse ve onu düzenleyene, ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene, (tüm bunlara andolsun ki) onu (nefsini) arındıran, kesinlikle kurtuluşa ermiştir.”[20]

Nefisle cihad; nefsin arzularına karşı gelmek, Allah’ın emir ve yasakları konusunda nefsi terbiye etmek, Allah’ın razı olduğu ahlakla süslenip buğzettiği ahlaklardan uzak durmaya çalışmak şeklinde olur.

Her birimizin ortak olduğu bir nefis cihadı oluğu gibi her birimize özel, içinde bulunduğumuz şartlarla uyumlu bir nefis cihadı da vardır. Örneğin cihada çıkmak isteyen bir sahabi ile Allah Resûlü (sav) arasında şöyle bir diyalog geçmiştir:

Abdullah ibni Amr ibni’l Âs’tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

“Sahabeden biri Allah Resûlü’ne (sav), ‘Ben cihad etmek istiyorum.’ dedi.

Allah Resûlü (sav), ‘Annen baban sağ mıdır?’ diye sorunca adam, ‘Evet, sağdır.’ cevabını verdi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), ‘Git, onlar hususunda cihad et.’ buyurdu.”[21]

Yani git; anne babanı razı etmek, onlara iyi bir evlat olmak, onlara rahmet ve şefkat kanatlarını germek...

14. 29/Ankebut, 69
15. bk. Mevsûati’t Tefsîri’l Me’sûr, 17/391, 60287 No.lu rivayet, İbni Abbâs’tan naklen
16. bk. age, 17/392, 60288 No.lu rivayet, Dehhâk’tan naklen
17. bk. age, 17/392, 60291 No.lu rivayet, Rebî’ ibni Enes’ten naklen
18. bk. age, 17/392, 60293 No.lu rivayet, Fudayl ibni İyâd’dan naklen
19. Ahmed, 23965
20. 91/Şems, 7-9
21. Buhari, 3004; Müslim, 2549

hususunda mücadele et. Allah Resûlü (sav), anne babaya karşı sorumlulukları yerine getirmeyi cihad diye isimlendirmiştir. Hiç şüphesiz bu, nefisle cihaddır. Zira ebeveyni hayatta olan insan; bir yanda nefsinin arzuları ve bencilliği, diğer yanda ebeveynin beklentileriyle karşı karşıya kalır. Nefsin bencilliğini bir kenara öteleyip anne babayı tercih etmek, onların yaşlandıkça çocuklaşan istek ve beklentilerine sabretmek, her şart ve durumda onlara şefkat kanatlarını germek zordur. İşte bu zorluklara karşı sabır, İslam nezdinde cihaddır.

Nefis ve Şeytanla Cihadın Mertebeleri

Nefisle cihad aynı zamanda insanı haktan alıkoyan şeytanla cihaddır. İslam âlimleri nefis ve şeytanla cihadı şöyle tarif ve taksim etmişlerdir:

"Nefisle cihâd dört şekilde yapılır:

a. Gerek dünyada gerekse ahirette nefsin mutluluğunun ancak kendisiyle olacağı doğru yolu ve hak dini öğrenme konusunda nefisle cihâd etmektir.

b. Bu doğru yolu ve hak dini öğrendikten sonra onun gereğince davranma konusunda nefisle cihâd etmektir.

c. İnsanları bu dine davet etme ve bilmeyenlere onu öğretme konusunda nefisle cihâd etmektir. Aksi hâlde insan, Allah'ın indirdiği açıklamaları ve hidayeti gizleyen kimseler durumuna düşer. Bu durumda ilmi ona fayda vermediği gibi, onu Allah'ın azabından da kurtaramaz.

d. Allah'a davetin zorluklarına ve insanların eziyetlerine karşı sabretme konusunda nefisle cihâd etmektir.

Bu dört türü tamamlayan kişi Rabbanîlerden, yani gönlünü Allah'a vermiş kişilerden olur.

Şeytanla cihâd iki şekilde yapılır:

a. Şeytanın insanın içine atarak imanı felakete götürmeyi amaçladığı şüphe ve kuşkuları bertaraf etme konusunda şeytanla cihâd etmektir.

b. İnsanın içine attığı bozuk iradeleri ve tutkuları defetme konusunda şeytanla cihâd etmektir. Birinci şekil cihâddan sonra yakîn (kesin bilgi, inanç), ikincisinin sonunda ise sabır meydana gelir. İkincisi sabırdan sonra oluşur. Nitekim Allah Teâlâ, 'Sabredip âyetlerimize kesin olarak inandıkları zaman içlerinden emrimizle doğru yola ileten önderler çıkardık.' buyurarak din önderliğine ancak sabır ve kesin inançla ulaşılabileceğini haber vermektedir. Çünkü sabır, tutkuları ve bozuk iradeleri; kesin inanç ise kuşku ve şüpheleri bertaraf eder."[22]

Nefis ve Şeytanla Cihad, En Öncelikli Cihaddır

"Dış dünyadaki düşmanla cihad etmek, sadece bu iç düşmanlarına karşı mücadele veren kimseler için mümkün olur. Bunlara karşı zafer kazanan kimse dış dünyadaki düşmanına karşı da zafer kazanır. İçerideki bu düşmanlarına yenilen kimse, dış düşmanına da galip gelemez, yenilir."[23]

Nefisle cihad, tüm cihadların aslı ve esasıdır. Çünkü insanın nefsi, elinin altında olan ve güç yetirebildiği düşmanıdır. Onunla cihad etmeyi göze alamayan, cenk meydanında düşmanla çarpışmayı göze alamaz. Ayrıca insanı düşman karşısında zayıf düşüren korku, kaygı, bencillik, yaşama arzusu gibi hastalıklar da nefsin arızalarıdır. Nefsi hastalıklardan arındırıp onu cesaret, tevekkül, cömertlik ve ahiret sevgisiyle süslemeden düşman karşısına çıkmak, cenk meydanına kılıçsız kalkansız atılmaya benzer. Zira cihad yalnızca bedenlerin değil, ruhların da çarpıştığı bir alandır. Ruhen güçlü olanlar, cenk meydanının galipleridir.

Nefisle Cihadda Vahye İttiba Etmenin Önemi

Nefsiyle cihad edecek olan Müslim bilmelidir ki her konuda olduğu gibi nefsin arınması ve terbiyesi de Nebevi öncülüğe muhtaçtır. Yüce Allah'ın elçi göndermesinin hikmetlerinden biri de insanlara nefis terbiyesini ve nasıl arınacaklarını öğretmektir:

"Andolsun ki Allah müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, **onları arındırır** ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."[24]

İnsanlık tarihi boyunca pek çok filozof, mistik ve din adına konuşan abid; nefsin nasıl arınacağı hakkında konuşmuş, riyazet başlığı altında pratik önerilerde bulunmuştur. Tarihin şahitliğiyle sabittir ki bu tarz teori ve pratikler toplumların sapmasına neden olmuş, arınması beklenen nefisler kirlenebildiği kadar kirlenmiştir. Nefsine eziyet eden psikopatlar, toplumla tüm bağını koparan münzeviler ve kibirden arınmak için çıktıkları yolda, "Ben Allah'ım!" diyen yol düşkünleri zuhur etmiştir.[25] Peygamberler dünyevileşen maddecilerle mücadele ettikleri gibi, nefis terbiyesi adı altında sapan mistik akımlarla da mücadele etmişlerdir. Ruhun bir ihtiyacı olan arınma ve terbiye kavramının içini Kitap ve hikmetle doldurmuş, arınmak isteyenlere apaydınlık bir yol bırakmışlardır.

Şeytanın insanı saptırmak için iki yolu vardır: Bazı insanları ifrat (dinde aşırı gitme), bazı insanları ise tefrit (dinde gevşeklik gösterme) ile saptırır. Ruhun arınması ve terbiyesi, aşırılık riski taşıyan bir yoldur. Şayet insan ruhunun istek ve arzuları şeriatla kayıtlanmaz ve Nebevi sünnet ışığında hareket etmezse şeriatın kabul etmediği aşırılıkların meydana gelmesi kaçınılmazdır. Allah Resûlü'nün (sav) sahabesi dahi sünnete başvurmaksızın nefis terbiyesi yapmak istediklerinde sert uyarıya maruz kalmış, Nebevi sünnet olmaksızın başvurulacak her

22. Muhtasaru Zâdi'l Meâd, Dâru'r Reyyân, s. 96

23. Bedâiu't Tefsîr, 3/309, Ankebût Suresi, 69. ayetin tefsiri
24. 3/Âl-i İmrân, 164
25. bk. Tasavvuf: Tanımı-Menşesi-İslam'la İlişkisi, Tevhid Basım Yayın, s. 118 vd.

arınma girişiminin, insanı arındırması şöyle dursun, şer'i kınamaya maruz bırakacağı gerçeğiyle yüzleşmişlerdir.

Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Üç kişi, Nebi'nin (sav) hanımlarının evlerine gelerek Nebi'nin (sav) ibadetine dair soru sordular. Onlara haber verilince onu azımsar gibi oldular ve şöyle dediler: 'Biz nerede, Nebi (sav) nerede? Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.'

Onlardan birisi, 'Ben her zaman geceleyin namaz kılacağım.' dedi.

Diğeri, 'Ben de oruç açmamak üzere tüm sene boyunca oruç tutacağım.' dedi.

Üçüncüleri, 'Ben de kadınlardan uzak kalacak ve ebediyen evlenmeyeceğim.' dedi.

Sonra Allah Resûlü (sav) gelerek, 'Şöyle şöyle diyenler, sizler miydiniz? Bana gelince, Allah'a yemin ederim ki şüphesiz ben, aranızda Allah'tan en çok korkan ve O'na karşı en takvalı olanınızım. Bununla birlikte oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. (Geceleyin) kimi zaman namaz kılarım, kimi zaman uyurum, kadınlarla da evlenirim. **Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir.'** dedi."[26]

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Osman ibni Maz'ûn'un eşi kına yakıp koku sürünürdü. (Bir gün) artık öyle yapmayı terk edip benim yanıma geldi. Ben ona, '(Kocan) yanında mı, yoksa uzakta mı?' dedim.

O, 'Yanımda, (ama) uzakta gibidir.' dedi.

Ona, '(O zaman) bu hâlin nedir?' dedim.

O, 'Osman ne dünyayı istiyor ne de kadınları.' dedi.

Daha sonra Allah Resûlü (sav) yanıma geldi. Ona bu durumu haber verdim. O da Osman ile karşılaşınca, **'Ey Osman, bizim iman ettiğimize iman ediyor musun?'** dedi.

Osman, 'Evet, ey Allah'ın Resûlü!' dedi.

Allah Resûlü (sav), **'O hâlde bizde senin için bir örnek yok mudur?'** dedi."[27]

Tebliğ ve Davet: Müşriklerle Cihad

"Şayet dileseydik, her beldeye bir uyarıcı gönderirdik. (Ancak, tüm insanlığa seni gönderdik.) Kâfirlere itaat etme! Ve o (Kur'ân'la) onlara karşı büyük bir cihad ver."[28]

Furkân Suresi, Mekkî surelerdendir. Yüce Allah, Resûl'üne şu mesajı vermektedir: Biz dilesek her beldeye ayrı peygamber gönderir, senin yükünü hafifletirdik. Ancak biz tüm beldelere son uyarıcı olarak seni gönderdik. Öyleyse müşriklerin uzlaşma taleplerine[29] cevap verme.

Şirk toplumunda tüm saptırıcı teklifler ve caydırıcı tehditlere karşı Kur'ân'ın hakikatlerini dillendirmek zor ve büyük bir çabadır. Şu bir gerçektir ki hiçbir şirk toplumu tevhid davetini kendi hâline terk etmeyecektir. Çünkü şirk ve tevhid arasında uzlaşmaz bir çelişki vardır; tevhid güçlendikçe şirk davetine, şirk güçlendikçe tevhid davetine imkân tanımayacaktır. Öyleyse Kur'ân'la cihad eden mümin, kendisini zorlu bir mücadelenin beklediğini bilmeli, tüm hazırlıklarını zorlu bir cihada uygun şekilde yapmalıdır. Bilgisi, ahlakı ve sabrı; vereceği büyük cihada uygun olmalıdır.

Onlara karşı Kur'ân'la mücadele ver. Onlar, Kur'ân'ın ahkâmına boyun eğip teslim oluncaya dek bu mücadeleni sürdür.[30]

Hiç şüphesiz bu merhalede Allah Resûlü'nün (sav) verdiği cihad; onlara Kur'ân ayetlerini tebliğ etmesi, tevhidî hakikatleri beyan etmesi ve bu uğurda karşılaştığı tüm zorluklara karşı sebat etmesidir. Bu dönemdeki cihad; ilim, kalp, beyan ve davet ile yapılan cihaddır.[31]

Yüce Allah, Kur'ân'la verilen bu mücadeleyi "Büyük Cihad" diye isimlendirmiştir. Kur'ân okuyan mümin, normal cihad ile büyük cihad arasında fark olduğunu anlayacaktır. Âlimlerimiz "büyük" sıfatını farklı şekillerde açıklamışlardır. Bu açıklamalar aynı zamanda Kur'ân'la davet yapan Müslim'e nasıl bir davet içinde olması gerektiğini de öğretir:

– Allah (cc) her beldeye ayrı bir nebi göndermemiş, tüm yükü Allah Resûlü'nün (sav) omuzlarına bırakmıştır. Bu da onun vereceği cihadın zor ve büyük bir cihad olmasına sebep olur.[32] Zira o (sav), bu davetiyle bütün âlemi karşısına almış olacak, büyük bir mücadele içine girecektir.[33]

– Allah (cc), Nebi'yi (sav) tüm beldelere uyarıcı olarak göndererek ona ikramda bulunmuştur. Onun insanlar içinden nebi olarak seçilmesi ve böyle bir yüke uygun bulunması, ona bahşedilen bir şereftir. Öyleyse onun da bu nimete şükür olarak cihadında sebat etmesi, hakkın açığa çıkması için elinden geleni ortaya koyması gerekir.[34]

26. Buhari, 5063; Müslim, 1401
27. Ahmed, 24753
28. 25/Furkân, 51-52
29. Müşriklerin uzlaşı talepleri ve Kur'ân'ın cevapları için bk. Tevhid Dergisi, S 128, s. 4, Müstekbirler Karşısında Asil Duruş: Müdahane Yapmamak İlgili yazıya ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.
30. bk. Tefsiru't Taberî, 19/280-281, Furkân Suresi, 52. ayetin tefsiri
31. bk. İbn Teymiyye Tefsîri, 7/180, Furkân Suresi, 52. ayetin tefsiri
32. bk. Fethu'l Kadîr, 4/94, Furkân Suresi, 51. ayetin tefsiri
33. bk. El-Bahru'l Muhît fi't Tefsîr, 8/117, Furkân Suresi, 51. ayetin tefsiri
34. bk. Rûhu'l Meânî, 10/32, Furkân Suresi, 51. ayetin tefsiri

Allah Resûlü, zalim sultana hakkı söylemenin ve yaptığı yanlışlarda yöneticiyi uyarmanın en faziletli cihad olduğunu söylemiştir. Hakkı söylemek her hâl ve şartta değerlidir; ancak zalim sultana hakkı söylemek, en değerli amellerdendir.

– Yüce Allah'ın, Resûl'üne (sav) müşriklere itaat etmemesini emretmesi, davet konusunda gevşeklik göstermemesini emretmektir. Bu uğurda vereceği mücadeleyi ise işteşlik bildiren mufâale kalıbıyla (mucâhade) ifade etmiştir. Bu da kâfirlerin Nebi'yi (sav) engellemek için vereceği mücadeleye benzer bir mücadeleyle karşılık vermesi, bu konuda gevşeklik göstermemesi anlamına gelir.[35] Büyük cihad, onlardan daha fazla mücadele etmek demektir.

– Büyük cihad; ara vermeksizin, sürekli olması gereken bir mücadeledir. Öyle ki yaptığı ısrarlı davetle onların inançlarını sarsmalı, alışkanlıkları onların gözünde iğrenç hâle gelmelidir.[36] Kendi dinlerinden şüphe edinceye kadar bıkmadan, usanmadan onlara davet yapmalıdır.

Şirk toplumunda tüm saptırıcı teklifler ve caydırıcı tehditlere karşı Kur'ân'ın hakikatlerini dillendirmek zor ve büyük bir çabadır. Şu bir gerçektir ki hiçbir şirk toplumu tevhid davetini kendi hâline terk etmeyecektir. Çünkü şirk ve tevhid arasında uzlaşmaz bir çelişki vardır; tevhid güçlendikçe şirk davetine, şirk güçlendikçe tevhid davetine imkân tanımayacaktır. Öyleyse Kur'ân'la cihad eden mümin, kendisini zorlu bir mücadelenin beklediğini bilmeli, tüm hazırlıklarını zorlu bir cihada uygun şekilde yapmalıdır. Bilgisi, ahlakı ve sabrı; vereceği büyük cihada uygun olmalıdır.

Propaganda Savaşı

Müşriklere karşı verilen cihadın bir yönü onları İslam'a davetken diğer yönü onların kara propagandalarına karşı propaganda yürütmek, onları hicvetmektir.

Berâ'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Kureyzâ Günü, şairi Hassân ibni Sâbit'e, 'Müşrikleri hicvet, Rûhu'l Kudus/Cibrîl seninle beraberdir!' dedi."[37]

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), 'Kureyşlileri şiirlerinizle yerin! Zira bu, onlar için ok atışlarından daha fazla tesir eder.' buyurmuştu.

Bundan dolayıdır ki Abdullah ibni Revâha'ya (ra), 'Onları hicvet!' diye haber yolladı. Abdullah onları hicvetti, ancak Allah Resûlü (sav) onun bu hicvini yeterli bulmadı. Sonra Allah Resûlü (sav) bunun için Ka'b ibni Mâlik'e (ra), daha sonra da Hassân ibni Sâbit'e (ra) haber yolladı.

Allah Resûlü'nün (sav) yanına girince Hassân şöyle dedi: 'Kuyruğuyla bile çarpıp deviren bu aslanı yollama zamanı gelmişti.' Sonra dilini çıkarıp oynatmaya başladı ve şöyle dedi: 'Seni hakla gönderene yemin olsun ki şu dilimle onları deri doğrar gibi doğrayıp parçalayacağım!'

Allah Resûlü (sav) ona, 'Acele etme! Kureyş'in soyunu en iyi Ebû Bekir biliyor. Benim de onlar içinde akrabalarım var. Ebû Bekir akrabalarımı sana bildirene kadar bekle!' buyurdu.

Hassân, Ebû Bekir'in yanına gitti. Sonra Allah Resûlü'nün (sav) yanına gelip şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekir, akrabalarını bana söyledi. Seni hakla gönderene yemin olsun ki seni onların içinden hamurdan kıl çeker gibi çekip çıkaracağım!'

Allah Resûlü'nün (sav) Hassân'a, 'Yüce Allah ve Resûl'ünü savunduğun sürece Rûhu'l Kudus de seni destekleyecektir!' buyurduğunu işittim.

Yine Allah Resûlü'nün (sav) şöyle buyurduğunu işittim: 'Hassân onları hicvetti. Hem kendi rahatladı hem de bizi rahatlattı.' "[38]

Berâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Ey Hassân, müşrikleri hicvet! Cibrîl/Rûhu'l Kudus seninle beraberdir."[39]

Müşrikleri hicvetmek, onlara karşı verilen cihadın en önemli parçasıdır. Allah Resûlü Dönemi'nde bu işi şiirde önde gelen sahabiler yapardı. Bugün propaganda, medya üzerinden yürümektedir. Hâliyle şirk ehline karşı verilen mücadelede nitelikli habercilerin ve sosyal medyayı etkili kullanan kişilerin yetişmesi bir zorunluluktur.

Münafıklarla Cihad

"Ey Nebi! Kâfirler ve münafıklarla savaş ve onlara karşı sert ol. Onların barınağı cehennemdir. Orası ne kötü bir dönüş yeridir."[40]

Allah Resûlü (sav) hiçbir zaman münafıklarla kılıç ve kalkanla savaşmamıştır. Onlara karşı verdiği mücadele; onların şüphelerini çürütmek, İslam toplumunu bölmek için sebep oldukları fitneleri sonlandırmak, İslam toplumunu onların oyunlarına karşı bilinçlendirmek şeklinde olmuştur. Ayeti tefsir eden İbni Abbâs (ra), "Kâfirlere karşı kılıçla, münafıklara karşı dille cihad emredilmiştir."[41] demiştir.

35. bk. Et-Tahrîr ve't Tenvîr, 19/53, Furkân Suresi, 51. ayetin tefsiri
36. bk. Mehâsinu't Te'vîl, 7/431, Furkân Suresi, 51. ayetin tefsiri
37. Buhari, 4123-4124
38. Müslim, 2490
39. Ahmed, 18768
40. 9/Tevbe, 73
41. bk. Mevsûati't Tefsîri'l Me'sûr, 10/522, 33040 No.lu rivayet

Münafıklar şerli insanlardır, kimse onları karşısına almak istemez. Ayrıca açık düşmanla savaşmak kolaydır. Ancak bizden görünen, bizim dilimizle konuşan insanlarla mücadele etmek zordur. Bu sebeple onlarla mücadele edenler azınlıkta olur.

İbnu'l Kayyim (rh) şöyle der: "Çünkü münafıklara karşı cihad etmek kâfirlerle cihad etmekten daha zordur. Münafıklara karşı cihad, Allah Resûlü'nün mirasçıları olan ümmetin havasının işidir. Bu cihadı yerine getirebilenler dünyada sayılı kimselerdir. Bu cihada katılanlar ve buna destek verenler sayı itibarıyla en azınlıkta olsalar dahi Allah nezdinde değerleri en büyük olanlardır." [42]

Münafıklarla cihad etmek, ilim ve davetin yanında şer'i siyaset bilmeyi zorunlu kılar. Münafıklar gizli düşman olduklarından onlara karşı verilen mücadele, Müslümanların birbirleriyle mücadelesi olarak algılanacaktır. Dışarıdan bakan gözler, münafık ile Müslim'i ayıramayacağından münafıklar ile mücadele iç çatışma olarak değerlendirilebilir, Müslimler birbirleriyle uğraşıyor veya birbirlerine tahammül edemiyor düşüncesine neden olabilir. Bu sebeple Allah Resûlü (sav) onlara karşı mücadelesinde dışarıdan bakanları hesaba katarak bir strateji oluşturmuş, şer'i siyasetini bu esas üzerine inşa etmiştir:

Câbir ibni Abdullah'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) ile birlikte gazaya gittik. Etrafında Muhâcirler toplandı ve bir hayli kalabalık oldular. Muhâcirlerden oldukça güçlü, kahraman birisi vardı. Ensâr'dan birisine vurdu.

Ensâr'dan olan kişi de, 'Ey Ensâr, yetişin!' dedi.

Muhâcirlerden olan kişi de, 'Ey Muhâcirler, yetişin!' dedi.

Nebi (sav) çıkıp dedi ki: 'O şekilde dava gütmeyi bırakınız, çünkü o çok pis bir şeydir.'

Abdullah ibni Ubeyy ibni Selûl, 'Bizim aleyhimize taraftarlarını yardıma mı çağırdılar? Andolsun Medine'ye dönecek olursak daha aziz olan daha zelil olanı oradan çıkaracaktır.' dedi.

Bunun üzerine Ömer (ra) dedi ki: 'Ey Allah'ın Resûlü, bu pis herifi öldürmeyelim mi?'

Nebi (sav) şöyle buyurdu: 'İnsanlar, 'O ashabını öldürüyordu.' demesinler.' " [43]

Kur'ân-ı Kerim münafıklarla ilgili her meselede ayetler indirmiş, onlara karşı nasıl mücadele edileceğinin yolunu göstermiştir. İslam toplumu münafıklarla mücadelede ilgili ayetleri dikkatle okumalı, onlara karşı mücadele stratejisi geliştirmelidir. [44]

42. Bedâiu't Tefsîr, 2/279, Tevbe Suresi, 73. ayetin tefsiri
43. Buhari, 3518; Müslim, 2584
44. Münafıklar, oyunları ve onlarla nasıl mücadele edileceğine dair bk. Peygamber Dönemindeki Beşinci Tabur, İyâd Mustafa El-Ğazâlî

Müslim, şirke karşı mücadele verdiği gibi bidatlere karşı da mücadele verir. Zira bidatlerin, İslam inancını içten çürüten ağaç kurdu mesabesinde olduğunu bilir. Bidate karşı verilen mücadelenin cihad olduğunu ve her insanın imanı oranında bu cihadı vereceğini akleder. Söz konusu, Allah Resûlü'nün mirasını tahrifse -ki her bidat, bir sünnetin tahrifidir- hiç kimsenin veya grubun hatırını gözetmez. Allah Resûlü'nün risaletine şahitliğin, onun hatırını her şeyden üstün tutmak olduğuna iman eder.

Zalim Yöneticilere Karşı Cihad

Ebû Saîd El-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Cihadın en faziletlisi zalim sultanın karşısında hak/adil söz söylemektir." [45]

Allah Resûlü (sav), zalim sultana hakkı söylemenin ve yaptığı yanlışlarda yöneticiyi uyarmanın en faziletli cihad olduğunu söylemiştir. Hakkı söylemek her hâl ve şartta değerlidir; ancak zalim sultana hakkı söylemek, en değerli amellerdendir. Çünkü;

– İslam toplumunun yöneticisi İslam adına konuşan, İslam adına hükmeden mercidir. Şayet siyasetine zulüm bulaşırsa bu durum yalnızca onun şahsına zarar vermeyecektir. Temsil ettiği İslam siyaseti de onun zulmünden zarar görecek, işlediği cürümler İslam'ın hanesine yazılacaktır.

– Fertler zulüm işlese de zulmü meşrulaştıramaz. Sultan ise hem temsil makamında olduğundan hem de işlediği cürmü yasallaştırma imkânına sahip olduğundan zulmü meşrulaştırabilir. Onu uyarmak zulmün meşrulaşmasına engel olmaktır. Bu nedenle ona engel olmak, en faziletli cihad sayılmıştır.

– Herhangi bir düşmanla savaşan kişi yenilgi kaygısıyla birlikte zafer kazanma umuduyla savaşır. Sultanı karşısına alan ise zarar göreceğini bilir. Buna rağmen yöneticinin yanında hakkı söyleyen, Allah'ın (cc) dini için kendi nefsini hiçe saymış olur. Bu sebeple ameli, cihadın en faziletlisi kabul edilmiştir. [46]

– İslam anlayışına göre yöneticilerin istikameti toplumun istikameti, yöneticilerin bozulması toplumun

45. Ebu Davud, 4344; Tirmizi, 2174
46. bk. Meâlimu's Sunen, El-Matbaatu'l İlmiyye, 4/350

bozulması demektir.[47] Bu nedenle sultanı uyaran ve onu zulümden alıkoyan, tüm topluma iyilikte bulunmuştur. Bu amelin faydası umumi olduğundan en faziletli cihad kabul edilmiştir.[48]

Zalim yöneticilere karşı hakkı söyleyecek olan "gizlemeyeceklerine dair" Allah'a (cc) söz veren ilim adamlarıdır.[49] İslam ümmetini ayakta tutan iki ayaktan biri yöneticilerse, diğeri âlimlerdir:

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resûl'e itaat edin. Sizden olan (Müslim/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen) yöneticilere de (itaat edin)."[50]

Abdullah ibni Abbâs (ra), "İtaat etmekle emrolunduğumuz emir sahipleri; yöneticiler ve âlimlerdir."[51] demiştir. Şayet âlimler bozulan yöneticileri uyarmazsa İslam toplumu bir bütün olarak çöker.[52]

Dini Tahrif Eden Bidat Ehline Karşı Cihad

Her nebiden sonra onun davetine sahip çıkan ashâbı ve havarileri/yardımcıları olduğu gibi onun yoluna muhalefet eden, şeriatını zayi edenler de olacaktır.

"Onlardan sonra bir topluluk geldi, namazı zayi/ihmal edip şehvetlere uydular. Onlar 'ğayy' (özel bir azap çeşidi) ile karşılaşacaklardır."[53]

Allah Resûlü (sav) ümmeti içinde bir taifenin bozulacağını ve Nebevi mirası tahrif edeceğini haber verir.

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Benden önce Allah'ın bir millete gönderdiği her peygamber için; milletinden, onun sünnetine uyan, emrini tutan arkadaşları (ashabı) ve sadık dostları (havarileri) olurdu. Sonra onların arkasından bir nesil gelir, yapmadıklarını söylerler, emrolunmadıklarını yaparlar. Kim onlarla eliyle cihad ederse o mümindir, kim diliyle cihad ederse o da mümindir, kim kalbiyle cihad ederse o da mümindir. Bunun dışında ise hardal tanesi kadar iman yoktur."[54]

Allah Resûlü (sav) ümmetinden bozulacakları haber verdiği gibi onlara karşı mücadele etmenin zorunlu olduğunu haber verir. Onlara karşı el, dil ve kalple verilecek mücadeleyi cihad olarak isimlendirir. Bu mücadeleden geri duranların kalplerinde hardal tanesi kadar iman olmadığını da söyler. Zira Sünnet, yaşayan Kur'ân'dır. Allah Resûlü'nün sünneti, Kur'ân'ı doğru anlamanın tek yolu ve vesilesidir. Nebi'nin (sav) sünnetine yönelik her tahrif, dinin temellerine saldırıdır. Bu sebeple Sünneti müdafaa etmek ve bidatle mücadele etmek, Allah yolunda cihaddır.

İbni Teymiyye (rh) şöyle der:

"Bidat ehline reddiye veren, mücahiddir. Yahyâ ibni Yahyâ şöyle derdi: 'Sünneti müdafaa etmek, cihaddan daha faziletlidir.' "[55]

Müslim, şirke karşı mücadele verdiği gibi bidatlere karşı da mücadele verir. Zira bidatlerin, İslam inancını içten çürüten ağaç kurdu mesabesinde olduğunu bilir. Bidate karşı verilen mücadelenin cihad olduğunu ve her insanın imanı oranında bu cihadı vereceğini akleder. Söz konusu, Allah Resûlü'nün mirasını tahrifse -ki her bidat bir sünnetin tahrifidir- hiç kimsenin veya grubun hatırını gözetmez. Allah Resûlü'nün risaletine şahitliğin, onun (sav) hatırını her şeyden üstün tutmak olduğuna iman eder.

Bu ayki yazımızda nefisle cihad ve davet yoluyla cihad konularına değindik. Bir sonraki yazımızda cihadın bir diğer kısmı olan Allah yolunda savaş konusuna temas edeceğiz.

Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

47. bk. Buhari, 3834
48. bk. El-Mefâtîh fî Şerhi'l Mesâbîh, Dâru'n Nevâdir, 4/306
49. "(Hatırlayın!) Hani Allah, '(Vahyi) insanlara mutlaka açıklayacak ve asla onu gizlemeyeceksiniz.' diye kendilerine Kitap verilenlerden söz almıştı. (Bu sözü) sırtlarının gerisine attılar (kulak ardı ettiler) ve onu az bir paha karşılığında sattılar. (Sözlerini bozma karşılığında) elde ettikleri (dünyalık) ne kötüdür." (3/Âl-i İmrân, 187)
50. 4/Nisâ, 59
51. bk. Mevsûati't Tefsîri'l Me'sûr, 6/515, 18828-18832 No.lu rivayetler
52. Saltanat sahiplerinin bozulması ve âlimlerin bu bozulma karşısında sorumsuz davranması hakkında geniş bilgi için bk. Tevhid İnancını İnşa Eden Kavramlar, s. 466-493
53. 19/Meryem, 59
54. Müslim, 50
55. Mecmûu'l Fetâvâ, 4/13

NEBİ'NİN ZEYNEB BİNTİ CAHŞ İLE EVLENMESİ

Enes YELGÜN

Siyer okumaları yaptığımızda genellikle dikkatimizi çeken, üzerine dersler çıkartılan olayların başında savaşların geldiğini görürüz. Bu tabii ki doğal bir durumdur. Çünkü savaşlar başlangıç ve sonuçları itibarıyla pek çok toplumsal olayı tetikleyen hadiselerdir. Ancak siyer tarihi sadece savaşlardan ibaret değildir.

Kur'ân'a baktığımızda şunu çok açık bir şekilde görürüz ki İslam toplumu günbegün vahiyle eğitilmekte, cahiliye düzeninin kalıntıları tek tek temizlenmekte ve yeni bir düzen inşa edilmektedir.

Hendek Savaşı'ndan Hudeybiye'ye kadar gerçekleşen önemli hadiselerden birisi olan Zeyneb binti Cahş (r.anha) ile Allah Resûlü'nün (sav) evliliği de bu eğitimin ve yeni düzenin inşasının bir parçası olarak görülmelidir.

Zeyneb (r.anha) ilk Muhâcir hanımlardandır. Peygamberimizin (sav) halasının kızıdır. Çokça oruç tutan, namaz kılan, hayırda bulunan bir sahabidir. Âişe Annemizden (r.anha) nakledildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Bana kavuşmada en çabuk olanınız, kolu en uzun olanınızdır.' Bunun üzerine Resûlullah'ın (sav) hanımları, kol yönüyle kim daha uzun diye ölçüm yaptılar. Kolu en uzun olan Zeyneb binti Cahş çıktı.

Âişe Annemiz dedi ki: 'Çünkü o, eliyle çalışır ve kazandığını tasadduk ederdi.' "[1]

Allah (cc) cahiliye toplumundaki bir uygulamayı yıkmak için Zeyneb Annemizin (r.anha) evliliğini diledi. Zeyd ibni Hârise (ra) küçüklüğünden beri Peygamberimizin (sav) yanında olan çok değerli bir sahabiydi. Allah Resûlü (sav) tarafından azad edilmiş ve evlatlık olarak onun yanında kalmaktaydı. Hatta insanlar onu Zeyd ibni Muhammed olarak çağırırlardı.

Resûlullah (sav), bizzat kendisi Zeyd ibni Hârise'ye (ra) istemek üzere Zeyneb binti Cahş'a (r.anha) gitti. Ancak Zeyneb Annemiz bu evliliğe çok yanaşmıyordu. Bunun üzerine şu ayetler indi:

"Allah ve Resûl'ü bir şeye hükmettiğinde mümin erkek ve mümin kadının o işlerinde seçim hakları yoktur. Kim de

Bu durum sadece Allah Resûlü'nün zamanına has değildir. Şayet evlilik için aday olan kişiler evliliğe uygun görülmüyor ve buna sebep olarak memleket, maddiyat, diploma, makam, fizikî özellikler... gibi İslam'da hiçbir karşılığı olmayan değerler öne sürülüyorsa o zaman cahiliyenin etkisi hâlâ devam ediyor demektir.

1. Buhari, 1420; Müslim, 2442

Allah Resûlü'nün bu olay sırasında çok zorlanması bize farklı imtihan çeşitleri olduğunu hatırlatmalıdır. Bir toplum içerisinde kökleşmiş olan uygulamaları kaldırmak ve bunun o kişi üzerinden yapılması hastalık, geçim darlığı vb. kaderî imtihanlardan daha ağır bir imtihan olabilir. Şer'i imtihanlar her ne kadar kaderî imtihanlardan daha kolay gibi kabul edilse de bu genelleme her zaman doğru olmayabilir.

Allah'a ve Resûl'üne isyan ederse muhakkak ki apaçık bir sapıklıkla sapmıştır." [2]

Zeyneb Annemiz (r.anha), Peygamberimizin de (sav) bu evlilikten razı olduğunu anlayınca evlenmeyi kabul etti. [3]

Her ne kadar Zeyneb Annemiz evlenmeye razı olsa da evlilikleri düzgün ilerlemiyordu. Zeyd (ra) sürekli Peygamberimize geliyor ve evliliği sürdüremeyeceğini söylüyordu. Allah Resûlü (sav) ise ona tavsiyelerde bulunuyor ve evliliği sürdürmesini istiyordu. Neticede çok sürmeden yaklaşık bir sene sonra Zeyd hanımını boşadı.

"Hani sen Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de iyilikte bulunduğun (Zeyd b. Harise'ye) diyordun ki: 'Eşini yanında tut ve Allah'tan kork.' Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyor ve insanlardan korkuyordun. (Oysa) korkulmaya en layık olan Allah'tı. Zeyd (onu boşayıp) işini bitirince, seni onunla evlendirdik. Ta ki evlatlıkların (boşayıp) işlerinin bittiği kadınlarla evlenme konusunda, müminlere sıkıntı olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir." [4]

"Zeyneb'in iddeti tamamlanınca Resûlullah (sav) Zeyd'e, 'Git onu bana iste.' buyurdu. Zeyd Zeyneb'in yanına gittiğinde o, hamur yoğuruyordu.

Zeyd der ki: 'Onu gördüğümde içimde azamet hissettim, ona bakamaz hâle geldim. Sırtımı ona çevirerek geri geri yaklaştım ve 'Ey Zeyneb, müjdeler olsun sana! Beni Resûlullah (sav) gönderdi, seni istiyor.' dedim. Zeyneb de, 'Ben (istihare yoluyla) Rabbimle istişare etmeden bir şey yapacak durumda değilim.' dedi ve kalkıp mescidine gitti. Derken Resûlullah'a (sav) vahiy indi. Resûlullah (sav) kalktı, izin almadan Zeyneb'in evine girdi.' " [5]

Peygamber'in (sav) bu evliliğini Medine'deki münafıklar yeni bir fitne malzemesi olarak kullanmaya başladılar. Bazıları Allah Resûlü'nün beşinci evliliğini yaptığını söyleyerek dört evlilikle ilgili sınıra riayet etmediğini söylerken bazıları da Peygamberimizin bu boşanmaya sebep olduğunu sırf Zeyneb'le evlenmek için Zeyd'e baskı yaptığı iftirasını yaymaya başladılar. Tabii ki en önemli gündem evlatlığının eşiyle evlenmekti. Araplar evlatlık ile kendi çocuklarını ayırmadıkları için boşama olduğunda dahi onların eski eşleriyle evlenmezlerdi.

Allah Resûlü'nün (sav) Zeyneb Annemiz ile evliliğini özetledikten sonra burada özellikle dikkatimizi çeken bazı noktalara değinebiliriz:

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki Zeyd ile Zeyneb'in evliliği cahiliye düzenlerinde var olan sınıf farklılığına açık bir şekilde karşı koymadır. Zeyd (ra) her ne kadar özgür olsa da geçmişte var olan kölelik yaşamı onun farklı bir sınıfta kategorize edilmesine sebep oluyordu. Elbette İslam'la beraber böyle bir kategori kalmadı, ama pratik yaşamda da İslam'ın getirdiği yeni düzeni her hâliyle uygulamak zaman ve fedakârlık istiyordu.

Zeyd'in (ra) durumu bu iken Zeyneb (r.anha) ise Mekke'nin soyca en şerefli kabul edilen ailesine mensuptu. Mal varlığı vardı. Herkesin evlenmek isteyebileceği birçok sıfata sahipti. Allah Resûlü (sav) bu evliliğe teşvik etti ve en yakınındaki bu iki kişi vesilesiyle evlilik müessesesi kurulurken cahilî sınıf anlayışının olmaması gerektiğini göstermek istedi.

Bu durum sadece Allah Resûlü'nün (sav) zamanına has değildir. Şayet evlilik için aday olan kişiler evliliğe uygun görülmüyor ve buna sebep olarak memleket, maddiyat, diploma, makam, fizikî özellikler... gibi İslam'da hiçbir karşılığı olmayan değerler öne sürülüyor ise o zaman cahiliyenin etkisi hâlâ devam ediyor demektir. Burada kulak verilmesi gereken iki nasihat vardır:

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kadın şu dört şey için nikâhlanır: Malı için, şerefi için, güzelliği için ve dini için. Sen dindar olanı seç ki ellerin toprağa bulansın!" [6]

"Ey insanlar! Şüphesiz ki sizleri bir erkek ve dişiden yarattık. Karşılıklı olarak tanışıp kaynaşmanız için sizleri halklara ve kabilelere ayırdık. Gerçek şu ki Allah katında en değerliniz, en takvalı olanınızdır. Şüphesiz ki Allah, (her şeyi bilen) Alîm, (her şeyden haberdar olan) Habîr'dir." [7]

Bu evlilikle murad edilen başka bir husus da evlatlık müessesesinin tamamen ortadan kaldırılmasıydı. Çünkü evlatlık fıtrata uygun değildir. İnsanın süt veya kan bağı olmaksızın başka bir kişi ile kardeş kılınması ya da bir anne babaya evlat olması yaradılışımıza aykırıdır. Evlatlık, beraberinde başka uygulamaları da doğal olarak getirmektedir. Mesela cahiliye toplumunda miras fıkhı buna göre düzenlenmektedir. İslam bu meseleyi kökten çözerek en zor olan evlilik konusunu ele aldı. Zaten bir

2. 33/Ahzâb, 36
3. Tefsîru't Taberî, 20/271
4. 33/Ahzâb, 37
5. Müslim, 1428
6. Buhari, 5090; Müslim, 1466
7. 49/Hucurât, 13

insan evlatlığının eşiyle evlenebiliyorsa o zaman geri kalan tüm meseleler kendiliğinden çözülmüş olacaktı.

"Allah, hiçbir adamın içinde iki kalp yaratmamıştır. (Benim için annemin sırtı gibisin, bana haramsın) diyerek 'zıhar' yaptığınız kadınlarınızı, (Allah bu sözden dolayı) anneniz kılmamıştır. Evlatlıklarınızı da öz evladınız kılmamıştır. Bu, sizin ağızlarınızla söylediğinizdir. Allah, hak olanı söyler ve (dosdoğru) yola iletir. (Evlatlıkları) babalarına nispet ederek çağırın. Bu, Allah katında adalete en uygun olandır. Şayet babalarını bilmiyorsanız, dinde kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Hata olarak yaptıklarınızda size bir günah yoktur. Lakin (günah), kalplerinizin taammüden/kasten yaptığıdır. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir." [8]

Münafıkların bu konuyu fitne hâline getirmeleri, müşriklerin hayretler içinde kalması aslında şaşılacak bir durumdur. Çünkü müşrikler babaları ölünce üvey annelerini bir miras malı gibi görür, üzerlerine bir örtü atar ve mehir vermeden onlarla evlenirlerdi. Üvey anneleriyle evlenmeyi normal gören bir zihniyetin evlatlık meselesinde bu denli tepki göstermesi ancak şirk dininin çelişkisi ve bozulmuş bir fıtratla izah edilebilir.

Allah Resûlü'nün (sav) bu olay sırasında çok zorlanması bize farklı imtihan çeşitleri olduğunu hatırlatmalıdır. Bir toplum içerisinde kökleşmiş olan uygulamaları kaldırmak ve bunun o kişi üzerinden yapılması hastalık, geçim darlığı vb. kaderî imtihanlardan daha ağır bir imtihan olabilir. Şer'i imtihanlar her ne kadar kaderî imtihanlardan daha kolay gibi kabul edilse de bu genelleme her zaman doğru olmayabilir.

Her birimiz farklı kültürlerden ve toplumlardan geliyoruz. Yaşadığımız cahiliyenin bize dayattıkları ile İslam'da yeni öğrendiğimiz şeyler çakıştığında ayıplanma endişesiyle birçok emrin yerine getirilmesinde zorlanabiliriz. Bu tip vakıalarda çözüm yolu İlahi emrin yönlendirmesiyle hareket edip sonrasını O'na (cc) bırakmaktır.

"Şayet biz: 'Kendinizi öldürün ya da yurtlarınızdan çıkın.' diye onlara farz kılmış olsak, onlardan azı hariç (bu emri) yerine getirmezlerdi. Onlar, kendilerine verilen bu öğüdü yerine getirselerdi kendileri için daha hayırlı olur, (ayaklarını) daha kuvvetli bir şekilde sabit kılardık." [9]

Peygamberimizin (sav) bu meselede çok zorlanması vahyin güvenilirliğine işaret eden bir alamete de dönüşmüştür.

Enes ibni Mâlik (ra) diyor ki:

"Zeyd ibni Hârise şikâyet etmek üzere Resûlullah'a (sav) gelmiş, Resûlullah da ona, 'Allah'tan kork, eşini yanında tut.' buyurmuştu. Resûlullah (sav) eğer vahiyden bir şeyi gizleseydi bu ayeti gizlerdi:

'Hani sen Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de iyilikte bulunduğun (Zeyd b. Harise'ye) diyordun ki: 'Eşini yanında tut ve Allah'tan kork.' Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyor ve insanlardan korkuyordun. (Oysa) korkulmaya en layık olan Allah'tı. Zeyd (onu boşayıp) işini bitirince, seni onunla evlendirdik. Ta ki evlatlıkların (boşayıp) işlerinin bittiği kadınlarla evlenme konusunda, müminlere sıkıntı olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir.' [10] " [11]

Tabii ki bu meselede zorlanan sadece Allah Resûlü (sav) değildi. Olayın merkezinde olan Zeyd ile Zeyneb de (r.anhuma) yıpranmışlardı. Hem başlangıçta hem evlilik sürecinde hem de boşanma sonrasında her iki sahabi de şer'i imtihanlarla karşılaşmış, ancak neticede Allah (cc) onların kalplerine sekinet indirmiş, her birisinin hoşuna gidecek şekilde onlara karşılık vermişti. Zeyd kıyamete kadar müminlerin dilinde tilavet edilecek ayetlerde yer alma şerefine nail olurken Zeyneb de hoşuna gitmeyen bir emre itaat etmenin mükâfatı olarak yedi kat semanın üzerinde nikâhı kıyılıp Allah Resûlü'ne eş olmuştur.

Allah Resûlü'nün bu evliliği hakkında hem o günün cahilleri hem de asrımızın şüphecileri farklı iftiralar ortaya atmışlardır. En fazla dillendirileni Peygamberimizin (sav), Zeyneb'i (r.anha) evlendikten sonra görmesi akabinde de onunla evlenmek için Zeyd'i (ra) boşanmaya zorlamasıdır. Bu asılsız iddiaya cevap vermeden önce bir parantez açıp şu konuya değinmek gerekir:

İslam düşmanlarının bu vb. konular hakkında iftiralar atıp vahiy, nübüvvet üzerinde şüpheler üretmeleri gayet doğaldır. Çünkü onlar işlerini yapmaktalar. Ancak bunu yaparken bizim kitaplarımızdan bazı rivayetleri almaları, bunları kaynak olarak göstermeleri asıl düşünülmesi gereken husustur. Neden tefsir kitaplarımızda aslı astarı olmayan rivayetler, bir kişinin kendisi için bile düşünmekten hayâ edeceği, ama Peygamberi için söylenen nakiller yer alır?! Elbette bu uydurma rivayetler kitaplarımızı işgal ederse İslam düşmanları da bu fırsatı kaçırmazlar.

Asıl meselemize dönecek olursak Allah Resûlü'ne atılan bu iftira hem şer'an hem de mantıken rahatlıkla çürütebilecek kadar basittir.

– Allah Resûlü (sav) Zeyneb ile akrabadır. Halasının kızıdır. Aynı mıntıkada büyümüşler ve örtü ayeti gelmeden önce Peygamberimiz onu defalarca görmüştür. Dolayısıyla Peygamberimiz (sav) iddia edildiği gibi onu gördükten sonra evlenmeyi arzulamış ise bunu daha önceden yapmalıydı ve yapabilirdi.

– Peygamberimiz (sav) Zeyneb'le (r.anha) evlenmeyi arzulasaydı Zeyd'e (ra) karısını boşamaması için ısrar etmezdi. Hatta gidip bizzat kendisi Zeyneb'i Zeyd'e istemezdi.

– Allah Resûlu (sav) Zeyneb Annemiz'le evlenmeyi isteseydi neden böyle dolambaçlı bir yolu tercih ederdi

8. 33/Ahzâb, 4-5
9. 4/Nisâ, 66
10. 33/Ahzâb, 37
11. Buhari, 7420

ki? Zeyd ile evlenmesini istemeden kendisine ister, buna da kimse itiraz etmezdi. Toplumda bu birçok yönden denk iki kişinin evliliği gibi algılanır kimse de muhalefet etmezdi. Ama gelinen noktada evlatlığının eski eşiyle evlenmek gibi çok ağır bir durumla karşılaşmış oldu.

– Peygamberimiz (sav) İslam'a laf gelmesin diye birçok meselede hakkından feragat etmiştir. Siyer tarihinde özellikle münafıkların ona karşı giriştikleri eylemlerde onlara hak ettikleri şekilde karşılık vermemiş ve bunun hikmetini de anlatmıştır. Öyleyse Peygamber'in (sav) sırf nefsi isteği için bir geleneği yıkıp tüm Arapları karşısına almasını hangi akıl kabul edebilir?

– Bu izahları yaptıktan sonra Ahzâb, 37. ayette geçen "Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyor ve insanlardan korkuyordun." kısmı daha net anlaşılabilir. Allah (cc) Peygamberi'ne (sav) Zeyneb'le evleneceğini haber vermişti. Ama buna rağmen Allah Resûlü (sav) Zeyd ile Zeyneb'in evliliğini ayakta tutmaya çalışıyordu. Çünkü o günün Arap toplumunda yerleşik olan bir uygulamayı kaldırma noktasında endişe yaşıyordu. Neticede Rabbinin isteğini yerine getirdi.

Allah Resûlü (sav) bu konuda o kadar hassastı ki o günün ve sonraki asırlarda gelecek olan iftiracıların dilini kesmek için Zeyneb'i (r.anha) kendisine istemek için Zeyd'i (ra) gönderdi. Böylece Zeyd zorla eşini boşadı, diyenlerin de iftiraları bir kez daha boşa düşmüş oldu.

Siyer tarihinde yer alan bu evlilik, beraberinde birçok dersi de bize öğretmiş oldu. Allah (cc) son olarak şu hükümleri indirerek en ince ayrıntısına kadar İslam toplumunun yeniden inşa edildiğini bir kez daha gösterdi:

"Ey iman edenler! Size izin verilmeden Nebi'nin evine girmeyin. (Girdiğiniz zaman da) yemek vaktini beklemeyin. Fakat yemeğe davet edildiğinizde girin, yemeği yiyince de dağılın. Sohbet etmek için oturmayın. Şüphesiz ki bu yaptığınız, Nebi'ye eziyet vermekte, (bunu size söylemekten) utanmaktadır. Allah, hakkı söylemekten utanmaz. (Peygamber eşlerine) bir şey soracağınız zaman, perde arkasından sorun. Bu, hem sizin kalpleriniz hem de onların kalpleri için en temiz olandır. Sizin Allah Resûlü'ne eziyet etmeniz ve ondan sonra eşlerini nikâhlamanız ebediyen olacak şey değildir. Şüphesiz ki bu, Allah katında çok büyük bir şeydir."[12]

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

12. 33/Ahzâb, 53

Talha AKMAN

FURKÂN

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْۜ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظٖيمِ

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakınırsanız size (hakla batılı, doğruyla yanlışı, faydalı olanla faydasızı rahatlıkla birbirinden ayıracağınız) bir furkân verir, kusurlarınızı örter, günahlarınızı bağışlar. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir."[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Rabbimiz (cc) El-Hak olandır. Hakikat ve doğruluk O'ndandır.

"O gün, hak ettikleri karşılığı Allah, eksiksiz bir şekilde onlara verecektir. Ve Allah'ın (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak, (varlığının ve birliğinin delilleri apaçık, kullarına açıklayan, iftiraya uğrayanların masumluğunu açık eden) El-Mubîn olduğunu da bileceklerdir."[2]

Hak, Rabbimizden gelendir:

"De ki: 'Hak, Rabbinizden gelendir. Dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun.' Şüphesiz ki biz zalimlere, duvarları kendilerini her yönden kuşatan bir ateş hazırlamışızdır. Şayet yardım talebinde bulunurlarsa, onlara (yaklaştığında) yüzü yakıp kavuran erimiş maden şeklinde bir su verilir. Ne kötü bir içecek ve ne kötü bir konak!"[3]

Rabbimiz merhametiyle bizleri karanlıklardan aydınlığa çıkaran apaçık ve açıklayıcı ayetlerini indirmiştir:

"Sizi, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için, kulunun üzerine apaçık ayetler indiren O'dur. Şüphesiz ki Allah, sizlere karşı (şefkatli olan) Raûf ve (merhametli olan) Rahîm'dir."[4]

"Bu, apaçık/açıklayıcı Kitab'ın ayetleridir."[5]

Kul takvalı olduğunda ona Furkân verilir. Bu Furkân sayesinde bir karar vereceği zaman kendisi için neyin faydalı neyin faydasız olacağını ayırt edebilir. Bu Furkân ile artık yolu aydınlanmıştır. Takva, karanlıkta kalmış bir kişinin elinde tuttuğu güçlü bir kandil, bir fenerdir.

1. 8/Enfâl, 29
2. 24/Nûr, 25
3. 18/Kehf, 29
4. 57/Hadîd, 9
5. 28/Kasas, 2

Kişinin tahsil etmiş olduğu ilim, yaşadığı tecrübeler ve akademik eğitimi doğru ile yanlışı birbirinden ayıran etkenlerdendir sadece. Bunun için yegâne şart, takvadır.

Allah (cc) kullarına hak ve hidayet olarak gönderdiği, hak ile batılın arasını ayıran Kitab'ını, "Furkân" olarak isimlendirmiştir:

"Tüm âlemlere bir uyarıcı olması için, kulunun üzerine Furkân'ı (hakla batılı ayıran Kitab'ı) indiren (Allah) ne yüce, ne mübarektir."[6]

Rabbimiz El-Hak olandır. Hak ile batılın arasını ayırır. El-Hak olan Rabbimizden gelen Kur'ân da aynı şekilde hak ile batılın arasını ayırır. Rabbinden gelen hakka iman eden kullara hak ile batılı; doğru ile yanlışı ayırt edebilecekleri yol işaretleri gösterilmiştir.

Bu ayki yazımızda, Rabbimizin müminler için gösterdiği yol işaretlerinden biri olan "takva" kavramını Enfâl Suresi, 29. ayet ışığında ele almaya çalışacağız.

Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakınırsanız...

Ayet müminlere hitap ederken takvayı şart koşarak başlamıştır. Cümlenin başında yer alan إِنْ edatı şart ifade eder. Yani Rabbimiz bu hitabıyla kullarına takvalı olmaları şartını yerine getirdiklerinde onlara verilecek bir karşılıktan bahsetmektedir.

Takva, bir kulluk bilincidir. Kişi bir şeyi yaparken veya yapmaması gereken bir şeyden yüz çevirirken bir farkındalık ve bilinçli olma durumudur. Takva, kulun hayatının her ânında ve alanında olması gereken bir kulluk mertebesidir.

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Nerede olursan Allah'tan (cc) kork ve bir kötülüğün arkasından iyilik yap ki onu silsin. Ve insanlara da güzel ahlak ile davran."[7]

Allah korkusu/Takva, haramlardan sakınmak değildir. Bu her Müslim'in yapması gereken şeydir zaten. Takva yüce bir kulluk mertebesidir. Kulun gerektiği yerde kalbini ve vicdanını rahatsız eden şeylerden dahi kendisini sakındırmasıdır. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Kul, sakıncalı olan şeylerden sakınmak adına, sakıncası olmayan şeyleri de terk etmedikçe muttakilerden (takva sahiplerinden) olma mertebesine ulaşamaz."[8]

6. 25/Furkân, 1
7. Tirmizi, 1987
8. Beyhaki, 11135; Tirmizi, 2451; İbn Mace, 4215

Ubey ibni Ka'b (ra) takvayı şöyle tarif eder:

"Ömer (ra), Ubey ibni Ka'b'a sordu: 'Ey Ubey, takva nedir?'

O da, 'Ey Emîru'l Mu'minîn, sen hiç dikenli bir yolda yürüdün mü?' diye sordu.

Ömer (ra), 'Evet, yürüdüm.' dedi.

Ubey, 'Ne yaptın?' diye sordu.

Ömer, 'Dikenler benim ayağıma batmasın, elbiseme takılmasın diye paçalarımı katladım.' dedi.

Ubey de, 'İşte takva, dikenli bir yolda yürüyormuş gibi dikkatli bir şekilde Allah'a kulluk yapmandır.' dedi."[9]

Size (hakla batılı, doğruyla yanlışı, faydalı olanla faydasızı rahatlıkla birbirinden ayıracağınız) bir furkân verir...

Müminlerin takvalı olmalarının sonucu veya bir başka deyişle takva şartını yerine getirmelerinin karşılığı Allah'ın (cc) onlara "Furkân"ı vermesidir.

Furkân kelimesi ف-ر-ق kökünden gelir. Ayrılmak, ortaya çıkmak, ayrıştırma, belirgin olmak ve iki şeyin farkını ortaya koymak gibi manalara gelir.[10]

Furkân kavramını selef dönemi tefsir âlimlerimiz yardım[11], kurtuluş[12], çıkış[13], hak ile batılın arasını ayıran[14] gibi anlamlarda tefsir etmişlerdir.

Furkân/فرقان kalıbı, sonundaki ان ile sıfat kalıbındadır. Buna göre anlamı "hak ile batılın arasını ayıran" demektir. Bu anlam, Kur'ân'ın ıstılahi kullanımında daha yaygındır. Şöyle ki, Allah (cc) Kur'ân'ı "Furkân" olarak isimlendirmiştir.[15] Bunun yanı sıra Allah (cc), Kur'ân'dan önce gönderilen kitaplardan bahsederken de onları "Furkân" olarak zikretmiştir.[16] Yazımızın girişinde zikrettiğimiz gibi Rabbimiz (cc) Kur'ânı hak ile batılı ayırmak için gönderdiği gibi Kur'ân'dan önce gönderdiği Kitapları hak ile batılın arasını ayıran ve hakkı ortaya çıkaran kaynaklar olarak göndermiştir. Bununla birlikte Kur'ânda, hak ehli ile batıl ehlinin arasının ayrıldığı ve hak ehlinin batıl ehlini galebe çaldığı Bedir Savaşı'nın olduğu güne "Yevmu'l Furkân" denmiştir.[17]

Kur'ân'ın ıstılahına dayanarak diyebiliriz ki Furkân, hak ile batılın, doğru ile yanlışın, faydalı ile faydasızın arasını ayıran ilimdir.[18]

9. Tefsîru'l Kur'âni'l Azîm, 1/164, Bakara Suresi, 2. ayetin tefsiri; Ez-Zuhdu'l Kebîr li'l Beyhakî, 963
10. Mu'cemu Mekâyisi'l Luğa, 4/493; El-Mufredât, s. 632, f-r-k maddeleri
11. Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 10/25, 30620 No.lu rivayet
12. age. 10/25, 30621 No.lu rivayet
13. age. 10/25, 30622 No.lu rivayet
14. age. 10/25, 30626 No.lu rivayet
15. 25/Furkân, 1
16. 2/Bakara, 53; 21/Enbiyâ, 48
17. 8/Enfâl, 41
18. Edvâu'l Beyân, Muhammed Emîn Eş-Şankîtî, 7/261, Enfâl Suresi, 29. ayetin tefsiri

Takva ve Furkân

Allah (cc) biz kullarına hak ile batılı, doğru ile yanlışı ayırt edebilmemiz için takvayı şart koşmuştur. Kul takvalı olduğunda ona Furkân verilir. Bu Furkân sayesinde bir karar vereceği zaman kendisi için neyin faydalı neyin faydasız olacağını ayırt edebilir. Bu Furkân ile artık yolu aydınlanmıştır. Takva, karanlıkta kalmış bir kişinin elinde tuttuğu güçlü bir kandil, bir fenerdir.

"Ey iman edenler! Allah'tan **korkup sakının** ve Resûl'üne iman edin ki; size rahmetinden iki kat versin, size **kendisiyle yürüyeceğiniz bir nur kılsın** ve (günahlarınızı) bağışlasın. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[19]

Herhangi bir konuda doğru, yani Allah'ın (cc) razı olduğu kararı verebilmek ve hakka isabet edebilmek için Furkâna ihtiyacımız vardır ki bu da takvayla elde edebileceğimiz bir şeydir. Kişinin tahsil etmiş olduğu ilim, yaşadığı tecrübeler ve akademik eğitimi doğru ile yanlışı birbirinden ayıran etkenlerdendir sadece. Bunun için yegâne şart, takvadır.

İmam Mâlik (rh) İmam Şâfiî (rh) ilk karşılaştığında ona şöyle demiştir:

"Allah'ın senin kalbine bir nur verdiğini görüyorum. Bu nuru sakın günahların karanlığıyla söndürme! Allah (cc) şöyle buyurmuştur: 'Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakınırsanız size bir Furkân verir.'[20] Furkân, kulun kendisiyle hak ile batılı ayırt edebildiği nurdur. Kulun kalbi Allah'a (cc) ne kadar yakın olursa Furkânı o kadar tam olur."[21]

Ayrıca yazımıza konu edindiğimiz ayetin bağlamına baktığımızda Furkânın hayatımızdaki yerini ve önemini çok daha iyi anlamaktayız:

"Ey iman edenler! Allah'a ve Resûl'e ihanet etmeyin. (Ayrıca) bile bile emanetlerinize de ihanet etmeyin. Bilin ki; mallarınız ve evlatlarınız sizin için ancak birer fitnedir. Şüphe yok ki Allah'ın yanında büyük bir mükâfat vardır."[22]

Ayetin bağlamında Ebû Lubâbe'nin (ra) Yahudiler hakkında verilen bir kararı ifşa etmesi[23] üzerine emanetlere riayet etmemenin bir ihanet olduğunu ve mallar ile evlatların birer fitne/imtihan olduğundan bahsedilmektedir. Yani diyebiliriz ki gerek insanlar ile aramızdaki ilişkilerde olsun gerek ticaretimiz ve mallarımız konusunda olsun gerekse de ailemiz hakkında bir karar verdiğimizde hakka ve doğru olana isabet etmenin, Furkânın şartı takvadır.

Kusurlarınızı örter, günahlarınızı bağışlar.

Takva şartını yerine getiren kullar için verilecek diğer bir karşılık Allah'ın (cc) kusurlarımızı örtmesi ve günahlarımızı bağışlamasıdır.

Takva, kulun günahsız olması değildir. Bu muhaldir/imkânsızdır. Takva mümine bir şuur ve bilinç kazandırır. Günah işlediği zaman Rabbinin azabından merhametine sığınması gerektiğini bilir ve tevbeyle Rabbine yönelir. Bunun karşılığında El-Gafûr ve Er-Rahîm olan Allah (cc) kulunun günahlarını bağışlar.

Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir.

Takvalı olmanın karşılığı sadece ayette zikredilenler değildir. Allah (cc) geniş lütuf sahibidir, takvalı kullarına birçok lütuf ve ihsanla muamele edecektir.

19. 57/Hadîd, 28
20. bk. 8/Enfâl, 29
21. İ'lâmu'l Muvakkiîn, 6/199
22. 8/Enfâl, 27-28
23. Tefsîru't Taberî, 15923

Enes DOĞAN

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

Resûlullah'ın genç sahabileri arasında, Ebû Saîd El-Hudrî'den daha bilgili kimse yoktu.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Bu sayımızda muksirûn sahabilerden Ebû Saîd El-Hudrî'nin çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye gayret edeceğiz, inşallah.

7. Ebû Saîd El-Hudrî'nin (ra) **rivayetleri neden çoktur?**[1]

Daha önce de zikrettiğimiz gibi, Ebû Saîd Sa'd ibni Mâlik El-Hudrî (ra), muksirûn sahabilerin yedincisidir. Bakiy ibni Mahled'in Müsned'ine göre, 1170; İmam Ahmed'in Müsned'ine göre 1162 hadis rivayet etmiştir. Bunun sebeplerini şöyle izah edebiliriz:

a. Ebû Saîd El-Hudrî'nin (ra) Allah Resûlü'yle (sav) uzun süre devam eden yoğun birlikteliği bu sebeplerden biridir.

Ebû Saîd (ra) Ensâr'dan olup Hazrec Kabilesi'ndendir. Hicretten on sene önce dünyaya gelmiştir. Peygamber (sav) Medine'ye geldiğinde on yaşlarında bir çocuktur. Allah Resûlü (sav) vefat ettiğindeyse yirmi yaşlarında bir gençtir.

Ebû Saîd (ra) Allah Resûlü'nün Medine'de bulunduğu on senelik mühlette, onunla vakit geçirmeye gayret etmiştir. Birçok rivayetinde "Allah Resûlün'den işittim, Allah Resûlü'nü gördüm..." demesi,[2] "Allah Resûlü'yle beraberdik, oturmuştuk, yürümekteydik, gazveye çıkmıştık, evine gitmiştim, mesciddeydik, O'nunla (sav) namazdaydık, itikaftaydık..." demesi,[3] "Allah Resûlü'ne (sav) şöyle sordum/sorduk..." diyerek aktardıkları[4] bunu ifade etmektedir. Bu yaşların öğrenimde en verimli yaşlar olduğunu da unutmayalım.

Hanzala ibni Ebî Sufyân, hocalarından şunu rivayet etmiştir:

"Resûlullah'ın (sav) genç sahabileri arasında, Ebû Saîd El-Hudrî'den daha bilgili kimse yoktu."[5]

Ebû Saîd (ra) on üç yaşındayken Uhud Savaşı'na katılmak istemiş, yaşı küçük olduğu için alınmamıştır.[6] Ancak ilk

---

1. bk. Ebû Saîd El-Hudrî Sâhibu Rasûlillah ve Mufti'l Medîneti fî Zamanihî, Muhammed Abdullah Ebû Suaylik, Dâru'l Kalem
2. Örnek olarak bk. Ahmed, 11006, 11097, 11112, 11138, 11154, 11480, 11483, 11627
3. Örnek olarak bk. Ahmed, 10986, 11000, 11014, 11015, 11034, 11057, 11102, 11119, 11127, 11134, 11143, 11160, 11186, 11187, 11191, 11307, 11368, 11413, 11489, 11512, 11580, 11589, 11865…
4. Örnek için bk. Ahmed, 11097, 11127, 11260, 11274, 11495, 11510
5. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 3/170
6. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 3/169; Et-Tabakât, İbn Sa'd, 5/351

katıldığı Hendek Savaşı'yla birlikte on iki savaşta Allah Resûlü'nden (sav) ayrılmamıştır.[7] Nitekim rivayet konularından biri de savaşta yaşananlardır.

Ebû Mûsâ El-Eş'arî ile Ömer (r.anhuma) arasında geçen şu hadise de Ebû Saîd El-Hudrî'nin hadis ilmindeki konumuna ışık tutar:[8]

Ebû Mûsâ El-Eş'arî, Ömer'e (ra) gelir. Üç defa selam verir. Karşılık gelmeyince izin verilmediğini düşünüp geri döner. Ömer (ra) meşgul olduğu için cevap verememiştir. İzin vermek istediğinde ise Ebû Mûsâ El-Eş'arî çoktan geri dönmüştür. Ömer (ra) neden böyle yaptığını sorduğunda, "Bize böyle yapmamız emredilirdi." deyip, "Sizden biri üç defa izin ister ve kendisine izin verilmezse geri dönsün." hadisini aktarır. Ancak Ömer (ra) buna dair bir kanıt/şahit ister. Ebû Saîd El-Hudrî, Ebû Mûsâ'ya şahitlik eder. Bunun üzerine Ömer (ra), "Allah Resûlü'nün bu emri bana gizli mi kalmış? Çarşı pazarda alışveriş, beni alıkoymuş." der.[9]

b. Ebû Saîd El-Hudrî (ra) hafızası güçlü ve hadisleri hıfzetmeye özen gösteren bir sahabidir.

Ebû Nadra'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Ebû Sa'îd El-Hudrî'ye dedim ki: 'Bize (hadisleri) yazdırmaz mısın? Çünkü biz (tam) ezberleyemeyiz!'

Şöyle cevap verdi: 'Hayır! Size kesinlikle yazdırmayacak ve onu, bir Kur'ân hâline koymayacağız. Ama bizlerin, Resûlullah'tan (sav) ezberlediğimiz gibi siz de bizden ezberleyin!' "[10]

İbn Abdilberr (rh) onun hakkında şöyle der:

"O, Resûlullah'tan (sav) birçok sünnet ezberleyen ve ondan bol miktarda ilim rivayet eden kimselerden biriydi. Ensâr'ın seçkinlerinden, âlimlerinden ve fazilet sahibi kişilerindendi."[11]

c. Ebû Saîd El-Hudrî'nin (ra) Allah Resûlü'nden (sav) sonra uzun bir süre yaşaması bu sebeplerden diğeridir. Ebû Saîd (ra) H 74 yılında vefat etmiştir. Yani, Allah Resûlü'nden sonra yaklaşık altmış üç sene yaşamıştır. Uzun bir süre yaşaması rivayette bulunma imkânı sağlamıştır. Ayrıca sahabelerin birçoğu vefat ettiği için Ebû Saîd'e (ra) müracaat edilmiştir. Bu da rivayet sayısını arttırmıştır.

Ebû Seleme (rh) Ebû Hureyre'den (ra) Allah Resûlü'nün şu hadisini dinler: "Cuma günü öyle bir saat vardır ki, bir mümin o ânda namazda bulunur ve Allah'tan bir hayır

Hadisleri müzakere ediniz. Çünkü hadisleri müzakere etmek hadislerin canlı kalmasını sağlar

isterse, Allah mutlaka ona istediğini verir." Ebû Hureyre (ra) bu hadisi aktarırken bu vaktin çok kısa olduğunu eliyle işaret eder, başka bilgi vermez. Ebû Hureyre (ra) vefat edince Ebû Seleme, "Vallahi, Ebû Saîd'e gidip bu saat hakkında sorsam iyi olur. Onun mutlaka buna dair bilgisi vardır." der. Gider ve "Ey Ebû Saîd, Ebû Hureyre bize cuma günü olan saatten bahsetti. Bu konuda bilgin var mı?" diye sorar. Ebû Saîd El-Hudrî (ra) sorusuna söyle cevap verir: "Resûlullah'a (sav) bu saati sordum. O da şöyle buyurdu: 'Bana bu saat bildirilmişti, ancak tıpkı Kadir Gecesi'nde olduğu gibi onun bilgisi bana unutturuldu.' "[12]

d. Ebû Saîd El-Hudrî'nin Medine'de kalması da bu sebeplerden biridir. Hatta çok az gereklilikler dışında Medine'den hiç ayrılmamıştır diyebiliriz.[13] Medine o dönemde birçok sahabinin bulunduğu en önemli ilim merkezlerindendir. Ayrıca insanların uğrak yerlerinden biridir. Böyle olunca rivayetleri de çok olmuştur.

e. Ebû Saîd El-Hudrî (ra) hem birçok kişiden hadis rivayet etmiş, hem de birçok kişiye hadis aktarmıştır. Bu durum rivayetlerinin çokça yayılmasını sağlamıştır.

Kendisinden hadis aldığı sahabiler, şöyle zikredebiliriz: Useyd ibni Hudayr, Câbir ibni Abdullah, Zeyd ibni Sâbit, Abdullah ibni Selâm, Abdullah ibni Abbâs, Osmân ibni Affân, Alî ibni Ebî Tâlib, Ömer ibni Hattâb, babası Mâlik ibni Sinân, Muâviye ibni Ebî Süfyân, Ebû Bekir Sıddîk, Ebû Katâde El-Ensârî, Ebû Mûsâ El-Eş'arî...[14]

Hâfız Mizzî, Ebû Saîd El-Hudrî'den hadis nakleden 120 civarında ravi zikreder. Bunlar arasında Câbir ibni Abdullah, Abdullah ibni Ömer, Abdullah ibn Abbâs, Zeyd ibn Sâbit, Enes ibn Mâlik gibi sahabiler bulunduğu gibi, Saîd ibni Museyyib, Atâ ibni Yesâr, Ata ibni Ebî Rebah, Mucâhid, Muhammed ibni Sîrîn, İkrime, Abdurrahman ibni Ebî Leylâ, Saîd ibni Cubeyr, Hasan-ı Basrî gibi sonraki nesillerden imamlar da yer alır.[15]

7. El-İstiâb fî Ma'rifeti'l Ashâb, 6/193; Et-Tabakât, İbn Sa'd, 5/351
8. İbn Ömer'le arasında geçen benzer bir hadise için bk. Ahmed, 11627.
9. bk. Buhari, 2062; Müslim, 2153
10. Darimi, 487. İlk dönemde hadislerin yazılması bazı sahabilerce hoş görülmemiştir. Bunun nedeni, Kur'ân'a karşı sorumlulukların ihmal edileceği korkusudur. Bununla beraber bu sahabiler hadis rivayet etmeye önem vermişlerdir. Muksirûn sahabilerden Ebû Saîd El-Hudrî gibi… Bunun yanında hadis yazan/yazdıran birçok sahabi de vardır. Böyle yapmaları hadis yazımına izin verilmesindendir. Sonraki dönemlerde ise ilim ehli hadislerin yazımında hiçbir beis olmayacağı fikri üzere birleşmiştir. Aksi hâlde ilmin zayi veya tahrif olması daha büyük bir mefsedettir.
11. El-İstiâb fî Ma'rifeti'l Ashâb, 6/193

12. bk. Ahmed, 11624
13. Ebû Saîd El-Hudrî Sahibu Resûlillah ve Mufti'l Medîneti fî Zamanihî, Muhammed Abdullah Ebû Suaylik, s. 34
14. bk. Tehzîbu'l Kemâl, 10/295-296
15. Tam liste için bk. Tehzîbu'l Kemâl, 10/296-299

Kendisinden hadis alanların çokluğuna ve Ebû Saîd'in hadis meclislerine Kaza'a'nın (rh) şu sözleri işaret eder:

"Ebû Saîd'in yanına geldim ve etrafında çok sayıda insan vardı. İnsanlar dağıldıktan sonra ona dedim ki: 'Sana, onların sorduğu şeyler hakkında soru sormayacağım. Ben sana, Resûlullah'ın (sav) namazı hakkında soru sormak istiyorum.'..."[16] Sonra da namaza, zekâta, oruca dair bazı sorular sorar. Ebû Saîd El-Hudrî de hepsine cevap verir.

Yine, Gıyâs El-Bekrî'nin (rh) şu sözünü de zikredebiliriz:

"Medine'de Ebû Saîd El-Hudrî ile otururduk. Ona, Resûlullah'ın (sav) iki omuzu arasındaki peygamberlik mührü hakkında sordum. O da işaret parmağıyla şöyle işaret etti: 'İki omuzu arasında hafifçe çıkıntılı bir et parçası vardı.' "[17]

İbn Muhayriz'in şu ifadesi, Ebû Saîd El-Hudrî'nin insanlarla iç içe olduğunu ve Sünneti öğrenme kolaylığını göstermektedir:[18]

"Mescide girdim ve Ebû Saîd El-Hudrî'yi gördüm. Yanına oturdum ve ona azl hakkında soru sordum..."[19]

f. Ebû Saîd El-Hudrî (ra) kendisinde sorulduğunda veya hakkında hadis bulunan bir olay yaşadığında etrafındakilere hadis nakletmiştir. [20] Ayrıca mücerret olarak çokça hadis rivayet etmeye önem göstermiş, çokça hadis rivayet etmeyi ve hadisleri müzakereyi teşvik etmiştir:

"Hadis rivayet edin. Çünkü bir hadis başka bir hadisi hatırlatır."[21]

"Hadisleri müzakere ediniz. Çünkü hadisleri müzakere etmek hadislerin canlı kalmasını sağlar."[22]

Yazımızı İmam Evzâî'nin şu sözüyle bitirelim:

"Muâviye'nin hilafet dönemine, Resûlullah'ın (sav) sahabelerinden bir gruba yetiştim. Onların arasında Sa'd, Usâme, Câbir, Abdullah ibni Ömer, Zeyd ibni Sâbit, Mesleme ibni Muhalled, Ebû Saîd El-Hudrî, Râfi' ibni Hadîc, Ebû Umame, Enes ibni Mâlik ve adını zikrettiklerimden kat kat daha fazlası vardı. Onlar, hidayet kandilleri ve ilmin kaplarıydı. Allah'ın Kitabı'nın indirilmesine şahit oldular ve Resûlullah'tan (sav) onun tefsirini öğrendiler."[23]

* * *

Bu sayımızla birlikte Sünnet Üzerine silsilemizin "muksirûn sahabilerin çok hadis rivayet etme nedenleri" bölümünü sonlandırmış oluyoruz.

Bir sonraki sayımızda buluşmak duasıyla... Selametle kalınız...

16. Müslim, 1120; Ahmed, 11307
17. Ahmed, 11656
18. Ayrıca bk. Ahmed, 11859
19. Ahmed, 11647
20. Örnek için bk. Ahmed, 11010, 11028, 11478, 11506, 11541, 11580, 11627, 11090, 11624, 11633, 11647, 11656
21. Müstedrek, Hakim, 327
22. Müstedrek, Hakim, 327
23. Târîhu Ebî Zur'a ed-Dımaşkî, s. 189

Serdema Firazî

Ev dirêjahîya du sed sal e welatê me bê aram e
Ewlehîya ser û mal jî ketîye destê dijminan de
Elmanîyên binkî û bîyan rakirin dîn ji nav gel de
Ew hezeyanên reş û qirêj pir barandin di ser me de

Ji ber zordarên koremar, mezlûm tevizîn bi hezaran
Ya îlahê erd û esman bila bes be ev qehr û jan
Dînê tewhîda nûwaze bo xwe kirin qîl laîkan
Ev dînê heq serdesttir e, lê kirin hevalê taxûtan

Çawa bihîst dengê îslamê gûh û dilên xwe me danê
Ji ew roj ve heta îro em xebatkarê vê da'weyê
Olên çêbûwar xistin holê, ew ne tewhîda Nebî ye
Muwehhîdê jîr û zana, serwextê hîle û dafikan e

Dînên sexte û avakirî, dost û birayan ji hevdu kirî
Rûmeta mirov a binpêkirî îslame ji bo wê çareserî
Bi dirêjahîya jîna xwe ve, em şopînerên doza safî
Em in peyrevên tewhîdê, qet ne kêmtirê kes û qewmî

Ji her kes re bûne xûlam ji ên wek xwe rêşaştir in
Ên ne wek wan bin xayîn in, ew bê pişt û bê her tişt in
Demek ew derfet bibînin, di bin gûr û diharînin
Xwe xapînên şêx û mela, mamoste û belamê wan in

Her kî peyrevê doza îslam, ew cuda dikin bi pir xapan
Gelên ji tewhîd dûrketî, qayîl e bi vebûyîya mizgeftan
Me got ehad û her edalet, bi xexwendina pêxemberan
Serxwebûna pîr û ciwan bê tewhîd nabe bêgûman

Qefla derîyê Şamê vebû aqûbet li Herameyn xûya bû
Me Qûdus qet jibîr nekir, ew her azara dilê me bû
Serdema şoreşa îslam e, hêvîya pûtparêzan dawî bû
Ev firazîya menheca Nebî, mizgîna dewra axir bû

Osman SADIKOĞLU

Ömer AKDUMAN

İSTİKAMET

Söylenen çirkin bir söz, insanı yetmiş mevsim cehennem vadilerinden bir vadiye fırlatabilir.

Ebû Amr Sufyân ibni Abdullah Es-Sakafî (ra) Resûlullah'ın (sav) yanına gelip şöyle diyor:

" 'Ey Allah'ın Resûlü! İslam'a dair bana öyle bir söz söyle ki (bu hususta) senden başka hiç kimseye bir şey sormayayım.'

Allah Resûlü şöyle buyurdu: ' 'Allah'a iman ettim.' de, sonra da istikamet üzere ol.' "[1]

***

Peygamber'in (sav) ashâbı âdetleri olduğu üzere ona gelir, sorular sorarlardı. Nasıl bir itikad inşa edileceğinden, gündelik ibadet ve muamelâta kadar pek çok konuyu Nebi'ye (sav) sorarlardı. Ondan ilim ve hikmet dolu cevaplar alırlardı. Sahabiler doğru sorularıyla kendileri ilim elde ederken, sonraki nesillere de muazzam bir ilmî miras bıraktılar. Açıklamaya gayret edeceğimiz bu hadis iyi sorularla bize intikal eden mübarek ilmî mirasın bir parçasıdır.

Doğru soru sormak ilim elde etmenin yollarından biridir. Biz müminlerin, dinimizi bir sahabi hassasiyeti ile inşa etmemiz için onlar gibi güzel sorularla kalbimizi ve zihnimizi doyurmamız gerekmektedir.

Sufyân ibni Abdullah, Peygamber'den (sav), kendisine yetecek, doyurucu bir söz söylemesini istiyor. Öyle ki bu sözü işittikten sonra konuya ilişkin kimseye soru sormasına gerek kalmasın. Bazı rivayetlerde, "Kendisine tutunacağım bir şey anlat." dediği de naklediliyor. Allah (cc) Resûlü de (sav), " 'Allah'a iman ettim.' de sonra istikamet üzere ol." cevabını veriyor. Bazı rivayetlerde "Rabbim Allah'tır, de." şeklinde geçmektedir.

İman ettikten sonra müminin zihin dünyası istikamet ile şekillenmelidir: "Allah'ı (cc) birleyen bir muvahhidim, Elhamdulillah. Bu mübarek nimet üzere daimî nasıl kalabilirim?" Okuduğumuz ayet veya hadisler, kitaplar, vaazu nasihatler, tefekkür ve tezekkür faaliyetleri bunun için olmalıdır: İstikamet.

Muhdes Yöntemlerden Uzak Durmak

Muhdes, Peygamber'in (sav) kullandığı Nebevi bir kavramdır. Yeni çıkan, sonradan türeyen anlamları ifade eden bu

1. Müslim, 38

kavram bidat kelimesiyle aynı anlamı ifade eder. Mümin istikamet üzere kalmak istiyorsa sünnet yoluna sımsıkı yapışmalı, muhdes yol ve yöntemlere sırtını dönmelidir.

Hak yol aslı bakımından tektir. O da tevhid ve iman yoludur. Allah'ı (cc) ilah ve rab olarak birledikten sonra bu yolda şaşırmadan devam eden "sırat-ı mustakim" üzeredir. Diğer yolların Allah'a (cc) giden yollar olduğu söylense de işin hakikati o yolların batıl ve fasid olduğudur. Sadece Allah'tan (cc) uzaklaştırır. Hak cadde üzere kalmanın, sonra muhdes düşünce ve ibadetlerle[2] sapmaktan korunmanın yolu o hâlde bellidir: Peygamber'in (sav) ve ashâbın yolunu kendimize yol edinmek. Sonra tümden selef dönemini merkeze alarak Kitaba müracaat etmek. Sonraki nesiller türlü gerekçelerle sapmaların ortaya çıktığı veya derinleştiği dönemlerdir.

İbni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gün Allah Resûlü (sav), eliyle bir çizgi çizdi, sonra şöyle buyurdu: 'Bu, Allah'ın (cc) istikamet üzere olan yoludur.' Sonra o çizginin sağına ve soluna bazı çizgiler çizdi. Sonra dedi ki: 'Bunlar, her birinin başında o yola davet eden birer şeytanın bulunduğu yollardır.' Sonra Allah Resûlü (sav) bu ayeti okudu:[3]

"İşte bu benim dosdoğru yolumdur. Ona uyun. Onun dışındaki yollara uymayın. Yoksa sizi (Allah'ın dosdoğru olan) yolundan saptırırlar. Korkup sakınasınız diye bunu size emretti."[4]

Dinde İstikamet Dille Başlar

Dil kemiksizdir, kontrolü zordur. Sözün şehvetine kapılmak, doğru olduğu zannıyla hak yerine batıl söz söylemek, kötüyü güzel kabul edip kötüyü konuşmak ve daha pek çok neden dili kontrol etmeye engeldir. Bazen söylenen çirkin bir söz, insanı yetmiş mevsim cehennem vadilerinden bir vadiye fırlatabilir. Ayrıca dilin kalp üzerinde kesin ve tartışmasız bir etkisi vardır. Dil ve kalp arasında direkt bir etkileşim vardır. Bütün bunlara göre istikamet üzere olmak isteyen müminin, dilinde de istikamete riayet etmesi gerekir. Peygamber (sav) bu durumu manevi açıdan şöyle anlatır:

"İnsanoğlu uyanıp sabaha eriştiğinde tüm organlar dile seslenir: 'Bizim hakkımızda Allah'tan kork! Sen istikamet üzere olduğunda bizler de istikamet üzere oluyor, sen bozulduğunda bizler de bozuluyoruz.' derler."[5]

Mücadele ve Çaba

İnsan kazandıklarının rehinesidir. İyilik yaparsa kendi lehine, kötülük yaparsa aleyhinedir. İnsan günün birinde istikametten gayyâya saparsa sadece kendi nefsini

Kerameti hep harikulade şeylerde arar insan. Uçan, kaçan, zamanlar ve mekânlar arasında saniye farkıyla seyahat eden insanların yaptıkları keramet, gerisi angarya gibi bakılır, ama öyle değildir. İman bir kerامettir.

suçlamalı, hata yaptığı yeri tespit ederek oradan bir onarıma başlamalıdır. Umulur ki El-Cebbâr olan, hatasını onarır ve onu tekrar istikamet ehli kılar. Peygamber (sav) şöyle buyurur:

"Kalpler, Rahmân'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır. Dilediği kalbi eğriltir/saptırır, dilediğini istikamet üzere kılar."[6]

Allah'ın (cc) dilemesi ile insanın eylemleri doğru orantılıdır. İyilik yapan için iyilik, çirkinlik yapan için de sadece rezillik vardır.

"(O hâlde) O'na yönelin (istikamet üzere olun) ve O'ndan bağışlanma dileyin."[7] ayeti, emredilen istikamet konusunda kusurun mutlaka olacağına delalet etmektedir. Bu kusur, istiğfar ve tevbenin yanında tekrardan istikamete dönmekle düzelir. Bu ayet Peygamber'in (sav) Muâz'a (ra) "Nerede olursan, Allahtan kork. Kötülüğe onu giderecek iyilik tabi kıl." demesine benzer. Böylece Peygamber (sav) insanların istikamete tastamam güç yetiremeyeceklerini haber vermiş ve şöyle buyurmuştur: "İstikamet üzere olunuz. Ancak siz bunu başaramazsınız. Bilin ki sizin en hayırlı ameliniz namazdır. Abdesti ise ancak mümin muhafaza eder."[8][9]

İnançta Tavizsiz Olmak

İstikamet yamulmamak, eğilmemek, yılmamaktır. Başladığı noktadan daha ileriye, daha güzel şekilde varmaktır. Yılan, yorulan veya yamulan insan istikametten mahrum olur.

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' deyip sonra da istikamet üzere olanların üzerine melekler iner (ve der ki): 'Korkmayın, üzülmeyin, size vadolunan cennetle sevinin.' "[10]

Bu ayeti Ömer (ra) şöyle açıklar:

"Tilkinin sağa sola dönüp durduğu gibi sapmadılar."[11]

2. İnsan sadece kötü davranışla sapmaz. Bazen ibadetler yoluyla sapabilir; yeni bir ibadet uydurarak veya mevcut bir ibadeti Peygamber'in (sav) uygulamasına aykırı şekilde icra ederek mesela.
3. Darimi, 202; Ahmed, 4437
4. 6/En'âm, 153
5. Tirmizi, 2407
6. Tirmizi, 3522
7. bk. 41/Fussilet, 6
8. İbni Mace, 277; Darimi, 681; Ahmed, 22378
9. Câmiu'l Ulûm ve'l Hikem, s. 475
10. 41/Fussilet, 30
11. Tefsîru't Taberî, 21/465

Binbir türlü ızdırap ve derde rağmen hayır üzere kalmayı başarmak kolay iş değildir. Bu zor işi başarmada en başat rol İlahi yardımdır. Bundan ötürü yukarıdaki ayeti okuyan Hasan El-Basrî (rh), "Allah'ım, sen Rabbimizsin. Bizi istikametle rızıklandır." der, dua edermiş. O hâlde bir başka madde olarak duanın da istikamette önemli rol oynadığını unutmamak gerekiyor.

İstikamet Keramet

Kerameti hep harikulade şeylerde arar insan. Uçan, kaçan, zamanlar ve mekânlar arasında saniye farkıyla seyahat eden insanların yaptıkları keramet, gerisi angarya gibi bakılır, ama öyle değildir. İman bir kerametti mesela. Herkese nasip olmayan zor bir keramet. İbni Teymiyye'ye (rh) göre insanın istikamet üzere kalması en büyük kerametti. Saptırıcı yüzlerce, binlerce çağrıya rağmen sapmadan, dimdik durmayı başaranlar en güzel ikrama mazhar olmuşlardır. Tıpkı Ashâb-ı Kehf gibi:

"Kıyama kalkıp: 'Bizim Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir! Onu bırakıp da hiçbir (sahte) ilaha dua etmeyiz. Andolsun ki o takdirde batıl/saçma bir şey söylemiş oluruz.' dediklerinde, onların **kalplerini (yakin, sabır ve kararlılıkla) pekiştirmiştik."**[12]

Netice;

İmandan sonra istikamet kerametti. Dua ederek, batılı fark edip hakka iltizam ederek, sapkın çağırıcılardan uzak durup salihlere müracaat ederek, yamulup kıvrılmadan dimdik ilerleyerek istikamet üzere oluruz, müstakim oluruz.

Allah'ım, bizi emrolunduğumuz gibi dosdoğru ve müstakim kıl. Eğrimizi büğrümüzü, kırık ve döküğümüzü sen toparla ve onar. Âmin.

12. 18/Kehf, 14

ÜMMETİN EMİNİ: EBÛ UBEYDE İBNU'L CERRÂH

Salim KANDEMİR

أبو عبيدة بن الجرّاح Ebû Ubeyde Âmir ibni Abdillâh ibni el-Cerrâh (ö. 18/639)

Ümmetin Emini Ebû Ubeyde İbnu'l Cerrâh'ın (ra) hayatını anlatmaya devam ediyoruz. Geçtiğimiz yazımızda Ebû Ubeyde'nin (ra) Allah Resûlü'nün (sav) vefatından sonra Ebû Bekir (ra) ve Ömer (ra) dönemlerindeki mücadelesinden bahsetmiştik.

Ebû Ubeyde (ra) Raşid Hilafet Dönemi'nde yılmadan yorulmadan mücadele etmişti. Şartların ve şahısların değişmesiyle Ebû Ubeyde (ra) değişmemiş, fedakârlığını aynı şekilde sürdürmüştü. Amirken de memurken de sorumluluğunu aynen yerine getirmişti. Hiçbir zaman dünyayı istememiş daima ahireti arzulamıştı. Dünya asla onu değiştirememiş, o dünyayı değiştirmişti. Bu samimiyetinden ötürü en hayırlı insanlardan biri olmuştu. Muâz (ra) onun hakkında ne güzel söylemişti:

"Harika işler Ebû Ubeyde'ye yönelir, başka birine değil, Allah onu bağışlasın. Vallahi o, yeryüzündeki en hayırlı insanlardan biridir."[1]

Bu yazımızda Ebû Ubeyde'nin (ra) hayatından Kudüs'ün fethini ve Ömer'le (ra) samimiyetini anlatmaya çalışacağız. Rabbim anlamayı ve yaşamayı bizlere kolaylaştırsın.

Kudüs'ün Fethi

Ömer (ra) Yermuk Savaşı'ndan sonra Şam Emîrliği'ni Ebû Ubeyde'ye (ra) vermişti. Ebû Ubeyde (ra) orada fetihten fetihe koşuyordu. Birçok beldenin kapısını İslam'a açmıştı. Ebû Ubeyde (ra) Hicri on beşinci senede Şam'dan sonra Kudüs'e yöneldi. Artık sıra Rumların elinde olan Kudüs'e gelmişti. Onlara bir mektup yazarak İslam'a davet etti. İslam'a girmedikleri takdirde cizye vereceklerini, cizye vermedikleri takdirde kendileriyle savaşacaklarını haber verdi.

Kudüslüler Ebû Ubeyde'nin (ra) bu çağrısına icabet etmediler. Bunun üzerine Ebû Ubeyde (ra) ordusunu hazırlayıp Kudüs'e doğru yola çıktı. Kudüs'e varınca orayı kuşatma altına aldı. Şehir halkına baskı yaptı. Rumlar İslam ordusuna karşı çıkamayacaklarını anladıkları için artık anlaşmaya razı olmuşlardı. Müminlerin Emîri Ömer ibni Hattâb'ın (ra) kendilerine gelip anlaşma yapıp şehri kendisine teslim etmek şartıyla barış yapacaklarını söylediler.

İşte Ömer ibni Hattâb ve Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh... İslam tarihinin bu iki yüce şahsiyeti sadece birer İslam kardeşi değillerdi. Rivayetlerden de okuduğumuz gibi aynı zamanda gönülleri Allah'a adanmış, aynı safta omuz omuza mücadele eden dava arkadaşlarıydılar. Ömer cesareti ve adaletiyle İslam'ın yücelmesini sağlayan bir liderdi; Ebû Ubeyde ise sadakati ve özverisiyle hayırlı bir yardımcıydı.

1. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/383

Adalet ve emanet bilincinin İslam toplumunda nasıl bir temel taşı oluşturduğunu Ebû Ubeyde ve Ömer üzerinden bir kez daha görmüş oluyoruz. Bu kıymetli şahsiyetler biz muvahhidler için güçlü birer örnek teşkil etmektedir. Sabır ve tevekkülle her zorluğun aşılabileceğini bizlere müjdelemektedir. İslam kardeşliğinin yalnızca sözden ibaret duygusal bir bağ olmadığını, Allah yolunda omuz omuza amansızca mücadele etmeyi gerektiren bir asıl olduğunu göstermektedir. Bu husus yerine getirildiğinde İslam ümmetini nasıl yücelttiğinin en güzel ispatıdır. Bizler bugün aynı bilinçle hareket etmeli ve bu örnekleri hayatımıza taşımalıyız.

Ebû Ubeyde (ra) bu durumu mektupla Ömer'e bildirdi. Ömer (ra) etrafındakilerle istişare ettikten sonra Kudüs'e gelip anlaşma yaparak şehri teslim almayı uygun gördü. Bunun üzerine yola çıkıp Kudüs'e geldi.

Kudüs'e geldiğinde tüm şehir halkı onu karşılamaya çıkmıştı. O, Mescid-i Aksâ'ya yöneldi. Allah Resûlü'nün (sav) İsrâ Gecesi girdiği kapıdan Mescid-i Aksâ'ya girdi. Dâvûd'un (as) mihrabında tahiyyet'l-mescid namazı kıldı. Ertesi gün sabah namazını kıldırmış ve ilk rekâtta Sâd Suresi'ni ikinci rekâtta ise İsrâ Suresi'ni okumuştu. Hristiyanların Yahudilere tepki olarak çöplüğe çevirip kirlettikleri kutsal mekânları kendi eliyle temizledi.[2]

İşte böylece, Kudüs, Ömer'in (ra) hilafetinde ve Ebû Ubeyde'nin (ra) komutanlığında fethedilmişti. Bu iki yüce şahsiyetin eliyle Beytu'l-Makdis'in kapısı tam manasıyla İslam'a açılmıştı. Allah Resûlü'nün (sav) İsrâ Gecesi'nde semaya yükseldiği yer şirkten temizlenmiş tüm kötülüklerden arındırılmıştı. İslam'ın ilk kıblesinde artık Allah Resûlü'nün (sav) imamlığında nebilerin (as) örnekliğinde tevhid ve sünnet üzere kulluk edilecekti. Sahih bir iman ve samimi bir takva üzere ibadetler ifa edilecekti. Bu durum Ebû Ubeyde'nin (ra) gözlerinden yaşlar boşalmasına sebep olmuştu.

Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gün biri onun yanına girdi ve onu ağlarken buldu. Ona, 'Ey Ebû Ubeyde, seni ağlatan nedir?' diye sordu. O da, 'Ağlıyorum, çünkü Allah Resûlü'nün (sav) bir gün Allah'ın Müslimlere fetihler vereceğini, onlara nimetler bahşedeceğini ve Şam'ı da fethetmelerini nasip edeceğini haber verdiğini hatırladım.' dedi."[3]

Bugün, Ebû Ubeyde (ra) ve onunla omuz omuza mücadele eden sahabenin kutlu hatırasını yâd ederken, yüreğimizde kanayan yaramız Mescid-i Aksâ'yı hatırlıyoruz. Ne yazık ki bugün, Aksâ o günkü arılığından temizliğinden uzaktır. Necis postallar onun mukaddes topraklarını çiğnemekte, her geçen gün mahremiyetinden bir parça daha koparılmaktadır. Aksâ, yüreği imanla çarpan samimi müminleri beklemektedir. Kendisini tekrar fethedip özgürlüğüne kavuşturacak, onur ve izzetini yeniden kazandıracak muvahhidleri çağırmaktadır. Maymun ve domuzların nesli olan Yahudilerin ve yahudileşmiş yandaşlarının tamamen defedilmesini ummaktadır. Arzının samimi secdelerle, semasının tekbir sesleriyle süslenmesini özlemle arzulamaktadır.

Rabbimizden dileğimiz, bu hayırlı inkılaba bizi de bir nebze olsun vesile kılmasıdır. Beytu'l-Makdis'in bir kez daha tevhidin ve sünnetin bayrağını taşıyan kutlu bir beldeye dönüşmesidir. İmanla ve huzurla anılan, safiyetin ve samimiyetin nuruyla aydınlanan bir belde olmasıdır. Fethedildiği gün gibi arı duru pak bir kulluğun mekânı olmasıdır.

Adaletin ve Emniyetin Simgeleri: Ebû Ubeyde ve Ömer

Ebû Ubeyde, Ömer'in emrinde mücadelesine aynen devam ediyordu. Kudüs'ten sonra diğer bölgeleri de fethetmek için harekete geçmişti. Rumlar ona karşı toplanmıştı ama Ebû Ubeyde (ra) Ömer'in (ra) nasihatleriyle durmadan yine yoluna devam etmişti.

"Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh, Ömer ibni Hattâb'a Rumların toplanması ve onlara dair korkularıyla ilgili mektup yazmıştı. Ömer ibni Hattâb ona şöyle cevap yazdı:

'Bundan sonra! Şüphesiz ki mümin bir kul zorluk durumuna düşerse Allah mutlaka o zorluktan sonra bir kolaylık kılar. Ve şüphesiz ki bir zorluk iki kolaylığa galip gelmez. Şüphesiz ki Allah (cc) Kitab'ında şöyle buyurmuştur:

'Ey iman edenler! Sabredin, sabırda yarışın/birbirinize sabrı tavsiye edin ve nöbet tutun. Allah'tan korkup sakının ki kurtuluşa eresiniz.'[4] ' "[5]

Ebû Ubeyde, Ömer'den (r.anhuma) aldığı bu öğütlerle kâfirlere karşı savaşımını sürdürüyordu. Çok şey öğrenmişti Ömer'den. Ömer (ra) ona daima hayırlı hatırlatmalarda bulunuyordu.

Târık ibni Şihâb'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Ömer ibni Hattâb Şam'a doğru yola çıkmıştı ve yanımızda Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh da vardı. Bir su geçidine geldik. Ömer devesinin üzerindeydi. Devesinden indi, mestlerini çıkarıp omuzuna koydu ve devesinin yularını

2. bk. El-Bidâye ve'n Nihâye, İbnu Kesîr, Dâru İhyâi't Turâs, 7/65
3. Ahmed, 1696
4. 3/Âl-i İmrân, 200
5. Malik, 964

tuttu. Su geçidinden bu şekilde geçti. Bunun üzerine Ebû Ubeyde şöyle dedi:

'Ey Müminlerin Emîri! Sen böyle mi yapıyorsun? Mestlerini çıkarıyor, omuzuna koyuyor, devenin yularını tutarak suya giriyorsun. İnsanlar seni görseydi bundan hoşnut olmazdım.'

Bunun üzerine Ömer şöyle dedi:

'Vah, vah! Bunu senden başka kimse söyleseydi ey Ebû Ubeyde! Ben bunu, Muhammed (sav) ümmetine bir ders olsun diye yapıyorum. Bizler, insanlar arasında en zelil olanlardık. Allah bizi İslam ile aziz kıldı. Eğer Allah'ın bizi izzetlendirdiği şeyden başka bir yolla izzet arayacak olursak, Allah bizi tekrar zelil kılar.' "[6]

İşte Ömer ibni Hattâb ve Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh (r.anhuma)... İslam tarihinin bu iki yüce şahsiyeti sadece birer İslam kardeşi değillerdi. Rivayetlerden de okuduğumuz gibi aynı zamanda gönülleri Allah'a (cc) adanmış, aynı safta omuz omuza mücadele eden dava arkadaşlarıydılar. Ömer (ra) cesareti ve adaletiyle İslam'ın yücelmesini sağlayan bir liderdi; Ebû Ubeyde (ra) ise sadakati ve özverisiyle hayırlı bir yardımcıydı. Ömer'in gözünde apayrı bir yere sahipti. Rivayetlere baktığımızda bunu açıkça görebiliyoruz.

Evvela Ömer (ra) onu vali olarak görevlendirdiğinde imtihan etmişti de onun takdire şayan bir davranışına şahit olmuştu.

Mâlik ibni Enes'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Ömer ibni Hattâb (ra) Ebû Ubeyde'ye (ra) dört bin dirhem ve dört yüz dinar gönderdi ve gönderdiği kişiye, 'Bak bakalım, ne yapacak.' dedi. Ebû Ubeyde bu paranın hepsini dağıttı. Ardından Ömer (ra) aynı miktarda parayı Muâz ibni Cebel'e gönderdi ve gönderdiği kişiye yine aynı şeyi söyledi. Muâz da bu parayı dağıttı. Ancak karısı bazı ihtiyaçlar için bir kısmını ayırdı. Elçi, gördüklerini Ömer'e (ra) anlatınca, Ömer 'İslam'da böyle davranan kimseleri var eden Allah'a hamdolsun.' dedi."[7]

Sonra Ömer (ra) Ebû Ubeyde'nin (ra) ardından bir topluluğun içerisinde onu ve onun gibi kimselerin yanında olmasını istediğini söylemişti.

İbni Ebî Necîh'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Ömer (ra) bir gün ashabına, 'Temennide bulunun.' dedi. Bunun üzerine her biri bir şeyler temenni etmeye başladı. Ardından Ömer, 'Ancak ben, Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh gibi adamlarla dolu bir ev temenni ediyorum.' dedi. Bunun üzerine onlar, 'Sen İslam için hayırdan başka bir şey istemedin.' dediler. Ömer de (ra), 'Tam da bunu kastettim.' diye karşılık verdi."[8]

Sonra Ömer (ra) vefatına yakın bir zamanda tıpkı Ebû Bekir (ra) gibi Ebû Ubeyde (ra) yaşamış olsaydı kendisinden sonra onu halife bırakacağını söylemişti.

Sâbit ibni Haccâc'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Bana ulaştığına göre, Ömer ibnu'l Hattâb (ra) şöyle demiştir:

'Eğer Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'a yetişseydim, onu halife olarak tayin ederdim ve bu konuda kimseyle istişare etmezdim. Eğer onun hakkında bana sorulursa, Allah'ın ve Resûlullah'ın (sav) emîni olan kişiyi halife yaptım, derdim.' "[9]

Şehr ibni Havşeb'den rivayetle Ömer ibni Hattâb şöyle dedi:

"Eğer Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'a yetişseydim onu halife tayin ederdim. Rabbim bana onun hakkında soracak olsaydı, Peygamberinin (sav), 'O bu ümmetin eminidir.' buyurduğunu işittim, derdim."[10]

Ebû Ubeyde'nin (ra) bu konudaki eminliğine sadece Ömer (ra) değil, aynı zamanda başka sahabiler de şahitlik etmiştir.

İbni Ebî Muleyke'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Âişe'ye (r.anha), 'Allah Resûlü (sav) bir halife tayin edecek olsaydı, kimi tayin ederdi?' diye soruldu. O, 'Ebû Bekir'i.' dedi.

Sonra kendisine, 'Ebû Bekir'den sonra kimi?' diye soruldu.

O, 'Ömer'i.' dedi.

Sonra, 'Ömer'den sonra kimi?' diye soruldu.

O da, 'Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ı.' dedi. Daha sonra sözünü burada bitirdi."[11]

Ömer'in (ra) Ebû Ubeyde'ye (ra) olan sevgisi ve güveni gerçek bir kardeşliğin simgesiydi. Birçok sözünde ve davranışında ona olan samimiyetini dile getirirdi. Beraber ortaya koydukları bu mücadele İslam kardeşliğinin en saf tezahürlerinden biri olarak tarih sayfalarına kazınmıştı. Allah yolundaki kardeşliğin en güzel örneklerinden biri olarak günümüze kadar ulaşmıştı.

Adalet ve emanet bilincinin İslam toplumunda nasıl bir temel taşı oluşturduğunu Ebû Ubeyde (ra) ve Ömer (ra) üzerinden bir kez daha görmüş oluyoruz. Bu kıymetli şahsiyetler biz muvahhidler için güçlü birer örnek teşkil etmektedir. Sabır ve tevekkülle her zorluğun aşılabileceğini bizlere müjdelemektedir. İslam kardeşliğinin yalnızca sözden ibaret duygusal bir bağ olmadığını, Allah yolunda omuz omuza amansızca mücadele etmeyi gerektiren bir asıl olduğunu göstermektedir. Bu husus yerine getirildiğinde İslam ümmetini nasıl yücelttiğinin en güzel ispatıdır. Bizler bugün aynı bilinçle hareket etmeli ve bu örnekleri hayatımıza taşımalıyız.

Devam edecek inşallah...

6. Hakim, 207
7. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/382
8. Hakim, 5144
9. Hakim, 5165
10. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/382
11. Fedailu's Sahabe, Nesai, Dar'ul Kutubi'l İlmiyye, s. 30

Kerem ÇAĞLAR

DEVRİLEN VE DEVİRENİN DEVRİMİ

Suriye halkının sorunlarının başında gelen İslam ahkâmının tam olarak yürürlüğe konmamış olması, rejim artığı silahlı çeteler, yönetimde mezhep temelli Lübnan modelinin uygulanması yönünde uluslararası baskılara maruz kalınması, kamu kaynaklarının kısıtlılığı ve Batıcı-laik odakların devrimi doğrudan veya dolaylı olarak istikamet değiştirmeye zorlaması gelmektedir.

Diktatörlüklere, zulme ve soykırıma karşı müdafaa yapmanın ve devrim faaliyetlerinde bulunmanın her hâlükârda meşruiyeti tarih boyunca değişmeyen bir gerçektir. Savunma hakkı meşru olmakla beraber bu mücadele ve savaşım yönteminin İslami hareketler açısından şer'i bir sınırı vardır. Şer'i sınır muhafaza edildiği müddetçe savunma hakkı da bu çerçevede daimîdir. Afganistan'da olan buydu, Suriye'de de gerçekleşen budur.

Suriye'de on üç yılı aşan yıkım ve katliamlarla geçen çok çetin bir sürecin sonunda gerçekleşen halk devriminden önce siyasi, askerî ve ekonomik gücü elinde tutan ve tüm yerleşik kuralları alt üst eden farklı bir yapı mevcuttu. Bu informel/sıra dışı güç yapısı, toplam nüfusun yaklaşık yüzde sekizine tekabül eden Nusayrîlerden oluşmaktaydı. Tüm bu gücün merkezinde Esed ailesi ve yakın akraba grubu bulunmaktaydı.

İslam'la itikaden hiçbir alakası olmayan Nusayrîler ve Dürziler, Suriye'nin 1946'ya kadar süren Fransız manda yönetimindeki dönemde yoğun biçimde askerî okullara, emniyet ve istihbarat gibi devletin kritik güvenlik kuruluşlarına sokuldular. 1950'lerde lâik-sosyalist-milliyetçi Baas Partisi'nde yer aldılar. 1963'te Baas yönetimiyle iktidara uzanarak 1971'de ilk Nusayrî Devlet Başkanı Hafız Esed'in yaptığı darbeyle iktidara geldiler. Bu süreçte sosyal ve sınıfsal statüleri değişti ve kırsalda yaşayan köylülükten çıkıp özellikle Şam'da şehirli yönetici elit hâline dönüştüler. Esed hanedanlığı, Beşar Esed Dönemi de dâhil 8 Aralık 2024'e kadar yarım asırdan uzun bir süre iktidarda kaldı.

8 Aralık 2024 Suriye Halk Devrimi sonrasında gerçek anlamda kan donduran ve kâbuslarda dahi görülemeyecek dehşette sistematik işkence ve tecavüzler, akıllara durgunluk veren canavarca imha yöntemleri ve vahşi katliamlar gibi Nusayrî-Râfızî cürümleri tüm dünyanın gözleri önünde deşifre oldu. Direniş ekseni aldatmacasıyla kırk yıldır yatırım yaptığı Esed hanedanlığının, halk devrimiyle yıkılacağını anladığında Esed'i sığıntı olarak dahi kabul etmeyip kendisini yüz üstü bırakarak gerisin geri kaçan İran'ın ânında adam satma konusunda ne kadar mahir olduğu da bir kez daha görülmüş oldu.

Suriye'de şu âna dek gözlemlendiği üzere İslam coğrafyasında faaliyet gösteren hemen hemen tüm cihadî hareketlerin kitlesel düzeyde net bir yaklaşımının olmadığı gibi güçlü bir kitlesel söyleme da sahip olunmadığı gerçeği maalesef açığa çıkmış oldu. Cihadın asıl maksadı olan itikad temelli ve hiçbir şüpheye yer bırakmayacak fikrî mesajlarınız olmadığında insanlara söyleyecek açık ve net bir projeniz yok demektir. Konjonktürel şartlara uyum veya mevcut koşulları kendi lehine çevirme amacıyla inanç ve menhecin temel kaideleri hususunda esneklik göstermeyi toparlama veya bir arada tutma teorisiyle açıklamak mümkün değildir.

15 Mart 2011 tarihinde başlayıp on üç yıl, sekiz ay, yirmi üç gün; sonraki son on üç günlük aşamada devrimler tarihinde eşine az rastlanır bir hızda, silahlı mücadelenin akabinde devrilen rejimin gerçekte ne olduğu Suriye gerçeğini bilmeyenler açısından çok da net değildi. Bu hastalıklı sapkın Nusayrî/Râfizî zihniyetini tanımadan; akla hayale gelmez ve tarif etmek için kelimelerin kifayet etmediği terör ve vahşeti işlerken kendilerini motive eden sapkın inanç ve Ehl-i Sünnet'e karşı içinde bulundukları cinnet hâlini anlamak mümkün değildir.

Nazizmin "Reenkarne" Hâli: Râfizîlik/Nusayrîlik

Nusayrî Alevîler reenkarnasyon/tenasüh ya da bir başka deyişle tekammus (ruhun, öldüğünde gömlek değiştirir gibi bedenden bir başka bedene geçmesi) inancını benimserler. "Ruh göçü" anlamına da gelen bu sapkın inanca göre ruh öldükten sonra farklı bir bedende hayatiyetini sürdürür. Nusayrî Alevîlerin inancında ahirete iman yoktur. Bunun gibi hesabın, mizanın, cennet ve cehennemin varlığına da inanmazlar. Sözde mutedil olanları da dâhil Şiîler ve Nusayrî Alevîler, Resûlullah'ın (sav) eşleri ve müminlerin anneleri Âişe ve Hafsa'ya (r.anhuma), Alî ibni Ebî Tâlib hariç Hulefa-i Raşidin ile sahabenin büyük çoğunluğuna ve selef ulemasına lanet okumayı kendi sapkın inançlarına göre dinî bir vecibe sayarlar.

Namaz ve oruç gibi ibadetler Nusayrî Alevîlerin dinî usulünde var olmakla beraber hükümlerde ve ayrıntılarda kendilerine mahsus farklı ibadet şekilleri bulunmaktadır. Müslümanların mescidlerine gitmez ve cuma namazına inanmazlar. Zekât konusunda da kendilerince hükümler ihdas ederek beşte birini şeyhlerine/pirlerine verirler. Nusayrî Alevîlerde Beyt-i Harâm'a giderek hac ve umre ibadeti yapmak kaldırılmıştır.

Râfizî Şiîlerde olduğu gibi Nusayrî Alevîlerde de Kâbe'ye karşı özel bir düşmanlık vardır. Ebû Bekr ve Ömer'in (r.anhuma) kabirleri de orada bulunduğu için Râfizî Şiîler ve Nusayrî Alevîler Resûlullah'ın (sav) medfun bulunduğu Ravza-i Mutahhara'yı ziyaret etmezler. Temel olarak dinleri bu esaslardan müteşekkil olan Nusayrî Alevîlerin bir de ibahiye yönü vardır. Onlarda livata, mahrem olanlarla nikâh ve alkollü içki kullanımı mübahtır.

İslam ulemasının fetvalarına ve uyarılarına dikkat edilmediğinden ötürü tarihî süreç içerisinde Râfizîler ve Nusayrîler sebebiyle İslam ümmeti sayısız işgal ve katliamla yüz yüze kalmıştır. Nusayrîler, Bağdat ve Şam başta olmak üzere birçok İslam beldesinin Moğollar ve sonrasında Haçlılar tarafından işgal edilmesinin ana sebebidir.

Selef uleması ve çağdaş âlimlerin icma ettikleri konulardan biri de Nusayrîlere kız vermenin veya onlardan kız almanın kesinlikle caiz olmadığıdır. Onlarla evlenmek batıldır. Kestikleri yenmez ve ölüleri Müslüman mezarlığına defnedilmez.

Sosyalist Baasçıların Yegâne İcraatı: Cinnet ve Vahşet

Suriye'de 1971'de başlayan ve yarım asrı aşan (elli üç yıllık) karanlık Baasçı Nusayrî-Esed hanedanlık rejiminden akıllarda kalanları çok kısa özetlemek gerekirse şunları söyleyebiliriz:

Hafız Esed'in darbeyle yönetimi ele geçirmesinden sonra sırf Ehl-i Sünnet'e tabi olduğu için ordu ve güvenlik birimlerinde görevli subay ve diğer güvenlik güçleri ile siyasetçilerin tamamı tasfiye edildi. Tasfiye sonrası tüm dünyanın devrimin hemen akabinde müşahede ettiği görüntülerden de anlaşıldığı gibi on yıllar boyunca sistematik olarak "yok" edildiler. Ordu, istihbarat, parlamento ve yönetim organlarının tamamına Nusayrîler egemen oldu. Sayılarının yetersiz olduğu veya yerel sebeplerden ötürü bazı yerlere "Sünnî" etiketli Baasçı laik-sosyalistler, o bölgelerde yaşayan Hristiyanlar, Dürziler ve İsmâilîler gibi İslam düşmanı farklı taifelerden adamlarını yerleştirdiler.

Ülke kaynakları Esed hanedanlığı ve etrafına topladıkları sadık hizmetkârları tarafından işgale uğramıştan beter bir şekilde talan edildi. İslami ilimlerin tahsil edildiği medreselerin peyderpey işlevsizleştirilmesiyle beraber eğitim müfredatının nesillerin ifsadına sebep olacak şekilde kendi inançları istikametinde yeniden oluşturulması, Ehl-i Sünnet halkın geleceğini karartma amaçlıydı.

İslam ümmetinin inanç ve bilinç açısından en diri toplumlarından olan Suriye'deki Ehl-i Sünnet halkın

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğini bitiriyorken Yahudi-Nusayrî-Hıristiyan ve Fars milliyetçisi Râfızî İran gibi kindar düşman taifeler arasında parsellenmiş bulunan Şam topraklarının gerçek anlamda olduğunu umduğumuz tam özgürlüğe kavuşmasının öneminin hakkıyla takdir edilmemesi büyük bir yanılgı ve bedeli de tahmin edilemeyecek kadar ağır olacaktır.

içerisinde küfür itikadları, müstehcenlik, münkerat, mefsedet ve masiyetler Nusayrî yönetim eliyle teşvik edildi ve artarak yayıldı. Ülkedeki âlimler, ilim talebeleri, davetçiler ve mücadele potansiyeli bulunan nitelikli insanlar sürgün, ölüm, zindan ve katliamlarla topyekûn bir tasfiyeye tabi tutuldu. Mescidlerin hemen hemen tamamı rejimin emrindeki belamların da iş birliğiyle Baas diktasının kontrolü altına alındı.

Bu tuğyan ehlinin yarım asırdan uzun süren iktidarlarında yaptıkları cürümleri ve ülkeyi Siyonistlere, Râfizî İran'a, Ruslara ve Nusayrî çetelere nasıl peşkeş çektiği ve Ehl-i Sünnet halka cehennem hayatını reva gördüğü hakkında yüzlerce makale ve çok sayıda kitap yazılmıştır. 8 Aralık Devrimi sonrası ortaya çıkan görüntüler de insan olanlar için yeterlidir. Asla unutulmaması gereken hususlardan biri de Râfizî İran'ın "Direniş Ekseni" yalanıyla tüm bu cinnet politikalarının bir numaralı suç ortağı olduğu hakikatidir.

Devlet idaresini mandacı Fransızlardan yarım yamalak öğrenmiş olan Nusayrî Hafız'ın kurmaya çalıştığı hanedanlık; elverişsiz bir vasatta ve hırsları yeteneklerini aştığı için vahşeti tercih eden kifayetsiz yöneticilerin elinde diktatörlüğe dönüşüp haksız yere döktükleri mazlum kanında boğularak benzerleri gibi tarihin çöp sepetindeki yerini aldı. Şüphesiz ki bu da başlarda güzel vaatler ve umutlarla yola çıkan, sonra da iktidarın zehrine kapılarak yoldan çıkan dünyadaki diğer tüm zalim yöneticiler için ibretlik bir tablodur.

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğini bitiriyorken Yahudi-Nusayrî-Hristiyan ve Fars milliyetçisi Râfizî İran gibi kindar düşman taifeler arasında parsellenmiş bulunan Şam topraklarının gerçek anlamda olduğunu umduğumuz tam özgürlüğe kavuşmasının öneminin hakkıyla takdir edilmemesi büyük bir yanılgı ve bedeli de tahmin edilemeyecek kadar ağır olacaktır.

Kurt Sürüleri Arasında Toparlanma

Kitlelere ulaşmanın bir tık rahatlığında olduğu günümüzden otuz beş yıl kadar önce ülkemizde en etkin Marksist-Komünist örgütün mensuplarından birisi şöyle bir tespitte bulunmuştu: "Eğer elinizin altındaki camiler/mescidler gibi toplu olarak halka ulaşabileceğimiz bir imkânımız olsaydı bu memlekette uzun süre önce devrimimizi yapmış olurduk."

İnsanların kendilerini dinlemek için düzenli olarak toplanıp bir araya gelebilecekleri mekân ve imkâna sahip olmaları hâlinde ulaşabildikleri insanların çoğunu harekete geçirebileceklerini iddia ediyordu. Tabii onlardaki Stalinist yöntem hiçbir surette itirazi bir sese izin vermeyip tahammül göstermediği için işler ilk başlarda istedikleri şekilde yürüyormuş gibi oluyor. Onların imrenip hayıflandıkları imkânlar, kendilerini İslam'a nispet eden onca cemaatler eliyle har vurulup harman savrulan nimetlerdir.

Suriye'de şu âna dek gözlemlendiği üzere İslam coğrafyasında faaliyet gösteren hemen hemen tüm cihadî hareketlerin kitlesel düzeyde net bir yaklaşımının olmadığı gibi güçlü bir kitlesel söyleme da sahip olunmadığı gerçeği maalesef açığa çıkmış oldu.

Cihadın asıl maksadı olan itikad temelli ve hiçbir şüpheye yer bırakmayacak fikrî mesajlarınız olmadığında insanlara söyleyecek açık ve net bir projeniz yok demektir. Bu durumda işler "Kervan yolda düzülür." modunda ilerler. Konjonktürel şartlara uyum veya mevcut koşulları kendi lehine çevirme amacıyla inanç ve menhecin temel kaideleri hususunda esneklik(!) göstermeyi toparlama veya bir arada tutma teorisiyle açıklamak mümkün değildir. Bu, sonuçları itibarıyla trajik bir durumdur ve geniş çapta toplulukları bir arada tutacak bir teoriye sahip olunmadığı gerçeğini de ortaya koyar.

Şu sıralar Suriye'de insanları bir arada tutan şey 8 Aralık Devrimi öncesinden kalan travma ve yeni yönetime açılan yüksek krediyle istikbale dair güçlü bir ümitvarlıktır. Ancak her iki durumun da belli bir miadı vardır. Verilen kredi tüketildiğinde yahut ümitvarlık aksi istikamete evrilmeye başladığında daha önce yaşanmışlıklara benzer yıkıcı bir sürecin farklı amaç ve aktörlerle yeniden başlama veya başlatılma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Öyle ki devrilişlerinden on yıl sonra en azından bir kısım halkın Irak'ta Saddam Hüseyin ve Libya'da Muammer Kaddafi gibi zalim tağutları arar hâle gelmesine neden olan derin ve yaygın bir anarşizmin toplumu esir alması telafisi mümkün olmayacak sonuçları ortaya çıkaracaktır.

İnsanları toparlamak zor olabilir, fakat zor olandan daha zoru toparlanmış bir topluluğu uzun süre aynı hedefe odaklanmış hâlde ve maksada vasıl olduktan sonra dinamik bir şekilde bir arada tutabilmektir. Bunun gerçekleşebilmesi için de toparlama, bir arada tutma

ve bunu süreklileştirecek meşru ve uygulanabilir bir toparlama teorisinin olması gereklidir. Güçlü bir toparlama/bir arada tutma teorisinin hitabı genel olsa da en başta kendisiyle yola çıkılan kimlik, hedef ve iddialardan sapılmaması esastır. Halkla ilişkiler, tanıtım ve medya ne kadar güçlü olursa olsun bu manada asıl ve belirleyici olanın toplumdaki yankısı olduğu unutulmamalıdır. Bu kulvarda başarılı olunmaması demek, taraftar halkaların birer beşer kaybedilmesi, ayrılıkların keskinleşmesi ve nihayetinde zafer konuşmalarının evvela meydan okumalara sonra da hezimet mersiyelerine dönüşmesi demek olur.

Devrimin ana omurgasını teşkil edenlerin en azından bir kısmı ümmetin çoğunluğunun içinde bulunduğu vehenden sıyrılmış olup Allah'ın azabından emin olmayan fedakâr gençlerdir. Onlar geceyi tablet, telefon veya televizyon karşısında geçirmeyi seher vakitlerinde istiğfar, dua ve ibadetle geçirmeye tercih etmediler. Basit görevleri yüksek ticari kazançlara ya da prestijli üniversitelerin diploma ve sertifikalarına tercih ettiler. Emsalleri ve yaşıtları gibi türlü masiyetlere, günahlara, hurafelere, festivallere ve haramzadeliğin dip yaptığı konserlere razı olmayıp onurlu olanı tercih ettiler.

Akıbet, Kimliğine Sahip Çıkanlarındır

Devrim sürecinin bilançosunun tam olarak netleşmesi muhtemelen hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Devrimle sonuçlanan bu uzun sürecin ilk kıyam tarihini 1964'e kadar götürmek mümkün. O dönemde Baas tiranlığına karşı yapılan ilk protestolar yüz dolayında kişinin öldürülmesiyle sonuçlandı. Söz konusu tarihten sonra başlangıç yeri genellikle Hama olmak üzere yapılan kıyamlar/ayaklanmalar aralıklarla devam edegelmiştir. Devrimin ateşi çoğu zaman Hama'dan yakılmış olsa da bedelinde Suriye'nin Baas karşıtı ve Nusayrî düşmanı Ehl-i Sünnet halkının tamamı ortaktır.

Aylar, hatta yıllar geçtikçe devrimin evrildiği mecralar daha da netleşecektir. Dolayısıyla daha isabetli yorumlar yapılabilecektir. Bununla beraber hâlihazırda 8 Aralık Devrimi zâhire göre ulaşılabilen ara sonuçlara bakıldığında gerçek anlamda yalın ve katıksız bir İslami devrimin özelliklerini bütünüyle tam ve eksiksiz bir şekilde taşımadığı gibi bir kanaat oluşmaktadır. Devrimin amacı ve şu âna dek gelinen aşamalarda elde edilen faydalar veya ulaşılan maksatlar itibarıyla da devrim, ana gövdeyi oluşturan devrimcilerin nezdinde mutlak bir başarı olarak değerlendirilse de temel sorunların çözümü için şer'i referanslı acil müdahaleler kaçınılmazdır.

Suriye halkının sorunlarının başında gelen İslam ahkâmının tam olarak yürürlüğe konmamış olması, yönetimde mezhep temelli Lübnan modelinin uygulanması yönünde uluslararası baskılara maruz kalınması, kamu kaynaklarının kısıtlılığı ve Batıcı-laik odakların devrimi doğrudan veya dolaylı olarak istikamet değiştirmeye zorlaması gelmektedir. Nitekim devrim sonrası süreçte özellikle AB üyesi bazı ülkelerin dış işleri bakanlarının mekik diplomasisine başlaması bu menhus amacı deşifre etmektedir. Daha önce yaptıkları "Biz İslamcı terörü desteklemeyeceğiz..." söyleminin yerini "Biz Suriye'de İslamcı bir hükûmeti asla desteklemeyeceğiz. Her inancın temsil edileceği bir hükûmet yapısı oluşturulmalıdır..." söylemine bıraktı.

Bunca bedel ödeyen Ehl-i Sünnet halk ve devrimin başarıya ulaşmasının ana aktörleri devrimin niçin yapıldığı bilincini daima diri tutmalılardır. Suriye'nin enternasyonalize edilebilecek sorunlarından biri de rejim artığı Nusayrî/Alevî azınlığın on yıllarca süren tiranlık yönetimindeki aktif katkılarından sonra yeni sisteme sıradan vatandaşlar olarak değil, devlet kurumları ve siyasi hayata katılımlarının olup olmayacağıdır. Böyle bir şeyin mümkün olması hâlinde bunun kapsamının ve sınırlarının ne ölçüde olacağı da oldukça önemli. Zira bu itikad ve tıynetteki azınlıklar kendilerini her türlü dış etkiye açık tutar ve kurt sürüsü gibi en küçük bir fırsatı kollarlar.

Ümidimiz ve duamız şudur ki; bu devrimin akıbeti ilk günlerde ele geçirilen ve kapıları kırılarak mazlumların salıverilmesinde hissedilen tarifsiz coşkunun hemen ardından o karanlık dehlizlerde bulunan nesebi meçhul sahipsiz çocuklar gibi olmasın. Zira Şam gibi orta dünyanın merkezi konumundaki bir beldenin fethi; ya mutlak manada fetihtir ya da başkalarının "fethi"nin marabalığından ibarettir.

Mutlak fetih olması samimi dilek ve duamızdır.

Zeynep BAYANCUK

ZİNCİRİN SON HALKASI

Öğretmenlik yapan kardeşlerimiz sürekli soruyorlar:

Eğitim verdiğimiz yavrularımızın vicdanlı, incecik kalpli ve duyarlı olabilmeleri için neler yapmalıyız?

Onlara ahlaki erdemleri nasıl kazandırabiliriz?

Sorumluluk duygularını nasıl geliştirebiliriz?

İbadetler konusundaki isteklerini arttırmak için neler yapabiliriz?

Daha birçok soruları var. Bu sorular onların yaptıkları işi ne kadar önemsediklerini; öğrenci yetiştirmek değil, geleceği inşa ettiklerinin ayırdında olduklarını gösteriyor. Onların bu hassasiyetleri bizlere güven aşılıyor çünkü neslimizin emin ellerde olduğunu anlıyoruz. Rabbim (cc) her birinden razı olsun.

Öğretmen kardeşlerimin soruları, iki şeyin hep unutulduğunu hissettiriyor bana. Bu unutkanlık yüklerini ağırlaştırıyor. Rabbimden (cc) temennim bu yazıyı, kendilerine ait olmayan yüklerden kurtulmalarına vesile kılmasıdır.

Çocuklarımıza bilim öğretmenin öncesinde din öğretmek istiyoruz. Dinin en temel konularını bilsin, Rabbimizin Kitabını öğrensin ve öğrendikleriyle de amel etsin diyoruz. Bunu yaparken sevdirelim, nefret ettirmeyelim diye çok da çabalıyoruz. Bu asil hedefi bazen tutturamıyoruz. Duamızın tam tersiyle, çabamızın aksiyle yüzleşiyoruz. Bu bizi umutsuzluğa sevk ediyor. Hatta bazen aklımıza kötü senaryolar da geliyor. Duruyoruz. Oysa umutsuzlukla karşılaştığımız yerde durmalıydık. Çünkü bizim sorumluluğumuz buraya kadardı. Biz anlatmakla, öğretmekle, göstermekle, tekrar anlatmakla, bağ kurmakla, örnek olmakla sorumluyduk. Bunları yaptıktan sonra gerisi bizim işimiz değil. Bizim alanımız hiç değil. Çünkü bundan sonrası tamamen Allah'ın kaza ve kaderi... Yani Allah'ın takdiri...

Bizler maalesef hayatı hep sebep sonuç çerçevesinde okuyoruz. Yaptım oldu, yapmadım/yapamadım olmadı... İşlerin hep böyle ilerlediğini sanıyoruz. Atasözlerine bile konu olmuş. Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ, diyoruz. Oysa ne özen gösterilen bahçeler vardı, hasadı alınamayan.

Çocuk eğitiminde de benzer hatayı tekrarlıyoruz. Evladımızın ahlaki eksiklikleri varsa kendimize yükleniyor, neyi eksik bırakmış olabileceğimizi düşünüyoruz. Oysa İslam'ın gerçeği hiç de böyle değil. Allah Resûlü (sav) bize rahim meleğinden bahsediyor. Bir hanım hamile kaldığında melek gelerek onun için dört şey yazıyor:

Ömrü ne kadardır?

Rızkı ne ve ne kadar olacaktır?

Saîdlerden midir?

Şakîlerden mi?

Son iki unsur bizim için önemli. Bizim, "Yapamadım, bu yüzden olmadı," tezimizi çürütüyor. Bize, "Sen elinden geleni yap. Senin sorumluluğun buraya kadar. Sonuca senin hiçbir dahlin yok." diyor.

İşte sevgili meslektaşlarım, burayı hiç unutmayın. Bazen ne yaparsanız yapın, hangi teknikleri kullanırsanız kullanın bazı çocukları kazanamazsınız. Çünkü yazı yazılmış, kalem kırılmıştır.

Unuttuğumuz ikinci husus ise çocuk eğitimi anne karnında başlar ve çocuk ilk altı yılını ebeveyninin yanında geçirir. Bu zaman zarfında karakteri gelişir. Birçok davranış ve alışkanlık edinir. Okul yaşı yedidir ve çocuk o zamana kadar sayısız olumlu veya olumsuz deneyim elde etmiştir. Yani siz, eğitimde zincirin son halkasısınız. Birinden bu çocuğun hesabı sorulacaksa (ki Allah (cc) her ebeveyne, özelde babaya ailesinin hesabını soracaktır) o biri asla siz değilsinizdir. Siz, görevinizin hakkını verip vermediğinizin hesabını vereceksinizdir.

BEYİN BÖLGELERİ VE DUA

Dr. Gözde TERCUMAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Dua ibadetinin beyin bölgeleriyle etkileşimine kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Dua ve amelin birlikteliği önemlidir. Kur'ân'da peygamberlerin dualarına yer verilen ayetlere baktığımızda, Peygamberimizin (sav) hayatını incelediğimizde duanın öncesinde veya sonrasında muhakkak bir amel olduğunu görüyoruz.

İmtihan veya nimet ânında kişi dua edip kalbindeki duyguları hiyerarşik sıraya koyduğunda, beynindeki düşüncelerini düzenlediğinde vücutta manen enerji açığa çıkar. Bu enerji bedenle birleştiğinde insanı amele sevk eden bir güç oluşur. İnsan, tevbe edip hatasını telafi ederken, nereyi ifsad ettiyse orayı ıslah ederken, kötülükleri giderecek iyilikler yaparken, şükredip nimeti Allah yolunda kullanırken, imtihanlarında Allah'ı razı etmeye çalışırken amel ortaya koyar. Bu davranışların bedensel süreci olduğu kadar kalben de karşılığı vardır. Kalbin rızkını sağlayan yollardan biri de duadır.

İnsanoğlunun davranış fizyolojisine bakıldığında; olaylar karşısında kişide bir duygu oluşur, duygular çerçevesinde düşünceleri şekillenir, duygu ve düşünceler davranışlara yön verir. Bu fizyolojiye İslami açıdan baktığımızda, Peygamberimizin (sav) hayatını incelediğimizde; duygu ve düşüncelerden önce inancın şekillendiğini görüyoruz. Kalpte yakini seviyede oluşan iman, kişinin itikadının temelini atar. Bu temel üzerinde duygu, düşünce ve davranış kolonları yükselir. Kişinin inancı -hak veya batıl- duygu ve düşüncelerine yön verir; duygu ve düşünceler davranışları meydana getirir.

İnsanın inancı hak, duygu ve düşünceleri hayır yönde ise kişiden davranış olarak salih ameller ortaya çıkarken; inancı batıl olduğunda, duygu ve düşünceleri de batıl kaynaktan beslenir, heva ve hevesi kişiye rehberlik eder -şeytanın da yardımıyla- kötülükler, fesad ve bozgunculuk ortaya çıkar.

Dua öyle bir ibadettir ki, "Allah'ım" veya "Rabbim" diye başlayan bir duayla insan, kul olduğunu itiraf eder ve tüm eksikliklerden münezzeh bir Rabbe el açar. Tüm yaşananların gayesi Yaratan'ın yarattıklarını imtihanıdır. Allah'ı en güzel isim ve sıfatlarıyla yüceltir. İnsana değerler hiyerarşisini hatırlatır; hislerine/duygularına yön verir. İçinde bulunduğu durumu Rabbine arz eder. Şartları okur. Olayı, durumu ve imtihanı kavrar. Olayları çözebilmek, imtihanı geçebilmek için ihtiyaç duyduklarını Rabbinden ister. Allah'ın vaadlerine sığınır. Tüm bunları aklıyla kavrar, kalbiyle hisseder ve en sonunda her şeye hamdedip Allah'ın yardımıyla salih ameller ortaya çıkartır. Kalbini ve zihnini olgunlaştırıp fıtrata döndürdüğü gibi içinde bulunduğu topluma da yol gösterir.

Beyin bölgeleri ve dua bu akışı nereden etkiler ve nasıl değiştirir?

İnsanın duygularının anlamlandırıldığı, düşüncelerin oluştuğu ve davranışlarla birleştirildiği yer beyindir. Bazen insan doğru/hak bir itikada sahip olmasa bile beyin bölgelerine yönelik kendisini geliştirir, zihni süreçlerini bir nebze olsun ıslah edebilir, böylece daha etik değerlere sahip olabilir, erdemli davranışlar ortaya koyabilir. Bu insanlar bozulmuş çoğunluğun içerisinde az sayıdadır. Tüm Mekkeli müşriklerin içerisinden bir tane Ebû Tâlib çıkması gibi...

Allah'a hakkıyla inanan bir insan meseleyi en temelden ıslah ettiği için inancı ve itikadı hak; duygu, düşünce ve davranışları doğruya meyyaldir. Bununla beraber hak bir itikada sahip olduğu hâlde duygu ve düşünce dünyasını Allah'ın istediği şekilde -şeriata uygun- terbiye etmediğinde ahlaki problemler, hatalar ve haramlar görülebilir. Beyin bölgelerini eğitmek ve anlattığımız teknikler, zihnî süreci yönetmeyi sağlar. Dua ise temeli ıslah eder.

İnsan dua ettikçe kalbi incelir, tevbeyle günahlarından arınır; Rabbi ile arasındaki günah perdeleri kalkar ve hamd duygusuyla dolar. Rabbine yakınlaşan insanın hisleri değiştikçe, duygu ve düşünce akışı değişir. Meydana gelen değişiklikler davranışları ve amelleri yakından etkiler.

Dua ettikçe amele; amel ettikçe duaya devam edildiğinde hayırlı bir döngü ortaya çıkar. Bu döngü Allah'ın yardımıyla bazen son sürat dönerken bazen de insani özelliklerimiz devreye girip yavaşlasa da asla durmaz. Duayla elde edilen duygu ve düşüncelerin enerjisi amele dökülmediğinde elde edilen enerji bir süre sonra söner. İnsan ihtiyacı olduğunda enerjiyi bıraktığı yerde bulamaz.

İnsan bazen yaşadığı olaylar karşısında duyguların tesiriyle hareket edebilir bazen de mevcut şartlara odaklanıp kalabilir. İnsan yaşadıklarını ve olaylar içerisinde hissettiği duygularını gerçeklerle birleştirebildiğinde veya mevcut şartlar ne olursa olsun Allah'ın vaadlerine sığınarak umutla dua ettiğinde sürecin yoğunluğundan kurtulabilir. Her hâlûkârda beynini iki taraflı kullanmış ve dengelemiş olur. Bu durumda basiretli değerlendirmeler ortaya çıkar, hikmetli kararlar alınabilir ve ferasetli adımlar atılabilir, Allah (cc) en doğrusunu bilir.

Peygamberimizin (sav) en zorlandığı ânlardan birinde -Taif dönüşünde- yaptığı dua kelime kelime bize örnektir, şartlar ve yaşananlar onu (sav) üzmüş bununla beraber Rabbimizle ilgili değişmez gerçeklerle duasına devam etmiştir:

"Allah'ım, kuvvetimin zayıflığını, çaresizliğimi ve hak üzerindeki güçsüzlüğümü ancak sana şikâyet ederim. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Güçsüzlerin Rabbi sensin. Sensin benim Rabbim. Beni kime bırakıyorsun? Beni asık suratla karşılayan yabancılara mı? Yoksa işimi eline teslim ettiğin bir düşmana mı? Eğer bana karşı gazap etmediysen, ben hiçbir şeye aldırış etmem. Fakat afiyetin benim için daha engindir, daha hoştur. Gazabına uğramaktan ve azabına layık olmaktan, karanlıkları yırtıp aydınlatan, dünya ve ahireti selamete ulaştıran, zatının nuruna sığınıyorum. Sadece sana iltica ediyor ve senin rızanı diliyorum. Senden başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur."[1]

Yetişkin ve olgun bir karaktere sahip olmanın en önemli özelliklerinden birisi de hayallerin, beklentilerin, umutların gerçeklerden kopuk olmaması, yaşanan üzücü olaylar kişiyi ne kadar etkilese de gerçekçi bakabilmeyi başarabilmesidir.[2]

Dua insanın empati yapabilme yeteneğini de arttırır.[3] Empati kavramı günümüzde çok kullanılan ve kullanıldıkça da deforme olan kavramlardan bir tanesidir. Birçok tanım "kendine davranılmasını istediğin şekilde başkalarına muamele edebilmek" ve "kendini karşındakinin yerine koyabilmek" etrafında toplansa da bence insanın empati noktasında ulaşabileceği en güzel seviyelerden biri Rabbinin kendisine muamele etmesini istediği şekilde diğer insanlara ve varlık âlemine muamele edebilmesidir. Empatiyle muamele noktasında ihtiyaç duyulan her şey bizim kendisiyle ahlaklanabileceğimiz bir esmada/Allah'ın en güzel isimlerinde tecelli eder; görebilen bir kalp görür.

Örneğin insan olarak bir hata yaptınız. Hatanızı fark ettiniz ve Allah'tan bağışlanma diliyorsunuz. Yaptığınızı telafi etmek, Allah'ın (cc) mağfiretine erişmek istiyorsunuz. İnsan dualarını yaşamaya başladığında af dilediği gibi affetmeyi de öğrenir. Dua eden ve buna yakinen inanan bir insan bu noktada genişlemeye başlar. Kendisine bir hata yapıldığında ve telafi etmek isteyen biri olduğunda farklı şekilde davranmaya başlar. Dualarında şükrettikçe, insanlara da teşekkür etmeyi, kendisine yapılan iyilikleri görmeyi de öğrenir. Hidayet nimetini düşündükçe, biz delalette iken ve Allah'ın hakkı olan tevhidi yerine getiremezken bize hidayet eden ve dini için seçen Allah'a dua ettikçe insanların hayırsızlıkları ve yaşanan haksızlıklar insanın gözünde küçülmeye başlar.

Bu yetenek geliştirilmediğinde nasıl bir durum ortaya çıkar? İnsanların nankörlüğünden şikâyet eden, ama Rabbinin (cc) nimetlerine hakkıyla şükredemeyen ve dahi bunu dert edinmeyen insanlar ortaya çıkar. Ken-

1. Sîretu İbni Hişâm, 1/420
2. Gerçekçi olmak kavramı günümüzde doğa üstü olayların ve mucizelerin reddi olarak kullanılmaktadır; bu kullanım yanlış bir kullanım olup kavram tahrifidir. Bu kavramın kullanımı yeryüzünün fizik kurallarıyla da sınırlandırılmamalıdır.
3. Empati, eşduyum ya da duygudaşlık, bir başkasının duygularını, içinde bulunduğu durum ya da davranışlarındaki motivasyonu anlamak ve içselleştirmek demektir. Kendi duygularını başka nesnelere yansıtmak anlamında da kullanılır. Empati, bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak, onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır. Olumlu amaçlar için kullanıldığında iş birliği, üretkenlik, refah ve mutluluğ u arttıran bu yetenek, kötü amaçlar için kullanıldığında manipülasyon şeklini alır.

di hakkının yendiğinden, adaletsizliğe uğradığından yakınan, dert meclisleri kuran ancak Rabbinin hakkı tevhidi yaşamayan toplumlar oluşur. Yaptığı iyiliklerin görülmediğinden ve takdir edilmediğinden şikâyetlenen, ancak Allah'ın bunca kevnî ayetine karşı kayıtsız yaşayan insanlar türer... Örnekler arttırılabilir.

Kişi dua ederken sol beyin detaylara ve tek tek kelimenin anlamlarına odaklanır. Kişinin ses tonundan dua ederken seçtiği kelimelere kadar, Allah'tan (cc) istediklerinin neler olduğundan nasıl isteyeceğine ve istediklerinin ölçüsüne kadar duanın içeriğini düzenleyen sol beyin, kişinin duada haddi aşmasını engellemek için devrede olan beyin bölümüdür.

"Rabbinize gönülden (yalvara yakara) ve gizlice (için için) dua edin. Şüphesiz ki O, (duada) haddi aşanları sevmez."[4]

Peygamberimizin (sav), dua adabı içerisinde bazı dualarını duyulacak şekilde sesli yaparak sahabesini duasına şahit kılmasının hikmetleri muhakkak vardır. Bir tanesi de kavmine yol gösterici olması olabilir. Sahabe (r.anhum) yaşanan bir hadise sonrası Peygamberimizin (sav) yaptığı duadan nasıl hissetmesi ve nasıl düşünmesi gerektiğine dair çıkarımlarda bulunur, nasıl bir tavır takınması gerektiğini öğrenir; hangi amellere yönelmesi gerektiğine dair fikir sahibi olur; Allah'ın hangi ismine sığınması gerektiğini anlar, Rabbinden neyi nasıl isteyeceğini öğrenirdi. Allah (cc) en doğrusunu bilir.

Uhud Savaşı sonrası Peygamberimiz (sav) sahabesini saf hâline getirdi ve Rabbine dua etti: "Allah'ım, hamd tamamen sana mahsustur. Bütün hamdler sana aittir. Genişlettiğini daraltan, daralttığını genişleten yoktur. dalalete düşürdüğüne hidayet veren, hidayet verdiğini dalalete düşüren yoktur. Vermediğini veren, verdiğine de mâni olacak olan yoktur. Uzaklaştırdığını yakınlaştıracak, yakınlaştırdığını da uzaklaştıracak yoktur. Allah'ım! Bereket, rahmet, fazilet ve rızkını genişlet! Allah'ım! Değişmeyen, daimî Naîm Cenneti'ni istiyorum. Allah'ım! Sıkıntı gününde yardımını istiyorum, korku gününde güven istiyorum. Allah'ım! Bize verdiğin yahut vermediğin şeylerin şerrinden sana sığınıyorum. Allah'ım! Bize imanı sevdir, kalplerimizdeki imanı güzelleştir. Küfrü, fasıklığı ve masiyet işlemeyi bize çirkin göster. Bizi doğru olanlardan eyle. Allah'ım! Bizi Müslim olarak yaşat. Müslim olarak öldür. Bizi rezil rüsva olmadan, fitneye düşmeden salihler arasına kat. Allah'ım Peygamberini yalanlayan, senin yoluna engel olan kâfirleri helak eyle. Onlara azabını indir. Allah'ım! Kendilerine Kitap verilip de Hak olan Allah'ı inkâr edenleri de helak eyle."[5]

Peygamberimiz (sav) bu duayı yaparken savaşı kaybetmiş, yetmiş sahabesini şehit vermiş, kendisi yaralanmış ve ölümden dönmüş bir vaziyetteydi. Bunları yaşayan bir insanın mutsuz, üzgün, hüzünlü hissetmesi ve kaybetmiş, yenilmiş bir psikolojiye girmesi beklenirdi. Fakat Peygamber (sav) kendisine ve toplumuna bu yenilgiden daha önemli şeyleri hatırlattı. Yensek de yenilsek de bizim bir İlahımız var. Bize hidayet etti. İnsanın sahip olduğu en büyük nimet hamdi hak eden Rabbe kul olabilmek ve Allah'a hak bir şekilde teslim olduğu hidayettir. Duygu ve düşünceleri yeniden inşa olan sahabe Uhud yenilgisinin hemen ertesi günü müşriklerin üzerine yürüyebildiler. Dua ettikleri Rabbe teslim oldular. Bedensel yaraları, kalplerinin üzüntüsü, zihinlerinin yenilgi düşünceleri dağıldı ve hemen Peygamber'in çevresinde kenetlendiler. Peygamber (sav) duasıyla Rabbine hamdetti ve kavmine yol gösterdi. Kavmi de dualarının gereğini yaptı kalplerindeki hisler ve sahip oldukları düşünceler değişti, enerji topladılar, hayırlı ameller ortaya koydular.

Dua öyle bir ibadettir ki;

"Allah'ım" veya "Rabbim" diye başlayan bir duayla insan, kul olduğunu itiraf eder ve tüm eksikliklerden münezzeh bir Rabbe (cc) el açar. Tüm yaşananların gayesi Yaratan'ın yarattıklarını imtihanıdır. Allah'ı (cc) en güzel isim ve sıfatlarıyla yüceltir. İnsana değerler hiyerarşisini hatırlatır; hislerine/duygularına yön verir. İçinde bulunduğu durumu Rabbine arz eder. Şartları okur. Olayı, durumu ve imtihanı kavrar. Olayları çözebilmek, imtihanı geçebilmek için ihtiyaç duyduklarını Rabbinden ister. Allah'ın vaadlerine sığınır. Hayallerini ve beklentilerini Rabbine (cc) açar ve ümitle dolar. Tüm bunları aklıyla kavrar, kalbiyle hisseder ve en sonunda her şeye hamdedip Allah'ın yardımıyla salih ameller ortaya çıkartır. Kalbini ve zihnini olgunlaştırıp fıtrata döndürdüğü gibi içinde bulunduğu topluma da yol gösterir.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

4. 7/A'râf, 55
5. El-Edebu'l Mufred, 699; Ahmed, 15492

Psikotevhid Birimi
Elif DURUK

BEDENÎ VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ

"Ne yersek oyuz." sözünü sık duymuşuzdur. Beslenme bir motora koyulan yakıt gibi bizim beyin yapımızı, fizyolojik sistemimizi etkiliyor. Doğada yaratılan yiyecekler Allah'ın bize şifa bulmamız, vücut ihtiyaçlarımızı gidermemiz için bahşettiği ecza depoları. Ama maalesef bu kokuşmuş sistemde her şey rant ve para üzerine dönerken yediğimiz gıdalar da bundan nasibini almış vaziyette.

Psikolojik olarak iyi olma hâli hayatta sahip olduğumuz veya olabileceğimiz en büyük hazinelerden biri. Kulluğumuzu hakkıyla yerine getirmek, aile ilişkilerimizin güzelleşmesi ya da hayatta başarı olarak gördüğümüz şeylere ulaşmamız için insanda elzem olan hammaddelerden. Psikolojik olarak sağlıklı olmayan bireyin, bir hazan yaprağı gibi olacağı aşikârdır. Hayatlarımızdaki ehemmiyeti nedeniyle bu yazı ve devamında gelecek olan iki yazı dizisinde psikolojik iyi oluşumuzun farklı temellerle ilişkilerine değineceğiz. Bu ayki yazımızın başlığı ise bedenimiz ile psikolojik iyi oluşumuz arasındaki ilişki.

Psikolojik İyi Oluş Nedir?

Dünya Sağlık Örgütü (2014) psikolojik iyi oluşu "her bireyin içindeki potansiyeli ortaya koyduğu, yaşamın günlük stresleriyle başa çıkabileceği, üretken ve verimli bir şekilde çalışabildiği ve yaşadığı topluma katkıda bulunabildiği bir durum" olarak tanımlamaktadır.[1]

Bu tanım üzerinden de düşünürsek, genel olarak hepimiz psikolojik düzeyde iyi olmak ile olmamak arasındaki farkı biliriz. Kötü hissettiğimiz bir gündeki lezzet ile kendimizi iyi hissettiğimiz bir gün arasındaki kalite farkını her manada idrak ederiz. Hayattaki duruşumuz buna bağlı olarak değişebilir. Hayatımızı muazzam ölçüde etkileyen psikolojik iyi oluş ise bazı etmenlere bağlıdır.

Alandaki yeni yaklaşımlar insanı biyopsikososyal bir varlık olarak ele alıyor. Yani bireyin sağlık bütünlüğünün üç koşula; biyolojik, psikolojik ve sosyal (çevre) süreçlerin birleşerek karmaşık bir bileşim ve karşılıklı etkileşimden oluştuğunu savunuyor. Yani bizi biz yapan etmenler biyolojimizden, psikolojimizden ve çevresel koşullarımızdan oluşur. Ve bunlar birbirini etkiler. Nasıl ki hasta olan -biyolojisi sorun gösteren- biri psikolojik olarak zorlanacak ve sosyal çevresi bu durumdan etkilenecekse, psikolojisi iyi olmayan birinin de sosyal çevresi, biyolojisi etkilenecektir. Keza bu durum illa negatif olmak zorunda değil, pozitif olarak da bu yapıların karşılıklı etkileşimi vardır. İşte bu yüzden "Bedenimizi nasıl kullanırsak psikolojik iyi oluşumuza katkıda bulunuruz?" sorusu cevaplanması gereken bir sorudur.

1. World Health Organization (2014). Mental health: a state of well-being. https://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ adresinden erişilmiştir.

Beden ve Ruh Sağlığı Arasındaki Bağlantı

Beden ve ruh sağlığı arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlüdür. Araştırmalar, psikolojik durumların fiziksel sağlık üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri olduğunu, aynı şekilde fiziksel sağlık durumunun da ruhsal sağlığı etkileyebileceğini göstermektedir. Örneğin sürekli stres bağışıklık sistemini baskılayarak bireyi hastalıklara karşı daha savunmasız hâle getirirken [2] kronik ağrıların depresyon ve anksiyete riskini arttırdığı bulgulanmış. [3] Bu ve benzeri çalışmalar alanda oldukça fazla.

Bedenimiz bize Rahmân'ın emaneti. Bu emanetten sorumlu olduğumuzu Allah Resûlü (sav) bizlere haber veriyor. Emanet dediğimiz; savunulması, korunması, iyi bakılması unsurlardır. Bu emanete (bedene) psikolojimize etki edecek şekilde iyi bakmanın bazı yollarına gelin beraber bakalım.

Beslenme ve Psikolojik İyi Oluş

"Ne yersek oyuz." sözünü sık duymuşuzdur. Beslenme bir motora koyulan yakıt gibi bizim beyin yapımızı, fizyolojik sistemimizi etkiliyor. Doğada yaratılan yiyecekler Allah'ın bize şifa bulmamız, vücut ihtiyaçlarımızı gidermemiz için bahşettiği ecza depoları. Ama maalesef bu kokuşmuş sistemde her şey rant ve para üzerine dönerken yediğimiz gıdalar da bundan nasibini almış vaziyette. Bunu anlamak için kimyager olmaya gerek yok. Yirmi sene önceyi bugüne oranlayarak yenilen yiyeceklerin lezzetini kıyas etmek ya da yazın gittiğinizde köyünüze (tabii hâlâ öyle bir yer varsa) yapılan tarımı incelemeniz yeterli. Kullanılan tarım ilaçları ya da suni gübreler şeker gibi toprağa, besinlere serpiliyor. Çiftçiye, hatta bahçesinde kendine bitki yetiştiren ve fazlasını getirip pazarda satan birilerine, "Bu ürünün tohumu sizin mi, yoksa satın mı alıyorsunuz?" diye sorduğunuz küçük bir anket yaparsanız hemen hemen hiç kimsede kendi atalarından kalma tohum bulunmadığını öğrenmek işten bile değil. Öyleyse şunu göz önünde bulundurmak biz Müslimlerin hayrına olacaktır: Hayatı idame etmemiz, iyileşmemiz için Rahmân tarafından bize bahşedilmiş bitkilerimiz artık o kadar masum değil. Allah'ın ayette buyurduğu gibi zalimler iş başına geldiklerinde nesli ve ekini ifsad ettiler. Bunun yansıması olarak fizyolojimiz etkilenirken ruh hâlimizin etkilenmemesini beklemek Polyannacılık olacaktır. Bu mevzuda elimizden geldiğince yerli ve ata tohumlarını araştırıp bulmak, bunu yapan kişilerden alışveriş yapmaya çaba göstermek en azından birey olarak bizim yapabileceklerimiz. Ama asıl üzerinde durulması gereken husus ise kendi elimizle kendi vücudumuza zarar verdiğimiz yapay tatlandırıcılar, yapay aromalar, yani paketlenmiş gıdalar. Marketlere

2. Segerstrom, S. C., & Miller, G. E. (2004). Psychological stress and the human immune system: A meta-analytic study of 30 years of inquiry. Psychological Bulletin, 130(4), 601-630.
3. Bair, M. J., et al. (2003). Depression and pain comorbidity: A literature review. Archives of Internal Medicine, 163(20), 2433-2445.

Spor yapmak, beyinde endorfin salınımını arttırarak ruh hâlini iyileştiriyor ve stres seviyesini azaltıyor. Düzenli fiziksel aktivite, kortizol (stres hormonu) seviyelerini düşürerek bireylerin stresle başa çıkmasına yardımcı oluyor.

gittiğimizde etrafımızda yalnızca işlenmiş gıdalar mevcut. Reklamlar onları tüketmemiz için tabiri caizse bize ve neslimize yalvarıyor. Peki, bu furyaya dâhil olursak ne mi oluyor? Gelin bir araştırma üzerinden konuyu değerlendirelim.

2009 yılında Hollanda'da yapılan bir araştırmada yirmi yedi çocuğu iki gruba ayırıp, on beşine temiz içerikli gıdalar verilmiş. Yani katkı maddeleri olmayan sentetik boya içermeyen eski zaman usulü yiyecekler verilmiş. Diğerlerine ise Batı kültürüne ait beslenme düzeni uygulanmış. Araştırmacılar ne olduğunu görmek için çocukları bir hafta boyunca gözlem altında tutmuş. Koruyucu madde ve boyalardan uzak olan çocukların %70'inde dikkat becerisinin arttığı, ortalama artışın ise %50 gibi bir rakam olduğu ortaya çıkmış. Onca psikoloğun kapısını çocuklarımızın hiperaktif ya da dikkati dağınık olduğundan şikâyet ederek aşındırdığımız düşünüldüğünde bu rakamlar muazzam bir etkiyi belirtiyor. Bununla birlikte bu araştırmaya küçük bir çalışma diyebilirsiniz. Aynı şekilde düşünen, araştırmayı yapan ekip, bu defa aynı deneyi yüz çocukla gerçekleştirmişler ve deneyi beş haftaya uzatmışlar. Sonuçlar yine benzer şekilde. Sağlıklı beslenen çocukların dikkat ve odaklanma becerilerinde büyük bir artış bulunmuş ve yarısından fazlası çarpıcı bir ilerleme göstermişler. [4]

Yine başka bir çalışmada 297 çocuk iki gruba ayrılmış. Bir gruba gıda boyaları içeren içecekler verilmiş, diğer bir gruba ise verilmemiş. Çocuklar gözlem altındayken gıda boyalarını içen çocuklarda hiperaktivite görülme ihtimali ciddi ölçüde daha fazla çıkmış. [5] Yapılan araştırmalar sonucu bulunan kanıtlar o kadar kuvvetliymiş ki pek çok Avrupa ülkesinde söz konusu bu boyalar yasaklanmış. Ama ülkemiz için böyle bir uygulama mevcut mu? Varın siz düşünün!

Dale Pinnock Britanya'nın en tanınmış beslenme uzmanlarından biri. İşlenmiş gıdalardan oluşan beslenme tarzının beyne etkisine dair "Araba motoruna şampuan

4. Ghuman, J. K. (2011). Restricted elimination diet for ADHD: the INCA study. The Lancet, 377(9764), 446-448.
5. McCann, D., Barrett, A., Cooper, A., Crumpler, D., Dalen, L., Grimshaw, K., ... & Stevenson, J. (2007). Food additives and hyperactive behaviour in 3-year-old and 8/9-year-old children in the community: a randomised, double-blinded, placebo-controlled trial. The lancet, 370(9598), 1560-1567.

koyarsan arıza yaptığında şaşırmazsın." diyor.[6] Bu tarz bir beslenme aslında fıtratımızı bozuyor. Allah'ın bize bahşettiği güçlü özelliklerimizi (odaklanma, dikkat, muhakeme, sebat...) sekteye uğratarak ânlık zevk odaklı varlıklar hâline geliyoruz. Yüksek dozda katkı maddeli, şeker içerikli bu yapay maddeler beynimizi dopamin seline boğuyor. Yemeyi bırakınca da küçük çaplı bir bağımlılık gibi tekrar dopamin arayışına başlıyoruz.

Beslenme Psikiyatrisi[7] branşının önde gelen isimlerinden Dr. Drew Ramsay, "Beyin gıdalarla inşa oluyor. Ortada temel bir bağlantı var. Beyninizin büyüyüp gelişmesi için hayati gıdalardan oluşan geniş bir havuza ihtiyacı var. Vücudunuz ancak gerçek gıdalardaki besleyici maddeleri verimli biçimde özümseyebiliyor."[8] diyor. Ayrıca Dr. Drew temiz gıdanın beyin için ne kadar elzem olduğundan şüphe edenlere, "Onlar, dikkatin (beynin en büyük çalışma mekanizmalarından biri) nereden geldiğini sanıyorlar, diye sormak isterim." diyor.

Marketlerde, elimize paketli bir şeyler alıp yemeğe başladığımızda, bunların bizim zevkimiz ve iyiliğimiz için değil, bağımlılık oluşturarak üreticilerin kendi ceplerini doldurma hevesiyle ürettiği maddeler (Gıda ifadesi özellikle kullanılmamıştır.) olduğu unutulmamalı. Kimyamızı ve ruh hâlimizi, kısacası kulluğumuzu etkileyen bu maddeler hiçbir ahlak kuralı tanımayan, para için her şeyi yapan insanlar tarafından üretiliyor. Onlara nasıl güvenip kendimizi ve neslimizi emanet edebiliriz. Zevklerimiz onların daha çok kalkınması için yakıt görevi görüyor ve biz sadece toksik maddeler alarak zehirleniyoruz.

Hareket Etme ve Psikolojik İyi Oluş

Beden sağlığının psikolojiye etkilerine dair en bilindik etkenlerinden biri ise hareket etmek. Sporun psikolojik iyi oluşla ilintili olduğuna dair tonlarca araştırmaya rastlayabilirsiniz. Yazıyı fazla uzatmamak adına direkt konunun ehemmiyetini gösteren delilleri burada zikretmek isterim. Spor yapmak, beyinde endorfin salınımını arttırarak ruh hâlini iyileştiriyor ve stres seviyesini azaltıyor. Düzenli fiziksel aktivite, kortizol (stres hormonu) seviyelerini düşürerek bireylerin stresle başa çıkmasına yardımcı oluyor.[9]

Spor, psikolojik iyi oluşumuz için o kadar etkili ki birçok çalışmada sporun beyne etkisi antidepresanlarla karşılaştırılıyor. Peki, sonuçlar neler? Amerika'daki Duke Üniversitesi tarafından yapılan bir çalışmada, depresyonlu bireyler iki gruba ayrılıyor ve bir grup antidepresan kullanırken bir grup egzersiz yapıyor. Ve egzersiz grubundaki bireylerin depresyon belirtilerindeki azalma, antidepresan kullanan bireylerle karşılaştırıldığında eş değer bulunuyor.[10] İnsanlık için harika bir bulgu. Araştırmalarda daha çarpıcı olan sonuçlar ise sporun uzun vadede depresyon tedavisinde antidepresanlardan daha sürdürülebilir etkiler sağladığı bulunmuş. Yani egzersiz alışkanlığı kazanan bireyler, depresyon semptomlarını[11] azaltmaya devam ederken, antidepresan tedavisi sona erdikten sonra kişilerdeki semptomların geri dönme riski artabiliyor.

Ne kadar muhteşem değil mi? Allah (cc) vücudumuzu tarlada, bağda, bahçede hareket etmeye uyumlu yaratmış. Topraktan yarattığı temiz besinleri yemek üzerine bizi programlamış. Aslında bedenlerimizi yaratıldığı şekilde kullanmak bizi maddi ve manevi olarak iyileştiriyor. Arızalarımızın birçoğu belki de yaradılışımızla uyumlu hareket etmediğimiz için. Allah'ın kanunlarına karşı çıkıp, uymamak nasıl toplumsal ifsadı beraberinde getiriyor ise bedenlerimiz için çizilmiş olan kurallara uymamamız da bizi, benliklerimizi, nesillerimizin tabiatlarını ifsad ediyor. Şu iki ayeti bu bağlamlar üzerinden tekrar tefekkür etmek faydalı olabilir.

"Başınıza gelen her musibet, ellerinizle kazandığınız sebebiyledir. Hem (Allah) çoğunu da affeder."[12]

"Şüphesiz ki bir toplum kendinde olanı değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez."[13]

Selam ve dua ile...

6. Çalınan Dikkat, Johann Hari, s.197
7. Beslenme tarzımız ile yaşadığımız psikolojik zorluklar arasındaki bağlantıları çözmeye çalışan yeni bir bilim dalı.
8. age. s. 200
9. Salmon, P. (2001). Effects of physical exercise on anxiety, depression, and sensitivity to stress: A unifying theory. Clinical Psychology Review, 21(1), 33-61. https://doi.org/10.1016/S0272-7358(99)00032-X
10. Blumenthal, J. A., et al. (1999). Effects of exercise training on older patients with major depression. Archives of Internal Medicine, 159(19), 2349-2356. https://doi.org/10.1001/archinte.159.19.2349
11. Depresyon semptomları: Hayattan lezzet alamama, dikkat sorunları, yalnızlaşma hissi, hayata dair isteksizlik vb. belirtilerdir.
12. 42/Şûrâ, 30
13. bk. 13/Ra'd, 11

BİR KENDİNİ BULMA MESELESİ

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

Es-Selamu Aleykum Kıymetli Okurlar,

Gençlerle Muamele köşemizde kaldığımız yere bu sayıda mola verip bir başka konuya temas edeceğiz: İnsan değişir mi? Atalarımızın "Yedisinde ne ise yetmişinde de odur.", "Huylu huyundan vazgeçmez." ve benzeri deyimleri gerçeği ne kadar yansıtıyor? İnsan değişirse nasıl değişir? Bu ve benzeri sorulara bugün beraber cevap vermeye çalışacağız.

Peygamberimiz'in (sav) her çocuğun İslam fıtratı üzerine yaratıldığını söylediği hadisi hepimiz biliyoruz. Bu hadisten yola çıktığımızda insanın daha doğduğu ândan itibaren hanîf, tertemiz, bozulmamış bir mizaçta olduğunu görüyoruz. **Sağlıklı bir gelişim için birçok kriterden ikisine odaklanacağız: Yaratıldığı özün gelişebilmesi için sunulan gelişim fırsatları ve sağlıklı bir çevre tutumu.** Çocuğun özünde sahip olduğu sağlıklı özelliklerin görülmemesi, gelişmesine imkân sunulmaması ve sonrasında kaderî bir imtihan olarak sağlıksız değişkenlerin tutumları (sağlıksız anne, sağlıksız baba, sağlıksız öğretmen, ev ve okul sistemleri vb.) karşımıza çıkıyor. Bunların etkisiyle o tertemiz fıtrat bu sağlıksız çevreyle baş edebilmek için sağlıksız yollar geliştiriyor. Böylelikle fıtrat bozulmaya başlıyor. Bu sağlıksız baş etme yolları çocuk için çıkış yolu oluyor. Ve bu davranışlar, müdahale edilmediğinde kalıcı hâle gelip çocuğun karakterine sirayet ediyor. Daha sonrasında çocuk bu baş etme yollarının kendi karakteri olduğuna inanmaya başlıyor. Kendi özündeki özelliklerini unutuyor. Çünkü zaten özünde olduğu hâliyle kabul, sevgi, saygı görmedi ki değişmek zorunda kaldı. Hâliyle hayatta durumlarla baş ettiği yollar onun sahip olduğunu zannettiği yeni karakteri oldu. Ne demek istiyoruz? Örnekler üzerinden ilerleyelim. Mesela fıtratında samimi ve fedakâr olan bir çocuk aile içinde yeteri kadar sevildiğinde sevilme ihtiyacını en çok Allah'a (cc) yöneltir, zira insani sevgi ihtiyacı karşılanmıştır ve fıtratındaki sevgi ihtiyacı daha ulvi bir sevgiye ihtiyaç duyar. Fakat aile içinde sevilmediğinde sevgi ihtiyacı karşılanmaz. Bu sevgiyi elde edebilmek için çocuk şu doğrultuda davranmaya başlar: "Anne babamın beni seveceği şekilde davranmalıyım ki beni sevsinler." Eğer anne baba okul başarısını önemsiyorsa çok çalışkan bir çocuk olur. Eğer anne baba uslu çocuk olmasını önemsiyorsa hiçbir şeye sesini çıkarmayan "uslu" bir çocuk olur. Eğer anne

Burada bahsettiğimiz daha sonrasında, var olabilmek için kazanmak zorunda kaldığı sıfatlar da olabilir. Bu sıfatların kendi karakteri olduğuna inanmaya başlar. On yıl, on beş yıl beraber yaşadığı bu sıfatları, bu yönlerini nasıl kendinden ayırabilir ki? Böylelikle özünü unutmuş olur, kendine yabancılaşır.

baba zekâ veya beceriyi önemsiyorsa birçok beceriye sahip olmaya çalışan bir çocuk olur. Eğer anne baba ev işlerinde, yemekte iyi olmasını önemsiyorsa çocuk pek hamarat, pek titiz olur. Çünkü bunları yaptığı takdirde sevilecek, saygı görecek, takdir görecektir. Çocuk, bu şekilde davranışlar geliştirerek anne babasının sağlıksız tutumuyla baş etmeye çalışır. Bu baş etme yolu zamanla karakterini tanımladığındaki sıfatlara dönüşür: "Ben çok titizimdir. Ben çok çalışkanımdır. Ben çok samimiyimdir. Ben fedakârımdır. Ben gelişmeyi çok önemserim." Bu ve benzeri birçok sıfat çocuğun özünde de olabilir. Fakat burada bahsettiğimiz daha sonrasında, var olabilmek için kazanmak zorunda kaldığı sıfatlar da olabilir. Bu sıfatların kendi karakteri olduğuna inanmaya başlar. On yıl, on beş yıl beraber yaşadığı bu sıfatları, bu yönlerini nasıl kendinden ayırabilir ki? Böylelikle özünü unutmuş olur, kendine yabancılaşır.

Her insanın kendi aile atmosferinde sağlıksız durumlarla baş etmek için bulduğu yollar birbirinden farklıdır. Burada insan kendi baş etme yollarını düşünmeli ve tespit etmelidir. **Bu baş etme yolları yetişkinlik döneminde hâlâ davranışlarımız olarak devam ediyorsa, kendi davranışımız kendi hayatımızı zorlaştırıyorsa değişim bu noktada bir ihtiyaç hâline gelmekte.** Zira bu davranışları devam ettirmek yetişkinlik hayatımızda birçok probleme sebep olmakta. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi sevilmek için karşıdakinin isteğine göre yaşayan bir çocuk yetişkin olduğunda yine insanların isteklerine göre yaşamaya devam edecektir. Anne babasının başarıyı önemsemesinden dolayı sürekli çalışan çocuk yetişkin olduğunda başarı peşinde koşacak, sık sık başarısızlık duygusunu yaşayacak ve çoğu işinde çabuk pes edecektir. Ev işleri veya yemek yaptığı takdirde kabul görmüş çocuk yetişkin olduğunda yemek yapmak istemeyecek, hatta ev işlerine elini bile sürmek istemeyecektir. Veya bu özelliklerinde aşırıya gidip onun güçlü yanıymış gibi bununla övünecektir. Bu davranışların sağlıklı bir seviyeye dönüşmesi için insanın çabalaması tam olarak bahsettiğimiz değişimi ifade eder. Tamamıyla bambaşka bir birey olmak değil, sivri olan yanlarımızı itidalli hâle çekmek, sağlıksız olan davranışlarımızın yerine alternatif olanları edinmek… Burada kişi neyin özü olduğunu, değişmesi ve değişmemesi gereken özelliklerini tespit etmelidir. Bu yönlerimizi keşfedebilmemiz için Gençlerle Muamele köşesinde her bir duygusal ihtiyacımızı ve bu duygusal ihtiyaçların bizde oluşturduğu davranışları geçtiğimiz sayılarda ele aldık. Bu yazılar eşliğinde **insanın kendisini gözlemlemesi, tanımaya çalışması ve özelliklerini fark etmesi değişimin ilk adımı.** İkinci adımda ise değişmesini istediği özellikleri tespit edebilmek için aşağıdaki birkaç soruya cevap vermenizi isteyeceğim:

Hangi özelliklere sahip olmaktan memnunum?	
Hangi özelliklere sahip olmaktan memnun değilim?	
Neleri severim?	
Neleri sevmem?	
Benden neleri yapmam beklenirdi?	
Kendim gibi olmaya çalıştığımda beni zorlayan şeyler neler?	
İnsanlarla ilişkilerimde beni zorlayan şeyler neler?	
Hangi özelliklerim çevremdeki kişilerde negatif etkiler oluşturuyor?	
Önümüzdeki üç ay içerisinde bir şeyi değiştirecek olsam ilk hangi özelliğimi değiştiririm?	
Bu özelliğimin hangi yönlerini değiştirmek istiyorum?	
Bu değişim için adımlarım neler olmalı? (En az üç adım)	1. 2. 3.

Son olarak bir insanın birkaç ayda değişmesi elbette mümkün değildir. **Bu çabanın hayatımız boyunca devam edecek bir süreç olduğunu bilmek ve bununla beraber hedeflerimizde planlama yapmak bize iyi gelecektir.** Bu ay insanın değişebilmesine dair bazı noktaları sizlerle ele aldık. Sağlıksız baş etme yollarının nasıl edinildiğinden ve değişim için insanın üzerine düşünmesi gereken bazı noktalardan bahsettik.

Rabbimiz (cc) bizi kendisinden razı olduğu kullarından eylesin, gelecek sayıda görüşmek üzere.

Sultan Amed YAŞAR

DİJİTAL HİKÂYELER

Bizlere gözler, kulaklar ve kalpler veren Allah'a hamd; en güzel örnek olan Resûl'üne salât ve selam olsun.

Malumdur ki her çağın kendine özgü bir dili ve anlatım tarzı vardır. İnsanlık, mağara duvarlarından papirüslere, oradan da dijital ekranlara sıçrayan uzun bir tarihî hikâyenin döngüsünde dönüp durmaktadır. Bugün, bu hikâyenin bir başka dönüm noktasındayız: Görsellerle konuşan bir dünya. Salt metinden sıyrılmış ve metne ses üretilmiş; daha da ileri gidip duyguların sinir uçlarına dokunan görseller üretilmiştir. Video üretimi, artık sadece bir anlatım aracı değil, âdeta zihnin ve duyguların bir iz düşümü hâline gelmiştir. Ancak her teknoloji gibi bu uygulamalar da sadece birer vasıta; bizi götüreceği yere göre değer atfedilecek bir yol arkadaşıdır.

Bir zamanlar kelimelerle yapılan yolculuklar, bugün görüntülerle tamamlanıyor. Yapay zekâ destekli video üretim araçları, hikâye anlatımını kişiselleştirip hızlandırarak dijital medyanın yeni standartlarını belirliyor. Bu platformlar, basit bir metni görselleştirerek, onu estetik bir hikâye anlatımına dönüştürebiliyor. Bir yandan bu kolaylık, bireylerin ve küçük işletmelerin profesyonel kalitede içerik üretmelerine olanak sağlarken; diğer yandan inovatif süreci de hızlandırıyor.

Yapay zekâ destekli video üretim araçları, özellikle eğitim, sosyal farkındalık ve davet faaliyetlerinde etkili sonuçlar ortaya koyabilir. Örneğin, toplumun manevi değerlerine uygun eğitim videoları hazırlamak, dinî hikâyeleri görselleştirerek yeni nesillere aktarmak mümkündür. Kur'ân kıssalarını veya hadisleri görsel bir hikâyede işleyerek kalplere dokunmak, bu teknolojinin en hayırlı yönlerinden biri olacak diyebiliriz.

Fırsatlar ve Tehditler

Her teknolojik gelişime, zihnimize ataçladığımız pergel metaforuyla yaklaşabiliriz: Pergelin sabit iğneli ucu, Tevhid ve Sünnet akidesinde olmalıdır. Bu uç, değişmeyen, sabit ilkelerimizi temsil eder. Pergelin diğer ucuna takılan kalem ise, teknolojinin getirdiği yenilikleri simgeler. Kalemin çizdiği daire, bu yeniliklerin hayatımızda açtığı yeni ufukları ve fırsatların çapını da ortaya koyar. Kalem ne kadar uzak bir alanı tarasa da sabit uca sadık kaldığı müddetçe helal dairenin sınırları içerisindedir, güvendedir. Bu bağ koptuğu ânda kalem kontrolden çıkar, uç hevayla hareket eder ve istikrarlı bir daire çizemez. Kontrolsüz teknolojinin, insan

Modern teknolojinin sunduğu imkânlar, elbette ki düşünce bahçemizi süslemek için birer fırsattır. Ancak bu bahçenin asıl güzelliği, içine ektiğimiz hikmet tohumları ve sulama esnasında döktüğümüz rahmet merhamet damlalarında gizlidir. Yapay zekânın soğuk algoritmaları ancak insan yüreğinin sıcaklığıyla anlam kazanabilir.

ruhunu ve toplumu istikrarsızlığa sürüklemesi gibi kaotik sonuçlar doğurabilir.

Fırsatlar:

• Hikâyeleri evrensel bir dille anlatmak.

• Hayal gücünün dışa vurumu ve eğitimde kişiselleştirme.

• Değerli bir mesajı geniş kitlelere ulaştırma imkânı.

Tehditler:

• Derinlikten uzak, yüzeysel bir anlatıma hapsolmak.

• İnsan emeğinin ve inovasyonun/yaratıcılığının gölgelenmesi.

• Amelî olan ahlaki ve kültürel değerlerin salt görsel kalabalıklarda kaybolma tehlikesi

Nereden başlamalı?

Yapay zekâ destekli video üretimine başlamak için şu adımları takip edebilirsiniz:

• **Hedef belirleme:** Video üretimine başlamadan önce net bir hedefiniz olmalı. Hazırlayacağınız videonun hangi mesajı ileteceğine karar verin. Eğitim, İslam'a davet ya da kişisel faydaya yönelik bir hikâye olabilir. Hedef aşamasındaki netlik, sonraki tüm kararlarınızı şekillendirecektir.

• **Senaryo ve sahne tasarım aşaması:** Hikâyenizi basit bir metinle yazın. Hikâyelerinizi parçalara bölmek suretiyle bir storyboard hâline getirin. Daha sonra her sahnenin detaylarını eklemeye çalışın. Örneğin bir ayet veya hadisin mesajını eklemek istiyorsanız, onları anlamlarıyla birlikte metne ekleyebilirsiniz.

Yapay zekâ araçları henüz mükemmel olmadığından, üretilen videolarda karakterlerin yüz hatları, kıyafetler veya arka plan detayları arasında tutarsızlıklar olabilir. Her sahneyi dikkatle inceleyin ve kopuklukları tespit edin. Gerekirse sorunlu sahneleri yeniden üretin veya düzenleyin. Bazı bölümleri geleneksel video düzenleme yazılımlarıyla iyileştirebilir, renk düzeltmeleri yapabilir veya geçiş efektleri ekleyebilirsiniz. Amacınız, izleyicinin dikkatini dağıtmayacak, akıcı bir görsel deneyim oluşturmak olmalıdır.[1]

• **Platform seçimi:** Sora (OpenAI), Klingai, Haiper, Runway Gen-3, Hailuo AI, Luma AI gibi yapay zekâ destekli araçları tercih ederek metinlerinizi ya da resimlerinizi videoya dönüştürebilirsiniz. Kendi projenize en uygun olanı deneyerek bulabilirsiniz. Her uygulamanın kendine göre güçlü ve zayıf yönleri vardır.

• **Dengeyi koruyun:** Klasik anlatım metodlarını tamamen terk etmeden, bu teknolojiyi bir destek aracı olarak konumlandırın. Aşırı üretim ve tüketimden kaçınılmalı ve dengeyi korumak için ciddi çaba sergilenmelidir. Aşırı üretim ve tüketimden kaçınılmalı ve dengeyi korumak için çaba sarf edilmelidir.

• **Ses ve ezgi entegrasyonu:** Yapay zekâyla üretilen videolarda ses unsuru genellikle eksik kalır. Video görüntülerinizi uygun bir ses tasarımıyla güçlendirin. Gerektiğinde profesyonel bir seslendirmenle çalışın ya da ElevenLabs gibi güçlü ses üretme uygulamalarını kullanın. Arka plan/Fon ezgisinin videonuzun duygusal tonuna ve ritmine uygun olmasına dikkat edin. Ses seviyelerini dengeleyin ve geçişlerin doğal olmasını sağlayın. İyi bir ses tasarımı, yapay zekâyla üretilmiş görüntülerinizi daha etkileyici ve profesyonel hâle getirecektir.

Yapay zekâ destekli videolarda asıl hedef, görsel çekicilikle beraber, kalıcı ve faydalı bir mesaj aktarmaktır. Her sahneyi tasarlarken "Bu görsel mesajımı doğru aktarıyor mu, vermek istediğim mesajı güçlendiriyor mu?" sorularını sorun. Görselleri sadece estetik kaygıyla değil, iletmek istediğiniz fikri destekleyecek şekilde seçin. Örneğin eğitici bir içerikte kavramları açıklayan görseller kullanın, motivasyon videosunda ilham verici sahneler tercih edin. Çarpıcı efektler ve süslü geçişler yerine, mesajınızı net bir şekilde ileten, sade ama etkili bir görsel dil oluşturun. Unutmayın ki en iyi video, izleyicisinin hayatına dokunabilen ve ona değer katabilen videodur.

Sonuç olarak;

Yapay zekâ destekli teknolojiler, insanlığın hizmetinde bir nimet olduğu sürece faydalıdır. Video üretim teknolojileri de bu nimetlerin en bariz örneklerinden biridir. Ancak bu araçları kullanırken, manevi değerlerimize zarar vermeden ve insani dokunuşu kaybetmeden üretim yapmak büyük önem taşır.

Modern araçlar, zihni yoran iş yükünü hafifletmek için birer yardımcı olabilir. Ancak insana dokunan bir mesajın, insan eliyle yoğrulması şarttır. Video üretim teknolojilerinde, çoğu zaman insan emeğiyle yapay zekânın çarpıştığını görüyoruz. Buradaki asıl mesele, "Bu araçların kontrolü insanda mı kalacak, yoksa insan bu araçların kontrolüne mi girecek?" sorusudur.

Modern teknolojinin sunduğu imkânlar, elbette ki düşünce bahçemizi süslemek için birer fırsattır. Ancak bu bahçenin asıl güzelliği, içine ektiğimiz hikmet tohumları ve sulama esnasında döktüğümüz rahmet damlalarında gizlidir. Yapay zekânın soğuk algoritmaları ancak insan yüreğinin sıcaklığıyla anlam kazanabilir.

Rabbimizden (cc) niyazımız, teknolojiyi hikmetle kullanabilmeyi ve onunla hakka hizmet edebilmeyi bizlere nasip etmesidir. Ekinin ve neslin ifsad edildiği çağımızda, neslimize güzel mesajları iletmeyi ve yine çağdaş araçları kullanarak onların ıslahına bir vesile kılmasını Rabbimizden (cc) diliyorum.

Selametle kalın.

1. Runway AI firmasının yapay zekâyla üretilmiş kısa film yarışmasını izleyerek bir fikir edinebilirsiniz. QR: https://aiff.runwayml.com/screening-room

Osman SADIKOĞLU

القدّوس/EL-QUDDÛS

Koka “qe-de-se/quds” ku ev peyv jê zêde bûye tê ser maneya têrpaqijîyê. Ev paqijî ne paqijîyeke madî an hissî ye. Paqijîyeke manewî û îlahî ye. Paqijîya tiştekî ji kêmasîya guneh an zeafîyetan teqdîs e. Ji ber vê yekê ev kelîme di maneya bereket de jî hatîye bikaranîn.

Maneya navê El-Quddûs ev e: Ew Allahê ku ji hemû kêmasîyan dûr/pak e û kî bivê paqij û mûqedes û mûbarek dike.

Tecellîyên Navê El-Quddûs û Berpirsîyarîyên Wê Ya Li Ser Me û Exlaq Girtina Pê

Allah (ac) xwedîyê navên herî xweşik û sifetên berz û bilind e. Di navên xwe de El-Quddûs e. Di sifetên xwe de El-Quddûs e. Di zatê xwe de El-Quddûs e. Di weadên xwe de El-Quddûs e. Allah (ac) ji her zeîftî û kêmasî û zeafîyeta ku ji aqlê însanan sadir dibe dûr û mûnezzeh e.

Allah xwedîyê navên herî xweşik û sifetên berz û bilind e. Di navên xwe de El-Quddûs e. Di sifetên xwe de El-Quddûs e. Di zatê xwe de El-Quddûs e. Di weadên xwe de El-Quddûs e. Allah ji her zeîftî û kêmasî û zeafîyeta ku ji aqlê însanan sadir dibe dûr û mûnezzeh e.

Hemû nav û sifetên Allah (ac) ya ku em hîn dibin divê em bi esmayê El-Quddûs bifikirin. Berpirsîyarîya navê El-Quddûs ya herî giring ev e ku em Allah (ac) teqdîs û tesbîh bikin.

Teqdîs: Rewşa bilêvkirina navê **El-Quddûs** e. Îtîrafkirina Allahê berz û bilind ji hemû kêmasîyan û bê menendîtî û bê mîsaltîya wî û muqeddesbûn û mûnezzehtîya wî û destnedayîtîya wî ye.

Tesbîh: Rewşa bilêvkirina navê **El-Quddûs** û **Es-Subbûh** e. Bi tenzîhkirina wî (ac) bîranîn û zikirkirin û tesbîhkirina wî ye.

Kêmasîyên Ku Muşrîkên Dewrên Berê Nîsbetê Allah Dikirin: Zarok Girtin!

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللّٰهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ
ابْنُ اللّٰهِ ذٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِؤُنَ قَوْلَ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ أَنّٰى يُؤْفَكُونَ

“Cihûyan gotin: ‘Ûzeyîr, kurê Allah e.’ Filleyan jî gotin: ‘Mesîh, kurê Allah e.’ Ev gotinên devê wan in û peyvên kafirên berîya xwe dibêjin. Allah wan qehir bike/bikuje, çawa tên vegerandin?”[1]

1. 9/Tewbe, 30

Nexwe şirk, şirk e. Bi lixwekirina bedil û qerewatê/papyonê hûn ji xûrafe û pîrozîyên cahilîyê xelas nabin. Lewre fitret hewcedarîya qûdsîyetê hest dike. Eger mirov bi ya ku Allah daxistîye û xîtabê li fitreta însan dike têr neke muheqeq dê qûdsîyet û pîrozîyên xwe hilbibêre.

Qewmê muşrîk, zarokgirtin ji Allah (ac) re nîsbet dikin. Muşrîkên ji ehlêkîtêb îdîa dikirin û pêbawer bûn ku pêxember zarokên Allah in. Muşrîkên dewra cahilîyê jî îdîa dikirin û pêbawer bûn ku melaîket qîzên Allah in.

Allah (ac) ji van herdu aqîdeyên rêşaş jî xwe bixwe tenzîh dike û dixwaze ku kesên mûslîm jî di vê mijarê de wî tenzîh û tesbîh bikin.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًاۙ سُبْحَانَهُۜ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ

"Gotin: 'Allah ji xwe re zarok girtîye.' Ew, (ji hemû kêmasîyan) munezzeh e. (Nexêr, ne wisan e!) Berevajî, her çi tiştên li erd û esmanan hene, aîdê wî ne. Û hemû jê re sitûxwar in."[2]

Kesên muşrîk zarok nisbetê Allah (ac) dikin. Lewre ew Allah (ac) nas nakin. Ji esma û sifetên ku Allah (ac) xwe bi wan dinasîne bêxeber in. Ligel vê dixwaze ku Allah (ac) nas bike. Ev, hewcetîyekî fitrî ye. Her qelb li ser fitreta naskirina mabûdê xwe hatîye xuliqandin. Eger ev hewcetî bi wehîyê neyê tetmînkirin dê bi aqil bê qedandin.

Wehîy, teslîmîyeta mutleq e. Allah (ac) xwe bi me çawa binasîne em jî wisan bawer dikin û teslîm dibin. Lê belê aqil tiştê ku dizane bi tiştên nizane re qiyas dike û bi vê awayê dixwaze wî nas bike. Ew aqilê ku Allah (ac) nedîtîye dê wî bişibîne hin tiştan. Wî dişibîne qiralek an rêveberek an jî heyînekî bi hêz û qûdret. Herwiha dê ji xwedî an zarokên wan nûnerên van heyînan hebin. Divê ew jî bên qayîlkirin. Lewre ji bo razîkirina bav hewceye ku zarok jî bên qayîlkirin.

Mixabin ev mentîqa şirkê bi hemû kirêtîya xwe ve îro jî didome. Ew ên ku Allah (ac) ne bi wehîyê nas dikin wî dişibînin lîderê partîyekî an midûrê şirketekî an jî trafoya kehrîbarê/elektrîkê. Di vê rewşa dilsotîner de pêwist e ku kesê mûmîn ji xwedîyê van aqîdeyên rêşaş teberrî bike.

2. 2/Baqara, 116

Ligel Allah Hebûna Hin Îlah û Rabbên Din!

Kêmasîyekî ku muşrîk nisbetê Allah (ac) dikin yek jî ev e. Ew dibêjin ji xeynî Allah (ac) hin îlahên din hene. Allah (ac) wiha ferman dike:

اَلَا لِلّٰهِ الدِّينُ الْخَالِصُۜ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِه۪ٓ اَوْلِيَٓاءَۢ مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُونَٓا اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰىۜ اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ف۪ي مَا هُمْ ف۪يهِ يَخْتَلِفُونَۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْد۪ي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

"Baldar bin/Dîqat bikin! Dînê xalis aîdê Allah e. Ew ên ji xeynî wî welîyan/dostan digirin (wiha dibêjin:) "Ji bo ku me nêzî Allah bikin em îbadetê wan dikin." Allah, di mijarên ku tê de ketine îxtîlafê de, wê di navbera wan de hukim bide. Bêguman Allah, kesê derewker û kafir nagihîne hîdayetê."[3]

Di bingeha şirkê de tesewira "Allahê dûr" û "Însanê biqisûr" heye. "Em kî ne ku em yekser/rasterast ji Allah (ac) re dûa bikin?", "Gunehên me hingî zehf in em ê çawa bi van devên qirêj lavahî li Allah bikin?" Ev fikrê pûç ji bo wî nêzî Allah bike însan ber bi lêgerana "Welîyekî" araste dike. Lê belê Allah (ac) di vê ayetê de xwe bixwe ji her cûreya şirîkgirtinê û ji hebûna îlahên xeynî xwe û ji meşrûîyeta îbadetkirina mabûdekî din tenzîh kiriye.

Kesên muşrîk di mijara Rab girtinê de jî ji Allah (ac) re şirîkan çêdikin. Ji heyînan re nebêjin "Evana Rabbê me ye!" jî bi dayîna hin sifetên Rabbîtîyê wan ji xwe re wek Rab girtin.

اِتَّخَذُٓوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَالْمَس۪يحَ ابْنَ مَرْيَمَۚ

"Wan dev ji Allah berdane û hahamê xwe û keşeyên xwe û Mesîhê kurê Meryem ji xwe re kirin Rab..."[4]

Ew kesê ku rayeya qanûnçêkerî û helal û heram dayînê ji Allah (ac) pê ve bide hin kesên din, eger nizanibe ku ev amelê wî di eslê xwe de Rab girtine jî ji bo wî encam nagûhere. Wî, wan kes an jî heyînan ji bo xwe Rab girtîye.

سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"...Ew (Allah) ji tiştên ku pê şirîkatîyê dikin berî ye/munezzeh e..."[5]

Allah (ac) ji van îdîa û aqîdeya mûşrîkan mûnezzeh e.

3. 39/Zûmer, 3
4. 9/Tewbe, 31
5. 9/Tewbe, 31

Bawerîya Valahî û Bêmeqset Xuliqandina Dinyayê û Înkara Axîretê!

Allah (ac) însan jî û dinya jî bêmeqset ne xuliqandîye. Însan û cîn ser de heyîn bi tevahî ji bo îbadet li wî bê kirin û bê tewhîdkirin û evdîtî jê re bê teqdîm kirin hatîye xuliqandin. Qûr'ana Kerîm, bi me dide zanîn ku muşrîk di vê mijarê de li ser vê aqîdeyê ne.

وَقَالُوا اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

"Gotin: "Ji vê heyata dinyayê pê ve (heyatekî) din tune û em nayên vejandin."[6]

Allah (ac), vê ramanê û vê terza heyatê ji bo xwe wek nisbeta kêmasîyê qebûl dike û xwe ji vê kêmasîyê tenzîh dike:

اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا
تُرْجَعُونَ فَتَعَالَى اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ
رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

"Nexwe we zen dikir ku me hûn bêhûde/belesebep xuliqandine û hûn ê nezivirin hizûra me?" Ew Allahê (hakimîyetê/serwerîyê û yê ku di milkê xwe de wekî daxwaza xwe teserûfê dike) Melîk û (heq û heqîqetê) Haq, (ji zenên wiha yên batil çi qas) berz e/bilind e. Ji wî pê ve (yê ku îbadetê heq dike) qet tu îlâh tune. Ew Rabbê arşê kerîm e."[7]

Axir her kesên mûmîn mecbûr e ku Allah (ac) ji her cûreyên kêmasîyan tenzîh û teqdîs bike. Ev, hewcetîya aqîdeya tewhîdê ye. Çawa ku bi gelemperî Allah (ac) ji her kêmasîyan tenzîh dike herwiha divê ku ji kêmasîyên xisûsî ku muşrîk nisbetê wî dikin jî tenzîh bike.

Îro wekî ku tê dîtin di nava însanan de melaîket di şiklê mê/jin de tên teşbîhkirin. Bi taybetî di hin terîqetên tesewûfî de ji xeynî Allah (ac) xews û qutbê diyarkirî di karûbarên kaînatê de alîkarê(!) Allah (ac) in. Pirên însanan di dawet û şahîyan de bi bacî û sitranên "Ma em ê careke din bên dinyayê?" de kêf û şahîyê dikin.

Şîrk, wekî litavê ye û mêş jê zêde dibin. Digel van rewşan pêwist e ku mûslîm jî wek berpirsîyarîyekî tewhîdî bê tirs û bê kerixandin tenzîhkirin û berzkirina Allah (ac) bidomînin.

Di Veşarîtîyan De Jî Mesûlîyeta Nisbetnegirtina Kêmasîyan

Ligel rewşên eşkerehî de divê di veşarîtîyan de jî der heqê Allah (ac) de nisbetnegirtina kêmasîyan bê pêkanîn. Ev rewşeke talokeye. Dibe ku haya wan jê tune be kesê mûslîm jî bikevin vê rewşê de. Rewşeke talokeye lewre ev hal ji bo bi şîretan bibore ji der xûya nabe. Di serê vê nexweşînê de sûîzena der heqê Allah (ac) de bêewletîya der heqê ehd û weadên wî de heye.

Em ê mînakek bidin. Allah (ac) dema Şera Uhûdê vedibêje ji komekî wiha behs dike:

ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشٰى
طَٓائِفَةً مِنْكُمْ وَطَٓائِفَةٌ قَدْ اَهَمَّتْهُمْ اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ
بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِۜ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ
الْاَمْرِ مِنْ شَيْءٍۜ قُلْ اِنَّ الْاَمْرَ كُلَّهُ لِلّٰهِۜ يُخْفُونَ فٖٓي
اَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَۜ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ
الْاَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هٰهُنَاۜ قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فٖي بُيُوتِكُمْ
لَبَرَزَ الَّذٖينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ اِلٰى مَضَاجِعِهِمْۚ
وَلِيَبْتَلِيَ اللّٰهُ مَا فٖي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فٖي
قُلُوبِكُمْۜ وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

"Paşê di pey vê rewşa tengezar de, ewlehîyê bi ser (komek ji nav) we de daxist û (ji ber vê ewlehîyê) hinek ji we hênijîn ew girtin. Komek jî ketibûn derdê canê xwe û der heqê Allah de weke gumanên xelkê cahilîyê fikarên ne di rê de dikirin. Digotin: "Ka di vî karî de (der heqê şer de) rayeyekî me yê qerardayînê heye?" Bibêje: "(Di mijara şer de) raye bi tevahî aîdê Allah e." (Wiha dibêjin lê) ew tiştên ku nikarin ji te re bibêjin di dilê xwe de vedişêrin. Dibêjin: "Eger (dema qerar tên sitendin) rayeyekî me jî hebûya (ji bo şer em ji Medîneyê dernediketin û) em li vir nedihatin kuştin." Bibêje: "Eger hûn di mala xwe de bimana jî yê ku kuştin jê re hatibûn nivîsîn wê ji mala xwe derketibana û biçûna cihê ku wê bimirin." (Ev hemû) ji bo ku Allah ya di dilê we de biceribîne û ya di qelbên we de paqij bike ye. Allah, tiştên ku di singan de veşartî ne bi wan dizane."[8]

Belê, evana kî ne? Ew kes in ku di cemaeta Rasûlullah (ass) de cih girtine û li pey wî nimêj dikirin û pê re derketine cîhadê. Çi dikin? Der heqê Allah (ac) de dikevin gumanan. Ew zen û guman çiye?

Pêbawer bûn ku eger ew derneketibana şer, dê nehatibana kuştin. Bala xwe bidinê, qet tu kêmasîyan nisbetê Allah (ac) nakin. Lê ecelê bi hin sebeban ve girê didin û weke ku teqdîra Allah (ac) tûne be tevdigerin. Allah (ac) vê têgihiştinê wek "zena cahilîyê" dinavîne û mehkûm dike. Kesê mûslîm tedbîrê xwe distîne û tewekkûlê Allah (ac) dike. Eger encam wekî daxwaza wî be hemd û sena dike. Encam ne li gorî dilê wî be ji xetayên xwe

6. 6/En'am, 29
7. 23/Mûmînûn, 115-116

8. 3/Al-î Îmran, 154

ders digire û bi sebir ji Allah (ac) alîkarî dixwaze. Mûslîm xwe ji axaftin û ramanên wekî “Eger ev nebûna dê wiha çêbûna” dûr dihêle û wiha dibêje: “Allah (ac) tiştê ku divê teqdîr kiriye.”

Di vê mijarê de mînakek jî li ser rizqê însan e ku Allah (ac) bûye kefîlê rizqê însanan. Ligel vê Allah (ac) mizgînî daye kesên mutteqî û ji bo rizqê wan bi taybetî bûye kefîl.

وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَٓاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًاۜ وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُب۪ينٌ

“Li ser rûyê erdê qet jîndarek tune ku rizqê wî ne aîdê Allah be. Ew (Allah), bi cihê sekna wan û bi cihê ku tê de bi muweqqetî dimînin jî dizane. Hemû di Kitêbeke eşkere de nivîsandî ne.”[9]

وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًاۙ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُۜ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُۜ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِه۪ۜ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

“Her kî ji Allah bitirse û xwe biparêze wê (Allah jî) jê re rêyekî veke/rêderekî çêke. Û ji cihekî ku qet guman nedikir wî dirizqîne. Her kî tewekkulê Allah bike ew, jê re bes e. Bêguman Allah, (kîjan) emrê xwe (daxwaz bike) bicih tîne/dihêne. Muheqeq Allah, ji bo her tiştî pîvan/wext/wade tayîn kiriye.”[10]

Belê ka ev mîzgînîya taybet û kefîltî ji bo çi ye? Ji bo wê ye ku însan der heqê rizqê xwe de çavê xwe bernedin heramîyan û rêyên xeyrîmeşrû. Îro ew kesê di karekî heram de dixebite û li cem xwe bibêje ku dev ji vê karê berde dê birçî bimîne ew kes bizanibe jî nizanibe jî bi vê hizr û ramana xwe kêmasîyê nisbetê Allah (ac) kiriye. Lewre der heqê wê tişta ku Allah (ac) jê re bûye kefîl de ewlehîya wî bi Allah (ac) nehatîye.

Allah (ac) El-Quddûs e. Ji bo kî bivê dê wî teqdîs û paqij û mûbarek bike. Ew, ji hemû kêmasîyan mûnezzeh e. Hemû heyîn bitevahî milkê wî ye. Allah (ac) hin kes û malbatan ji yên din serdesttir girtîye:

اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰٓى اٰدَمَ وَنُوحًا وَاٰلَ اِبْرٰه۪يمَ وَاٰلَ عِمْرٰنَ عَلَى الْعَالَم۪ينَۙ

“Muheqeq Allah Âdem û Nûh û malbata Îbrahîm û malbata Îmran hilbijartîye û di ser aleman re girtîye.”[11]

اِنَّمَا يُر۪يدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْه۪يرًاۚ

“...Ya Ehlê Beyt! Allah, dixwaze ku qirêj (ên manewî) ji we bibe û we têrpaqij bike.”[12]

Weke vê mijarê Allah (ac) hin pêxemberan ji hinên din serdesttir girtîye. Hin cih û war ji hin cih û warên din serdesttir in. Allah (ac) meha Remezanê ji mehên din û şeva Leyletu’l Qedrê jî ji şevên din serdesttir girtîye.

Pîrozîyên Cahilîyeya Modern

Cahilîyeya modern ya ku wek yekpare ji muqedeseta îslamê re şer danîye, di demeke kurt de pîrozîyên xwe bixwe hilberand û têgihiştina dîn a kevneşop fersah fersah li pey xwe de hiştîye. Qebran kirîye bîrdar/abîde û bi çikandina peykeran şexsan wek îlah girtine û hin rojan bi netewîkirinê pîroz kirine û koma ji xûrafeyan xistîye holê. Van pîrozîyan bi qanûnan xistin bin parastinê û rexnekirina wan jî qedexe kirin.

Nexwe şirk, şirk e. Bi lixwekirina bedil û qerewatê/papyonê hûn ji xûrafe û pîrozîyên cahilîyê xelas nabin. Lewre fitret hewcedarîya qûdsîyetê hest dike. Eger mirov bi ya ku Allah (ac) daxistîye û xîtabê li fitreta însan dike têr neke muheqeq dê qûdsîyet û pîrozîyên xwe hilbibêre.

Allah (ac) El-Quddûs/El-Tayyîb û Paqij E, Hez Ya Paqij Dike

Allah (ac) daxwaz dike ku amelên ji bo wî tên kirin ji qirêjên manewî paqij bibin. Lewre amelên ne tayyîb û paqij nagihîjin Allah (ac), yanê nayên qebûlkirin.

اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُۜ

“...Peyva xweşik bi bal wî ve derdikeve. (Peyva xweşik jî) amelê salih bilind dike...”[13]

Qirêjên manewî ku amelan bêmirês dikin û dibin maniê bilindbûna Allah (ac) çi ne?

9. 11/Hûd, 4
10. 65/Talaq, 2-3
11. 3/Al-î Îmran, 33
12. 33/Ehzab, 33
13. 35/Fatir, 10

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ
وَالْاَذٰىۙ كَالَّذ۪ي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَٓاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ
وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ
فَاَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْداًۜ لَا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ
مِمَّا كَسَبُواۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِر۪ينَ

“Gelî ew ên îmân anîne! Sedeqeyên xwe bi minnet û bi serhev de kirinê û (ji însanan re) bi ezîyetê pûç/betal nekin. Wekî wî (kes) ê ku malê xwe bi rîyakarî dide, lê bi rastî îmân bi Allah û bi roja axîretê neanîye... Halê wî kesî dişibe rewşa zinarekî/tehtekî ku li ser wî hinek ax hebe, dema baran lê dide (axa li ser dişo û) wê rût û hilû dihêle. Qet tu (mikafata) amelên wan (li îndallah/li cem Allah tune û ji karên xwe) sûdmend nabin. Allah, koma kafiran hîdayet nake.”[14]

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ
وَمِمَّٓا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِۖ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَب۪يثَ
مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِاٰخِذ۪يهِ اِلَّٓا اَنْ تُغْمِضُوا ف۪يهِۜ
وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ حَم۪يدٌ اَلشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ
وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَٓاءِۚ وَاللّٰهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلاًۜ
وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَل۪يمٌۚ

“Gelî ew ên îmân anîne! Ji tiştên paqij ku we bi dest xistine û ya ku me ji bo we ji erdê derxistine înfaq bikin. Ew malê bêqîmet/jirêzê ku hetanî hûn ji xwe re çavgirtî nestînin, (wek sedeqe) nedin. Allah, (ew ê her tişt muhtacê wî ye lê ew ne hewcedarê tu kesî) Xanîy û (yê ku herî zêde hemd û pesinandinê heq dike û ji alîyê heyînan ve tê pesinandin) Hamîd e. Şeytan (ji bo ku hûn malê xwe yên birûmet û layiqê înfaqa fîsebîlîllah nedin) we bi feqîrtîyê/bi xizanîyê ditirsîne û emrê fuhşîyatê/xerabîyê li we dike. Allah jî ji cem xwe mexfîret û lutfê wead dike. Allah (ew ê bi lutf û îhsana xwe hemû heyînan dorpêç dike) Wasî û (zanayê her tiştî) Alîm e.”[15]

Li gorî van ayetan qirêjên manewî ku amelan bêmirês dikin ev in:

- Minnetkirin û kirina qar û dayîna ser û çavên însanan.
- Ji ber qencîya ku kiriye ezîyetê bide însanan.
- Rîyakartî û nîşandanîtî.
- Amelkirina ji rêzê û ya bêkalîte.

Qar û Minnet: Dema ku mirovek amelek dike wê amelê ji nefsa xwe dizane û xwe serdest digire û hîdayet û îhsana Allah (ac) ji bîr dike.

Ezîyet: Di pêkanîna amelekî qenc de ew kes bêaramîtî dide însanan û dilê wan dişkêne. Ev jî carînan bi bîrxistina qencîya xwe carînan jî bi amelê ku dike re astengbûna wî ya kesekî din ku amelê xêrê bike.

Rîyakartî û Nîşandanîtî: Rîya bi du awayan e. Yek jê şirîk çêkirina ji Allah (ac) re ye ku di vê rewşê de amelên hatîye kirin bitevahî pûç û betal dibin. Ew kes bi bêdawîtî dibe mehkûmê dojehê. Ya din jî ew e ku nîşandanîtî ye. Amelkirina ji bo van tiştan e: “Hema bila bibêjin... Bila bibînin... Bila pesnê min bidin...” Ev jî qirêjek e ku amelan pûç dike.

Amelkirina ji rêzê û ya bêkalite: Ev jî tê ser vê maneyê ku mirov ji wextê xwe û ji malê xwe û ji tiştên din ya herî bêrûmet û ji rêzê bide da’we û doza Allah (ac). Mesela kesên wisan zarokên xwe yên ku zeftkirina wan ne hêsan e dişînin medreseyê lê zaroka jîr û zîrek li cem xwe dihêlin. Malên pûç û nebikêrhatî wek înfaq didin. Daxwaz dikin ku xebatên xwe ya îslamî di demên herî zêde betilîne de bikin.

Divê em qethîyen ji bîr nekin ku eger em xwedîtî li amelên xwe nekin û ji bo qudsîyeta/têrpaqijîya wê eleqedar nebin şeytan û nefis ji bo wan amelên me qirêj bikin serî li her rê û rêbazê didin. Ji bo şeytan qurbana herî meqbûl ew kes e ku amel kirîye, xebitîye û betilîye lê belê ji bo ku xwe ji qirêjên manewî zelal nekirîye amelên wî bitevahî pûç û betal bûne.

Dûaya Bi Navê El-Quddûs

Ya Rabbê min ê El-Quddûs!

Tu ji her kêmasîyan mûnezzeh û muqedes î. Rabbê melaîketan û rûhan î. Ez şahidî dikim ku te ji xwe re zarok negirtîye û şirîkê te tune û di û karên te de alîkarên te tune. Tu mezin û berz û bilind î. Ew ê ku di ziman û qelban de tê pesinandin û hezkirin î. Ji hemû zen û şirka muşrîkan dûr û pak î.

Rabbê min... Ya Quddûs!

Aqîda min û qelbê min û peyv û amelên min bi navê xwe yê El-Quddûs paqij û zelal bike. Me ji hêla madî û manewî ve mûbarek bike. Em zeîf û kêm û aciz in. Me ji me re nehêle. Em muhtacê te ne. Me terk neke!

---

14. 2/Baqara, 264
15. 2/Baqara, 267-268

BABACIĞIM NEREDESİN? / ÇOCUK EĞİTİMİNDE BABANIN ROLÜ

Kitabın Yazarı: Prof. Dr. Sefa Saygılı & Pedagog Ali Çankırılı

Yayınevi: Elit Yayınları

Basım Tarihi: 2024

Sayfa Sayısı: 168

Ebat: 135 x 210 mm

Kitap Hakkında

Modern toplumlarda baba figürünün çocuk eğitimi ve psikolojisi üzerindeki etkisi ne kadar derinse bir o kadar da ihmal edilen bir konu ne yazık ki. "Babacığım Neredesin? / Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü" adlı bu eser, tam da bu boşluğa odaklanarak aile içinde babaların rollerini yeniden değerlendirmemiz gerektiğini güçlü bir şekilde vurguluyor.

Kitap, babaların çocuklar üzerindeki etkisini hem otorite figürü hem de rehber olarak iki yönlü bir bakışla ele alıyor. Yazar, özellikle erkek çocuklar için babanın bir rol model, kız çocuklar için ise güven ve sevgi kaynağı olduğunun altını çiziyor. Bu iki yönlü bağ, çocukların öz güven geliştirmesi, sorumluluk bilinci kazanması ve sağlıklı ilişkiler kurma becerisini destekleyen temel bir unsur.

Baba figürünün eksikliği ise, kitapta çarpıcı örneklerle ve akademik bulgularla desteklenen bir başka odak noktası. Duygusal ya da fiziksel anlamda baba ilgisinden yoksun kalan çocukların, öz güven sorunları yaşamaya daha yatkın olduğu ve çevresel olumsuz etkilere daha açık hale geldiği vurgulanıyor. Bu durum, sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de derin etkiler yaratıyor.

Eser yalnızca sorunları ortaya koymakla kalmıyor, aynı zamanda pratik çözüm önerileri de sunuyor. Babaların çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmesi gerektiğini sık sık hatırlatan yazar, sevgi, disiplin ve anlayışın dengeli bir şekilde bir arada sunulmasının önemine dikkat çekiyor. Öneriler, modern babaların yoğun iş hayatı, sosyal medya ve teknolojik bağımlılık gibi engelleri nasıl aşabileceğine dair somut rehberlik sağlıyor.

Günümüzün hızlı tempolu dünyasında, babaların ailedeki rolünü ikinci plana iten dinamikler oldukça belirgin. İş yükü, teknolojinin yaygın kullanımı ve zaman yönetimi sorunları, babaların çocuklarıyla anlamlı bağlar kurmasını engelleyebiliyor. Ancak yazar, tüm bu zorluklara rağmen babaların çocuklarının hayatında aktif bir rol oynayabileceğini ve bunun aile birliğinin de temel taşlarından biri olduğunu güçlü bir şekilde ifade ediyor.

Akıcı bir dille yazılmış olan bu kitap, yalnızca babalar için değil, tüm ebeveynler ve çocuk eğitimiyle ilgilenen kişiler için bir başucu rehberi niteliğinde. Özellikle aile içindeki dengeyi yeniden kurmak, çocuklarıyla daha güçlü bağlar oluşturmak isteyen babalar ve bu süreçte babalara destek olmak isteyen anneler için eşsiz bir kaynak.

"Babacığım Neredesin? / Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü," okuyucusuna sadece teorik bilgi değil, aynı zamanda pratik ve uygulanabilir yöntemler sunarak baba figürünün aile içindeki yerine dair farkındalık yaratmayı amaçlıyor. Bu kitap, İslam'da insanın huzur bulduğu ve Allah'ın rızasını kazanmak için en değerli fırsatlardan biri olan aile içi ilişkilerde babalara çocuklarının hem dünyevi hem de manevi gelişiminde nasıl rehberlik edecekleri konusunda ışık tutarak onları hem bu dünyada hem de ahirette kazançlı çıkacakları bir yola davet ediyor.

Hepimiz, ailelerimizden ve evlatlarımızdan mesulüz. Rabbimiz, bizleri bu emanetlerin hakkını veren, salih kullarından eylesin.

GENÇ MUVAHHİDE
İSLAMİ GENÇLİK DERGİSİ
Müslim kadın, vakur şahsiyetiyle davanın her alanında kendine yaraşır şekilde yer alır.
Genç Muvahhide ilim talebelerimizin kıymetli yazılarından istifade edebilirsiniz.
Genç Muvahhide
İSLAMİ GENÇLİK DERGİSİ
REBİ'ÜL-AHİR 1445
SATIŞ NOKTALARI
Tevhid Kitabevleri
+(90) 552 872 8384
www.tevhidkitap.net

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!"
(39/ZUMER, 17)

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD MEALİ

ISSN 2148-4635
9 772148 463504